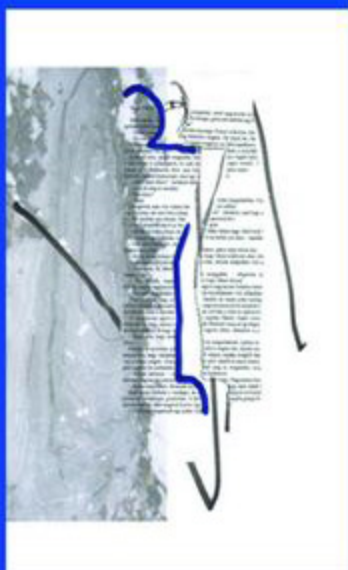
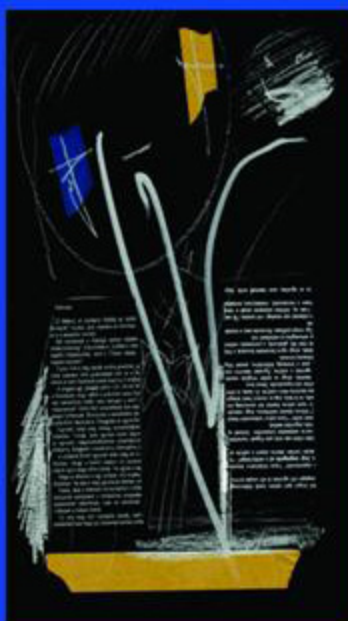
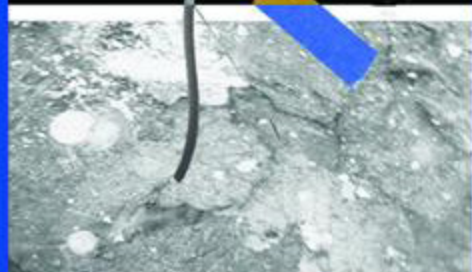
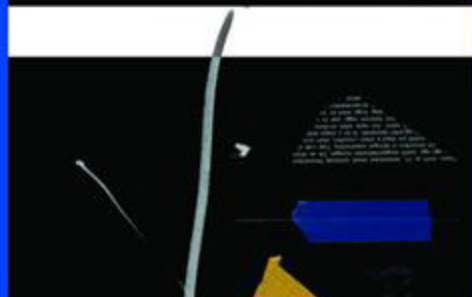

Veress Mária

Életre, halálra

ÁGHEGY KÖNYVEK

Veress Mária: Életre, halálra

ÁGHEGY KÖNYVEK
Sorozatszerkesztő: Tar Károly

A kötet megjelenését támogatta:

nka

Nemzeti Kulturális Alap

A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága
Svédországi Magyarok Országos Szövetsége
Ághegy-Liget Baráti Társaság

© Veress Mária
© Ághegy-Liget Baráti Társaság
ISBN 975-963-552-434-1

A borító Kasza Imre grafikájának felhasználásával készült.
KIADJA A SZÉKELYHÁZ KÖZHASZNÚ ALAPÍTVÁNY
Felelős kiadó: Nagy Zoltán kuratóriumi elnök

Veress Mária

Életre, halálra

Kisprózai írások

Kasza Imre grafikáival

Ághegy Könyvek

- *Fiaim, szólt az Úr, nemsokára útnak indítalak benneteket. Számítsatok arra, hogy nem lesz könnyű dolgokat. Minden kanyarban egy-egy újabb megpróbáltatás vár rátok. De ne féljétek, mert veletek leszek és gondoskodom, hogy örömeimben is részesüljétek. Kinek több, kinek kevesebb jut majd a jóból, rosszból, mert nincs közületek kettő, aki előtt azonos út állna. Ezért is kell egyedül menne-tek, ki-ki a maga útján. Ne feledjétek, hogy aki egyszer elindult, az már nem fordulhat vissza. Nincs hátra arc. Ezt az utat csak egy irányban lehet megtenni. Jól jegyezzétek meg, hogy ezen az úton egy szusszanásnyi pihenő sincs, mert itt csak egyszer s mindenkorra lehet megállni. Meneteljétek szakadatlanul, míg ki nem fogy lábatok alól az út. Úgy haladjatok, hogy csak az útra figyeljétek, mert a végcél adott. Azt nem lehet elvéteni. Az előttetek járók kivétel nélkül célba értek. Ki előbb, ki utóbb. És vigyázzatok, hogy mit cselekedtek, mert az út végén érdemetek szerint részesültök jutalomban. Készen vagytok-e az indulásra?*

– *Készen vagyunk. Indulhatunk, harsogtuk teli torokból, és ráléptünk az útra.*

Egy marek számba

Juliska hazafelé ballagott a ten-
gőzökkel odáig, még sosem látott. Ez
érteke volt, magától biztonságban.
Amikor bombázók dühöngő raja

Amerikai bombázók egészen sprogoknál
magasan szálltak és egészen sprogoknál
ahogy délnéki tarva rendezett sorokban vo-
a rájuk rótt feladatát. Lángoló olajmunkák, a
tanúskodni arról, hogy alapos munkát vége-
ldogon földön. A békes városi polgárok nem ére-
derna hásvéti napon utol nem érte őket is a háboru-

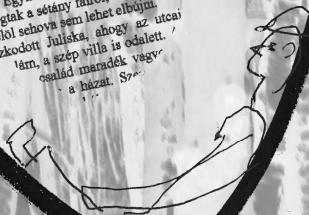
Aznap a gépek máshonnan jöttek, mint szokta.
Zálltak, mint még soha. A szemüvegből repültek. For-
nyosan, szigorúan hármass kötegekben repültek. For-
szólalnak a légelhárító ágyúk. Nyomban felbújtak a sz-
emberek észvesztetten menekültek a szanaszét ropkodo-
bújt. Es akkor a gépek hásán megnyiták a esapójtók.
e a városra. A föld megvonaglott. Ujra meg újra. Füstöl-
fák jeleztek a becsapódások helyét. Es halottak. Meg-
k. Utóra tóduló emberek. Hordágyakat értek, tüzet oltók,
ok. Kezüket tördelik. Földönfutóvá vált, megövegyült, éla-
zerensétielenk.

Utána még két alkalommal is bombázták a várost. A f-
bombázó gépek közül, de bár ne tették volna.
osra estek. Egyikük éppen a Cenk tóvében áso-
fajta lógtak a sétány fáirol, napokig.
hák elől sehova sem lehet elbujni.
szokott Juliska, ahogy az utcai
lám, a szép villa is odalett.
család maradtak vég-
a házat. Sz-

uplomból. Aznap sokan voltak a reggeli áhitaton.
yszerben mintha mindenki egyedül csak Isten ha-
A szőnyeg miatt, ami azokban a hetekben tör-

szelőt is áthúzott a város felett. A gépek szédítő
tűntek. Szármukon meg-megoszillat a naposság
munka az olajkutat irányába. Ott aztán elvegerít
önkre bombázott vasúti pályák, lerombolt gyár-
zók. De mundez távol történt, a hegyeken
ztek közelinek a veszélyt. Míg aztán egy s

borzalma
ok. A hegyek felől. Egészen alao-
en. Senki sem számított rájuk. F-
nyelmezetten. A Cenk-tón
trénák is. De későn, nagy-
repezsek elől. Ki ahr
Gyilkos bombák!
romok, felsz-
sonkított,
romo

iiiiiiiiii

Egy marék szamóca

Juliska hazafele ballagott a templomból. Aznap sokan voltak a reggeli áhítaton. Olyanok, akiket eddig még sosem látott. Egyszeriben, mintha mindenki egyedül csak Isten házában érezte volna magát biztonságban. A szörnyűség miatt volt ez így, ami azokban a hetekben történt. Amikor bombatámadás érte a várost.

Amerikai bombázók dübörgő raja azelőtt is áthúzott a város felett. A gépek szédítően magasan szálltak és egészen apróknak tűntek. Szárnyukon meg-megcsillant a napsugár, ahogy délnek tartva rendezett sorokban vonultak az olajkutak irányába. Ott aztán elvégezték a rájuk rótt feladatot. Lángoló olajmezők, tönkre bombázott vasúti pályák, lerombolt gyárak tanúskodtak arról, hogy alapos munkát végeztek. De mindez távol történt, a hegyeken túl. Idegen földön. A békés brassói polgárok nem érezték közelinek a veszélyt. Míg aztán egy derűs húsvéti napon utol nem érte őket is a háború borzalma.

Aznap a gépek máshonnan jöttek, mint szoktak. Kivételesen a hegyek felől közelítették meg a várost. Egészen alacsonyan szálltak, mint még soha. A semmiből tűntek fel hirtelen. Senki se számított rájuk. Feketén, súlyosan, szigorúan hármaskötegekben repültek. Fegyelmezetten. A Cenk-tetőn azonnal megszólaltak a léghárító ágyúk. Nyomban felbúgtak a szirénák is. Az emberek eszeveszetten menekültek. Ki hova tudott, oda bújtt. És akkor a gépek hasán megnyíltak a csapóajtók. Gyilkos bombák hada zuhant süvítve a városra. A föld megvonaglott. Újra meg újra. Bombatölcsérek, füstölgő romok, felszaggatott utak, kitépott fák jelezték a becsapódások helyét. És halottak. Megcsonkított, véres tetemek. Sebesültek. Utcára tóduló emberek. Hordágyakat cipelők, tüzet oltók, romok alatt szeretteik után kutatók. Kezüket tördelők. Földönfutóvá vált, megözevgyült, elárvult, a borzalomtól megöszült szerencsétlenek.

Nem sokkal utána még több alkalommal is bombázták a várost. A léghárítóknak sikerült kilőniük egyet a bombázó gépek közül, de bár ne tettek volna. A sebesült gép bombái egyenesen a belvárosra estek. Egyikük épp a Cenk-tővében ásott óvóhelyet találta telibe. Emberi testek véres csatfajtai lógtak a sétány fáiról, napokig.

Istenem, segíts, fohászokodott Juliska, ahogy az utcai törmelék kupacokat kerülgette. A romok láttán arra gondolt, hogy lám, a szép villa is odalett. Az a gyönyörű, háromszintes villa a Csigahegy oldalában. Amibe a család maradék vagyonát fektették. A háború miatt leállt az építkezés és

még senki sem lakta a házat. Szerencsére, mert egy bomba porig lerombolta. Hálát adhattak Istennek, hogy életben maradtak. De ki tudja meddig. Talán így lesz ez most már mindig. Ez a háború, ezek a bombázások. Isten tudja, mikor lesz ennek vége.

Juliska minden nap eljárt a templomba. Az ódon falak közt érezte magát igazán jól. Attól a pillanattól kezdve, hogy szentelt vízbe mártott ujjával keresztet vetett, megszűnt körülötte a világ. A felbúgó orgonaszó, a csilingelés, a tömjénfüst, a ministráló kisfiúk közt ájtatosan imádkozó pap és a hívők imája feledtetett bombázást, háborút, minden nyomorúságot. Úgy érezte, hogy itt közel van hozzá az Isten.

A bombázások utáni napokban történt, hogy Juliskának megjelent Krisztus. Egy lilium kelyhében. Töviskoszorúval a fején. Szép, szenvedő arcát kissé oldalra hajtotta, szemét az ég felé fordította, pont úgy, mint a szentképeken. Égi jel, gondolta Juliska, és remegő ajkakkal, félhangosan fohászolni kezdett:

– Drága Krisztusom, ki érettünk haltál meg a keresztfán, halld meg könyörgésem. Tudom, hogy gyarló voltam egész életemben, és nagyot vétkeztem ellened, amikor katolikus létemre egy unitáriushoz mentem feleségül. Tudom, hogy emiatt kell vezekelnem életem végéig. Ezért lett szegény kisfiam, Vilike púpos, és ezért vetted őt magadhoz olyan fiatalon. Mint ahogy Lacikát is elvetted tőlem a bölcsőből. De van még egy fiam, Krisztusom. Könyörögve kérlek, ne büntesd Aladárt, amiért nem katolikus. Könyörülj szegény bűnös fejemen. Hozd haza a fiamat a frontról, és esküszöm, hogy áttérem őt az igaz vallásra. Kérlek, hallgasd meg imámat, Ámen.

Juliska ezzel a maga részéről elintézettnak tartotta az ügyet és abban a szent meggyőződésben élt, hogy Aladár, akitől már hosszú ideje nem jött tábori lap, biztonságban van, és felbukkan majd egy szép napon.

Kora hajnal óta gyalogolt a csapat. Hosszú menetelés állt még előttük, tele bizonytalansággal, veszélyekkel. A visszavonulást nem szervezte meg senki. Minden csapat parancsnoka maga döntötte el, hogy embereit merre vezesse, s hogy mikor és hol álljanak meg pihenni, éjszakázni. Ekkor már harmadik napja vonultak északnyugat felé, épp csak maguk mögött hagyva a Krími-félszigetet.

Délben megálljt vezényelt a főhadnagy és szétküldte felderítőit, akik nemsokára megnyugtató hírral tértek vissza. A hely nyugodtnak és biztonságosnak mutatkozott. Kétórás pihenőt engedélyezett, épp csak annyit, hogy emberei kissé összeszedjék magukat mielőtt tovább vándorognának. Nem főztek ebédet. Mindenki azt ette-itta, ami hátizsákjából erőkerült.

A katonák leheveredtek az erdő szélére. Rágták a kőkemény kenyérdarabot, és poshadt vizet ittak mellé a kulacsból. A langyos nyári szellő valóságosan elkábította őket. Levetették zubbonyukat, lehúzták az elnyűtt, széttaposott bakancsaikat, lábukról letekerték a kapcák, fejük alá gyűrték a katonaköpenyt, s a következő pillanatban, mint mély kútba dobott kő már zuhantak is a sötét semmibe. Bénult tagokkal feküdtek a fűben.

Álomtalanul aludt a sok fáradt férfi.

A többiekkel együtt ő is végignyúlt a puha földön. El is aludt volna nyomban, ha ébren nem tartja valami. Túl a levetett katonabakancsok és átizzadt zubbonyok átható bűzén valami rég nem érzett, édeskés illatot hozott az erdő felől a szellő. Szamócaillat volt. Könny szökött a szemébe. Az apró erdei gyümölcsről eszébe jutott a nyaralójuk mögötti tisztás, a csobogó hegyi patak muzsikája, a fenyvesek zöldje, a havasok kéklő bércei. Ki tudja, talán soha nem látja viszont Erdélyt.

A hosszú frontszolgálat alatt felgyülemlett honvágy elhatalmasodott benne. Nem sikerült úrrá lennie érzelmein. Nem is akart. Fű közé rejtett arccal sírt. Könnyeit felitta a szikkadt föld. Mintha esőt ivott volna. Vagy mintha vért.

Egy ideig eljátszadozott a gondolattal, hogy bekúszik a gyéren nőtt fák közé, ahol biztosan sok a szamóca. Eleinte sehogy se tudta rászanni magát, hogy elhagyja a csapatot, de lassan már semmi egyébire nem tudott gondolni.

Körülnézett. A hozzá legközelebb őrködő katona fának döntött háttal bóbiskolt. Körülötte már senki sem volt ébren. Senki se fogja észrevenni, biztatta magát. Elvégre a dolgát is végezhetné a fák között. Meg amúgy se olyan szigorú már a fegyelem.

Összeszedte minden bátorságát és bemászott az erdőbe. Csakhamar egy kis tisztásra ért. Nagy szemű, vérvörös, érett szamócák csillogtak a fű között. Soha ennyit nem látott együtt. Reszkető kézzel nyúlt értük. A túlérrett gyümölcs vércseppként csillogott az ujjai között. Nem egyenként, de két kézzel tépte a szemeket, szájába tömte, habzsolta, nyelte. Levük végigcsorgott borostás állán.

Már egy ideje elmélyülten éprészgetett a tisztás szélén, amikor hirtelen elszabadult a pokol. Fűsüketítő zaj robbant a pacsirtatrillás délutánban. Fegyverropogás, dörrenés, ordibálás, halálsikoly. Golyók fűtyültek körülötte. Robbanások rázták meg a földet. Mintha leszakadt volna az ég.

Hasra! Hasra! Gyorsan.

Szamócai mellé lapult a földre, jó szorosan, jó hosszan. Szíve vadul kalimpált. Ilyen közélről eddig még soha nem hallotta ugatni a halált. Mert, bár végigjárta a keleti frontokat, nem volt fegyver a kezében soha. Katonazenészként csak a hangszerére kellett gondot viselnie.

A nap már leáldozóban volt mire elült a csatazaj. A katona még sokáig várt.

Előbb egy mókus bukkant elő a csendből. Óvatosan körülkémlelt, nesztelenül végigszaladt egy lehajló ágon, kettőt szökkent s már el is tűnt a bozótban. Megmozdult az erdő. Ágak hajladoztak, fatörzsek recscentek, levelek zizzentek a szélben. Madárkák pityegtek a faágakon. Legyek cikáztak, szúnyogok zümmögtek. Hangyák serénykedtek maguk taposta ösvényeiken. De emberi hang sehonnan se hallatszott.

Az alkony lassan ráborult az immár békés tájra. A katona feleszmélt. Itt tovább nem maradhat. Mihamarabb meg kell találnia a társait, még mielőtt tovább vonul a csapat.

Fától-fáig lopózva jutott ki az erdőből. A csatazajból ítélve nem számított semmi jóra. A látvány iszonyúbb volt, mint gondolta. Romhalmaz füstölgött a tábor helyén. Kézigránátok szaggatta gödrök, földdel teleszórt tetemek, szétlőtt rohamsisakok, köpenyek, bakancsok, azonosíthatatlan mocskos holmik, felborult kocsik, döglött lovak, szétdúlt málhák.

Mindenütt csak pusztulás. És halál.

Rádöbent, hogy színegyedül maradt. Bajtársai közül már csak az elesettek voltak ott. Abban a nagy fejetlenségben bizonyára mindenki elfutott, aki tehetett. Neki is el kell innen menekülnie, csak tudná, hová.

Most aztán mitévő legyen?

Merre keressen egy hazavezető csillagot?

Az országutat még sötétedés előtt elérte. Ott már nem volt egyedül. Katonák vonultak nyugat felé. Gyalogosan. Közéjük állt. Ugyanolyan megviselt, poros és elnyűtt volt ő is, mint amazok. Egy a sok visszavonuló, hazafele tartó katona közül.

Időnként csapatszállító teherkocsik húztak el mellettük. A katona felkérdezett. Egy darabig elvitték. Néha enni is kapott. Néha fedél is volt éjszakára a feje felett.

A heteket már rég nem számlálta. Azt sem, hogy mikor evett utoljára.

Csak ment, ment, egyre csak ment, míg egy szép napon csonttá aszottan, beteg, emberi erejének végső határán hazaérkezett.

– Fiam – csapta össze két kezét Juliska.

– Anyám – suttogta Aladár.

Odafent pedig mosolygott az Isten.

Nagy ember

Csengettek. Nagyanyám nyitott ajtót. Kicsit meglepődött, amikor a látogató hórihorgas, görnyedt alakjában egyik rég nem látott ismerőst köszönthette.

– Maga az, Dénes?

– Én volnék, Juliska naccsága. Kezeit csókolom. Megváltoztam, igaz?

– Bizony. Alig ismertem magára. De jöjjön be, Dénes, jöjjön, üljön le, diskuráljunk egy kicsit, meséljen. Mi történt magával, az Isten szerelmére? Miért jár bottal?

A fáradt arcú, sápadt öregember belépett a konyhába. Alaposan körülnézett, néhányszor a háta mögé is pillantgatott, és csak akkor foglalt helyet, amikor meggyőződött, hogy se a kamra, se a fürdőszoba felől nem fenyegeti veszély. Vézna nyakán ide-oda forgatta gyér szőrzetű, csontos koponyáját, mint egy ájtatos manó.

– Senki sincs itthon? – kérdezte halkán.

– Csak én meg az egyik unokám – mutatott rám nagyanyám.

– Más nincs?

– Nincs.

Látogatónk nem volt beszédes hangulatban. Csak ült és riadtan bámulta nagyanyámat, aki nem bírta sokáig szó nélkül.

– Mi járatban van nálunk, Dénes? – kérdezte, csak hogy megtörje a csendet.

A férfi közelebb hajolt az öregasszonyhoz:

– Aladással lenne valami dolgom.

Ezt szinte súgva mondta, mintha valami nagy titkot árult volna el.

– Hát akkor hiába jött, mert a fiam ma későn jön haza – sajnálkozott nagyanyám, majd vigasztaló hangon hozzátette:

– Jöjjön vissza holnap ilyenkor, akkor talán itthon lesz.

A csapzott külsejű öregember bólintott, felkászálódott és elment.

Apám nem örült a hírnek, hogy Dénes találkozni akar vele.

– Jesszusom, ha láttad volna, milyen állapotban volt szegény! – csapta össze kezét nagyanyám. – Csupa csont és bőr. A háta görnyedt. És húzza az egyik lábát. Rettenetes, hogy mi lett belőle.

– Úgy látszik, megint kiengedték – állapította meg apám kissé riadtan, majd felvilágosította nagyanyámat, hogy Dénes bolond.

– Bolond? – csodálkozott apámra nagyanyám. – Biztos?

– Azt hallottam, hogy amióta kocsis balesete volt, állandóan örültsége-

ket követ el. A családja folyton beviteti a bolondok házába, de onnan aztán mindig kiengedik – foglalta össze apám röviden azt, amit a városban nagyanyámon kívül mindenki tudott.

Az öregasszony egyre csak csóválta a fejét és sápítózott, hogy mi lett abból a szép, ügyes emberből, és hogy mennyire sajnálja Dénest. Apám viszont kijelentette, hogy világléteiben félt a bolondoktól, és Dénessel az égvilágon semmi dolga nincsen.

– Mondjátok, hogy nem vagyok itthon. Bármikor is jönne. Dénesnek soha nem vagyok itthon. Értitek?

Másnap én nyitottam ajtót az öregembernek. Ijedten, gyanakodva meredt rám. Azonnal észrevettem, hogy valójában nem is engem néz, hanem azt, hogy mi van a hátam mögött. Átnézett rajtam, mintha üvegből lennék. Szóval ilyen, ha valaki bolond, gondoltam.

– Apádat keresem – szólalt meg az öregember, nyugtalanul a konyha felé sandítva, ahonnan nagyanyám neszezése hallatszott.

– Apuka nincs itthon, de tessék bejönni. Nagymama biztosan örülni fog.

Nagyanyám ismét leültette a vendéget, de sehogy se indult be a diszkurálás. Nem könnyű egy bolonddal társalogni, gondoltam. A férfi lehajolt és kotorászni kezdett abban a nagy, kopott sporttáskában, amit folyton magával hordozott. A táska mélyéből egy papírba göngyölt üvegpoharat húzott elő.

– Tölthetnék magamnak egy pohár vizet?

– Tessék hagyni, majd én – ugrottam szolgálatkészen a pohár után.

Az öregember riadtan nézett rám.

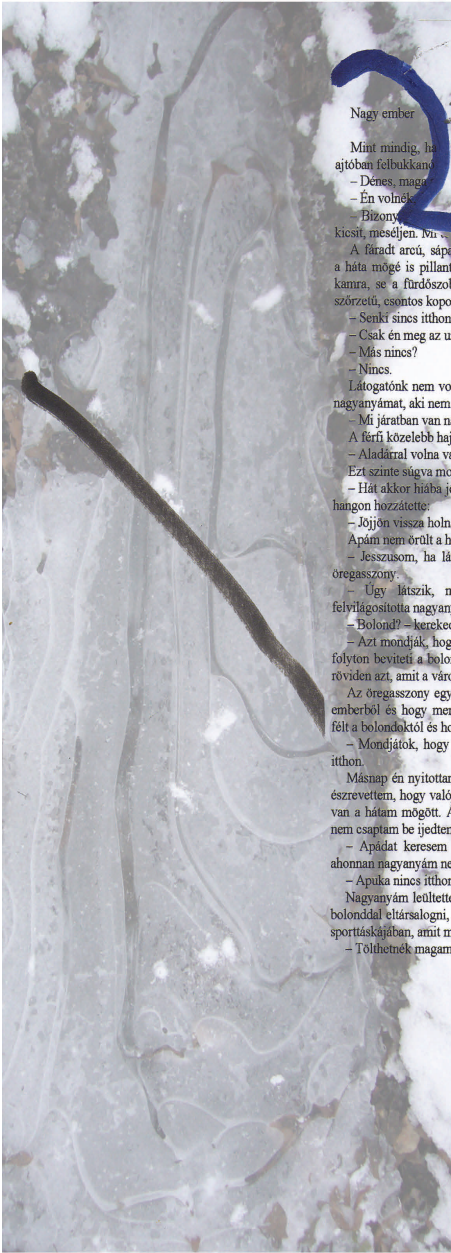
– Hagyd csak – mondta, majd hozzátette:

– Elég, ha kinyitod nekem a vízcsapot.

Bementem a fürdőszobába és megengedtem a vizet. Utánam bicegett, s mikor már jó sokáig folyt a csapból a víz, odatartotta a poharát.

– Köszönöm. Elzárhatod.

Visszasántikált az asztalhoz és óvatosan leült. Fájós lábát hosszan az asztal alá nyújtotta. A poharat vigyázva maga elé tette az asztalra és merőn nézte a vízben gyöngyöző buborékokat. Aztán előhúzta a zsebkendőjét. Szöszmötölt vele egy ideig, míg sikerült kibogoznia a sarkába kötött csomót. Óvatosan kivett onnan valamit és a szájába dugta. Utána gondosan visszacsomózta a zsebkendő sarkát és csak azután emelte szájához a poharat. Lassan, alaposan, körültekintően ivott. Hatalmas ádámcsutkája fel-alá szánkózott csontos madárnyakán, ahogy a kortyok egyenként, hangos buggyanással lefutottak a torkán. Halántékán kidagadtak az erek, szeme kidülledt, úgy ivott. Utána behunyt szemmel ült, mintha kifáradt volna a vízivásban.

Nagy ember

Mint mindig, ha
ajtóban felbukkantam

- Dénes, magam

- Én volnék

- Bizony

kicsit, meséljen. Mi

A fáradt arcú, sápadt öregember belé
a háta mögé is pillantgatott, és csak ak
kamra, se a fürdőszoba felől, nem feny
szórzeti, csontos koponyáját, mint egy á

- Senki sincs itthon? - kérdezte halk

- Csak én meg az unokám.

- Más nincs?

- Nincs.

Látogatónk nem volt valami bes
nagyanyámat, aki nem bírta sokáig

- Mi járban van nálunk, Dén

A férfi közelebb hajolt az öreg

- Aladárul volna valami dol

Ezt szinte sügva mondta, m

- Hát akkor hiába jött, me

hangon hozzátette:

- Jöjjen vissza holnap ily

Apám nem örült a hírne

- Jesszusom, ha láttad

őregasszony

- Úgy látszik, megir

felylágosította nagyanyám

- Bolond? - kerekedett t

- Azt mondják, hogy mi

folyton bevetni a bolondok

röviden azt, amit a városbar

Az őregasszony egyre es

emberből és hogy mennyir

félt a bolondoktól és hogy n

- Mondjátok, hogy nem

itthon.

Másnap én nyitottam ajt

észrevettem, hogy valójában

van a hátam mögött. Átnéz

nem csaptam be ijedtemben

- Apudat keresem - sz

ahonnan nagyanyám neszeze

- Apuka nincs itthon, De tessék be

Nagyanyám leültette a vendéget, de s

bolonddal eltársalogni, gondoltam. A férfi

sporttáskaiban, amit magával hozott. Egy

- Tölthetek magamnak egy pohár vizet

csengettek, ismét nagyanyám nyi
bórhorgas, görnyedt alakban egyik

sz?

Juliska naocsága. Kezeit csókolom. Me

Alig ismertem magára. De jöjjen be, De

5. történt magával, az Isten szerelmére

ipett a konyháb

kor foglalt helye

yegeti veszély. V

jtatos manó.

an.

zédés hangulatában. Csa

szó nélkül.

es? - kérdezte, csak hogy n

gasszonyhoz.

gom.

intha valami nagy titkot árult v

rt ma későn jön haza - sajnálk

venkor, akkor talán itthon lesz.

k, hogy Dénes találkozni akar vele

volna, milyen állapotban volt sz

ot kiengedték - állapította m

at, hogy Dénes bolond.

nagyra nagyanyám őzbarna szem

óta kocsbalesete volt, állandóan

házába, de onnan aztán mindig

nagyanyámon kívül mindenki t

ak csóválta a fejét és sápitozott

e sajnálja Dénest. Apám viszo

eki Dénessel nincs az égvilágon

vagyok itthon. Bármikor is j

it az öregemberek. Ijedten és

nem is engem néz, hanem mir

tt rajtam, mintha üvegből len

az ajtót, inkább kíváncsi lettem

blalt meg az öregember, nyuj

se hallatszott.

szóni. Nagymama bizt

ogy nem indult l

lehajolt és kotorá

papírba göngyölt

ly

Vagy a víz tett jót, vagy az, amit beszédett, de kisvártatva megeredt a nyelve. Meglepett, hogy milyen okosakat mond. Hiszen ez nem lehet bolond, mert nem beszél bolondságokat, gondoltam. Nem vihog fél lábon ugrálva, nem kiabál összefüggéstelenül, nem csorog a nyála, még csak nem is vigyorog, mint a fakutya. Szóval nem olyan, mint amilyennek, annak idején, tizenkét-tizenhárom évesen egy szabályos bolondot elképzeltem. Valami azért nem volt velem rendben. Tele volt ellentmondással. Modora és választékos beszéde szöges ellentétben állt kusza külsejével. Ránézésre kopott, elhanyagolt, lepusztult roncs volt, beszédét hallgatva pedig tanult, intelligens úriember.

Eleinte folyton csak a száját néztem, mert a nyelve minduntalan megbotlott az állkapcsában árválkodó metszőfogában, ami miatt furcsán selypítve beszélt. Ahogy aztán mind jobban belemelegedett a beszédbe, én meg a hallgatásba, egészen hozzászoktam. Már az sem zavart annyira, hogy beszéd közben ide-oda kapkodta ijedt tekintetét.

Épp az epertermesztés titkairól mesélt nagy szakértelemmel, amikor hirtelen elhallgatott, felemelkedett ültéből és óvatosan körülmélt a konyhában. Végül megszólalt, de egészen halkán, szinte suttogva.

– Tudod, fiam – mondta rejtélyes arckifejezéssel, – én nem akar ki vagyok, ez csak álruha, ami rajtam van, mert engem üldöznek.

Meglepett ez a hirtelen fordulat. Én még mindig a földieper levelein élősködő apró atkák elleni permetezéskor tartottam. Nagyanyám megcsóválta a fejét, és olyan arcot vágott, mint aki egy haldokló ágya szélén ül.

A vendég folytatta:

– Régen nagy ember voltam, fiam, de tönkretettek. Kérdezd csak meg apádat, ő majd elmeséli, ki voltam. Meg akartak gyilkolni, de nem sikerült nekik. A sofőröm szörnyethalt. Mellette ültem. Hetekig élet és halál közt lebegtem. Azt hitték a nyavalyások, hogy nem vagyok magamnál, de én mindent láttam-hallottam.

Visszaült a székre, közelebb hajolt hozzám, két kezével az orrom előtt hadonászva tovább beszélt:

– A kórházban többször is el akartak tenni láb alól a gazemberek. Az orvosokat is beszervezték, az ápolókat is, mindenkit. Tehetetlenül feküdtem, csak imádkozni tudtam, moccanni nem. Arra gondoltam, hogy valami jótékony célra használom az életemet, ha megmenekülök. A Jóisten megmentett. Biztos, hogy célja volt velem. Mikor kiengedtek a kórházból, első utam a templomba vezetett.

Érdekes, hogy mindezt nekem mondta és nem a buzgón imádkozó, templomba járó nagyanyámnak. A felnőttek nemigen vették őt komolyan, hiszen mindenki tudta róla, hogy bolond. Nekem viszont bátran beszélhetett magáról. Kérkedhetett, amennyit csak akart. Össze-vissza hazudhatott.

Én ugyanolyan tisztelettudó arccal hallgattam, bármit is mondott. Mert felnőtt volt, mert öreg volt és főleg, mert vendég volt.

Úgy látszott, az volt a kedvenc témája, hogy ő valamikor micsoda nagy ember volt. Foghíjas szájából szakadatlanul ömlött az elfojtott, halk beszéd.

– Sokan ismertek engem, fiam. Mindenki tisztelt. Nagyobb ember voltam, mint a miniszterek. Mert azokat leváltották, csereberélték. Persze, mert hatalmas szamarak voltak. Engem nem cserélhettek le senkire. A szakmámban én voltam a legjobb. Irigyeltek is ezért. Megfojtottak volna egy pohár vízben. Meg bizony. A nyavalyások. Meg aztán más is volt.

Kicsit megtorpant, mielőtt folytatta volna. Talán észbe kapott, hogy egy gyereknek mondja mindezt. Várt egy darabig, de aztán mégiscsak kibökte:

– Jóban voltam Churchill unokahúgával. Erről nemigen tudnak az emberek. Szóval engem főleg ezért üldöznek, mind a mai napig. Azt hiszem, arra is rájöttek, hogy kém vagyok.

A kissé színpadiasra sikeredett bejelentés után szünetet tartott, hogy alaposan kiélvezhesse szavai hatását, nagyanyám sopánkodását és az arcomra kiült őszinte döbbenetet.

Hát igen, az ember nem mindennap beszélgethet életveszélyben forgó, áruhás kémekkel.

Az öregember folytatta képtelen történetét. Annyira belemelegedett a mesélésbe, hogy már nem is suttogott.

– Az angolok és az amerikaiak bíztak meg, hogy adatokat juttassak el hozzájuk. Telepatikus úton vagyok velük kapcsolatban. De erről többet nem mondhatok. Fontos ember vagyok, nem hagyhatom magam megöletni. Folyton üldöznek, de én túljártam az eszükön. Ide nézz! – mutatott büszkén kítátott szájára.

Főlöszleges volt odanéznem. Eddig se hittem, hogy azon az egyen kívül több foga is lenne.

– Látod? Hamarosan ezt is kihúzatom. Így nehezebben lehet rám ismeri. Lefogytam, és bottal járok, mint a koldusok. A jó ruháimat se hordom, mert így jobban el tudok bújni. Éjjel nappal vigyáznom kell, nehogy a nyomomra bukkanjanak.

Heves köhögési roham tört rá. Szikár teste rángatózott, tüdeje sípolt. Mikor újból megszólalt, már egészen másról beszélt.

– Komoly terveim vannak apáddal. Azért keresem. Mesélj el neki mindent, hogy fel tudjon készülni a nagy feladatra. Már megvettem a vasúti jegyeket. De kibabráltam velük, mert nem ugyanarra jövünk vissza, mint amerre megyünk. Soha nem szabad ugyanott visszajönni, ezt jól jegyezd meg, fiam. Körjegyet vettem. Fel egészen Szatmárig, aztán Moldván ke-

resztül a tengerpartig, onnan Temesvárra, s úgy vissza, Brassóba. Figyelsz? Szóval, egy hónapra elutazunk, bejárjuk az egész országot és jótékonyági hangversenyeket adunk. Álnéven, nyilván. Telefonon már mindent megbeszéltem. Mindig értettem a szervezéshez, és akárki akármit mond, még nem felejtettem el semmit. Régen csak egyet intettem és hárman ugrottak. Akkoriban a cég autója éjjel-nappal rendelkezésemre állt. A sofőr oda vitt, ahová kértem. Churchill unokahúga a combomat csapkodta, úgy kacagott, mikor vicceket meséltem neki. Kicsit spicces volt. A kocsi hátsó ülésén ültünk, pezsgőztünk. Nagy ember voltam. Bizony. Most meg mindenki az életemre tör. Folyton kerülővel járok, hogy lerázzam az üldözőimet. Mit gondolsz, hogy jöttem ide a szomszéd utcából, ahol lakom?

Ez amolyan költői kérdés volt, amire nem is várt választ. Tényleg, vajon hogy jött ide, töprengtem egy pillanatig, mert el se tudtam képzelni, hogy másként is lehet menni valahova, mint ahogy szoktuk: kimegyünk a kapun, végigmegyünk az utcán, aztán, mikor elérünk a célhoz, ott bemegegyünk.

Vajon a bolondok hogy szokták?

– Az utcaseprő az ő emberük. Addig nem mehetek sehova, míg el nem kotródik a házunk elöl. A Cenktetőről éjjel-nappal figyelnek, katonai távcsővel. Minden lépésemet számon tartják. De azt hiszik a nyavalyások, hogy túljárhatnak az eszemen? Ugyan! Szorosan a falak tövében járok, mindig úgy, hogy a Cenkről meg ne lássanak. Jó, hogy magasak a házfalak és eltakarnak. De néha át kell mennem az utca másik oldalára. Képzelheted, hogy mennyire bonyolult így közlekedni. Nehéz az életem, fiam, nagyon nehéz. Folyton bujkálni. Folyton megaláztatásban élni. És éppen nekem, aki nagy ember voltam. A nyavalyások... A családomat is ellenséggemmé tették. A szomszédok pedig egytől-egyig besúgók. Borzalmas.

Elhallgatott. Felindultságát nem is palástolta. Keze aprókat rándult, fejét ide-oda ingatta, homloka gyöngyözött. Eddig is lehetett érezni rajta valami átható, szúrós szagot, de most, hogy ennyire felizgatta magát, ve-rejtékszaga egyre elviselhetetlenebbé vált.

Hirtelen eszébe jutott jövetelének célja. Felkapta a fejét:

– Apáddal találkoznom kell mielőbb. Holnap is eljövök, meg holnapután is, míg itthon nem találom. Egy hét múlva indulnunk kell. Alaposan megszerveztem mindent, mondd meg neki. És hogy ne aggódjon, abszolút semmire ne legyen gondja. Könnyű turné lesz. Apád zongorázik, én meg énekelek. Az árvízkárosultak megsegítésére fordítjuk azt a pénzt, ami bejön. Gondolom, nem lesz ez ellen kifogása. A színpadon egy függöny mögé bújva énekelek, hogy ne ismerjenek rám. Ezt persze nekik nem árultam el, azt mondtam, hogy nem mutatkozhatom, mert fogatlanul nem vagyok túl szép látvány. Szóval ezért keresem apádat, hogy megbeszéljem vele a részleteket. Az úton konzerveket eszünk. Már meg is vettem mindent. Az

összes spórolt pénzemet vonatjegyekre és konzervekre költöttem. Mondd meg neki, hogy készüljön.

Apám a szomszéd szobából mindent hallott, és ezek után már én sem kételkedtem abban, hogy alapos oka volt az elbújásra.

A látogatás a vége felé közeledett. Az öregember fogta a motyóját, s botjára támaszkodva nehézkesen felállt. Már az ajtó előtt állt, amikor hirtelen eszébe jutott valami.

– Igaz is. A táskám. Szeretném nálatok hagyni. Eltennéd az útból?

– Eltehetem.

– Aztán majd add oda apádnak, hogy dugja el valahová. Az ágy alá. Igen, ott jó lesz. Addig, míg vissza nem jövünk a körútról. Megmondod neki?

– Szívesen.

Óvatosan visszatette a kopott táskát a padlóra. Látszott, hogy nehezen válik meg tőle.

– Vigyázz rá, mert ebben van minden vagyonom. A bélyeggyűjteményem. Meg egy kiló báznai só. Tudod, ezt teszem a vízbe, amiben a fájós lábamat áztatom. Sajnos otthon nem tarthatom mindezt, mert a fiam kicserélné valami erős méregre. Jól ismerem őt. Folyton az életemre tör. Ő az én legnagyobb ellenségem.

Kezét már a kilincsen nyugtatta, de még tétovázott.

– Hogy is hívnak téged, fiam? – kérdezte váratlanul.

– Marikának – feleltem illedelmesen.

– Jól van, Marika. Akkor hát megmondod apádnak, amit üzentem, igaz?

– Megmondom, Dénes bácsi.

– És ugye ügyelsz a holmimra, míg érte nem jövök.

– Ügyelek.

Két nap múlva a fia jött a táskáért. Azt mondta, ismét rohama volt az öregnek. Elköltötte minden pénzét és valami utazást emlegetett. Ő azonnal rázárta az ajtót, de akkor le akart ugrani az emeletről. Kényszerubbonyban vitték be a zárt osztályra.

Dénest két hónapra rá holtan találták az ápolók.

Mindnyájunk örök üldözője végül mégis csak a nyomára bukkant.

Bodri kutyám

– Jó, hogy itthon vagytok, mert búcsúzni jöttem – mondta köszönés helyett Béla szomszédunk, amikor ajtót nyitottam neki.

A nappaliba tessékeltem az elegáns öltönyös férfit.

– Na, Aladár – szólt elérékenyülten, miután alaposan megölelgette apámat. – Nem láttok ti engem már soha többet ebben az életben.

– Mi van veled, te Béla! – kerekedett ki apám szeme – Csak nem boldultál meg, hogy felkösd magad?

Béla harsányan nevetett apám ijedelmén.

– Azért ott még nem tartunk – mondta, s nadrágja szarát óvatosan felcsípvé, hogy ki ne térdelje, letelepedett a díványra. Nagy lélegzetvétel és némi színpadias hatásszünet után halkán, de határozottan kibökte:

– Épp csak kivándorolunk Amerikába.

Apám szeme még kerekébbre nyílt, ahogy homlokán sűrű redőket vetett a csodálkozás.

– Nahát! Nem mondtad...

Most Bélán volt a sor, hogy értetlenül bámuljon.

– Mit nem mondtam?

– Hát, hogy rokonod van odakint.

Szomszédunk elmosolyodott.

– Nem is mondhattam ilyet, drága barátom, mert Erdélyországon kívül nincs nekem rokonom sehol máshol a világon.

Apám továbbra sem értette a helyzetet:

– Na jó, de akkor ugyan biza, hogy tudsz te Amerikába költözni?

Béla egészen halkra fogta a szót.

– Hát csellel, úgy ám. De ez ugye köztünk marad?

– Ez szinte sértés, te Béla. Csak nem gondolod, hogy világgá kürtölöm a titkodat? – fortyant fel apám.

– Aladár barátom, benned jobban megbízom, mint saját magamban – jött a válasz, és ismét szent volt közöttük a béke.

– Egy gyerekkori barátom odakint él már húsz éve. Képzeld, talált valakit, akinek ugyanaz a neve, mint nekem. Az illető hajlandó volt hivatalosan azt nyilatkozni, hogy a hőn szeretett unokaöccse vagyok. És képzeld, elhitték neki. Azt is, hogy öreg napjaira támasza lehetnék, ha családostól kivándorolhatnék Amerikába.

– Rendes ember a barátod, na meg ez a névrokonod is – bólogatott apám elismerően.

– Ugyan. Érdekből tették. A barátom azért, mert azt szeretné, ha a feleségem az ő cukrászdájában dolgozna. Nála ügyesebb cukrászt nem talált egész Amerikában. A névrokonom pedig olyan ember, aki az anyját is eladná az ördögnek, ha tehetné – mondta keserűen Béla.

Hallgattak egy sort.

– S aztán? – vette fel apám az elejtett fonalat.

– Aztán letelepedési engedélyt kértünk az amerikai követségen. Ennek épp három éve. És most megjött a válasz. Engedélyezték, képzeld.

Szép lassan kigombolta a zakóját. A belső zsebéből színes bélyegekkel és különféle pecsétekkel ékes hosszúkás, vaskos, fehér borítékot húzott elő. Kivett abból egy telegépelt papírt, és apám kezébe nyomta.

– Tessék. Tegnap kaptam.

Apám udvariasan nézegette az írást, de nem sokra ment vele, mert angolul írták.

– Szóval mentek... – mondta szomorúan, majd hozzátette:

– Hiányozni fogsz nekünk, Béla, tudod-e?

Vendégünknek se kellett több, szeme megtelt könnyel.

– Ti is nekem, Aladár – szípogetta meghiúsítottan, de hamar összeszedte magát és lendületesen magyarázkodni kezdett, mintha önmagát is megakarná győzni igazáról.

– Tudod, a fiam miatt teszem. Egyedül csak Olivér miatt. Milyen jövő vár rá itthon? Semmilyen. Míhez kezdjen itt? Mi lesz itt belőle? Ott Amerikában minden út nyitva áll majd előtte. Ekkora lehetőséget nem szabad elpasszolni. Ilyen szerencse az életben csak egyszer érheti az embert. Kötelességem, hogy a fiam jövőjére gondoljak. Magamat nem féltsem. Lesz munkám odakint is. Nyitok majd egy kis borbélyműhelyt. Mit szólsz hozzá, Aladár barátom?

Apám nem válaszolt. Felkelt az asztal mellől és átment a másik szobába.

Béla tanácstalanul pislogott és már-már menni készült, amikor apám ismét megjelent, tangóharmonikával a vállán.

– Gondoltam, eljátszom a nótádat, ha már búcsúzni jöttél – mondta, s ujjai nyomban ráfutottak a billentyűkre, mint kis csikók a harmatos rétre.

Béla arcára mennyei boldogságot varázsolt a muzsika. Szemét lehunyva hallgatta apám bemelegítő játékát.

– Senki nem tud úgy muzsikálni, mint az én Aladár barátom – bugygyant ki belőle az elismerés, majd dudorászni kezdte kedvenc nótáját:

– Gyerebodrikutyááám, szedda sátorfáááádat...

Nosza, apámnak se kellett több, belemarkolt a harmonikába, csattogtat a billentyűk, Béla pedig nekiveselkedett, kieresztette tenorját, és teli torokból fújta a kesergőt. Előkerült egy üveg bor s mellé egy tál harapnivaló.

Apám csak húzta Béla kedvenc nótáit, egyiket a másik után, Béla pedig kesergett mellé illendőképpen. Ahogy fogyogatott a bor az üvegből, úgy növekedett szomszédunk kimulatni való bánata.

Már jócskán esteledett, mire eszébe jutott, hogy haza kellene mennie.

– Gyere ide, kicsi Gizike – húzott magához atyáskodva.

Mindig így szólított, de nem azért, mert nem tudta a nevemet.

– A kislányom lehetnél, tudod-e? Épp ilyen kékszemű, karcsú tündér volt az édesanyád, amikor udvaroltam neki. Csak aztán apád lecsapta a kezemről. Igaz-e, Gizike?

Anyám pironkodva bosszankodott. Béla valóban koslatott utána, de ő nem szerette a mulatós természetét. Nagyhangú ivócimboráiról még az ő kedvéért sem tudott lemondani.

Béla későn nősült. Felesége szikár, sötét tekintetű, mogorva asszony volt, nagy fekete karikákkal a szeme körül. Ha néha szólásra nyitotta vértelen, összeszorított ajkait, halkán és sziszegve beszélt. Sőhajtozott és panaszkodott. Egyetlen gyermekük, Olivér, néhány évvel fiatalabb volt, mint én, ezért gyerekszámba vettem, bár egyszer megdobogtatta kislányszívemet, mikor fagylaltozás közben megsimogatta a kezem és feleségül kért. Őt magát is váratlanul érthette merész ötlete. Egészen belepirult. Fehér, átlátszó bőrén kigyúltak a szeplők, s szeme zöldebben lángolt, mint valaha. Bizonyára nem csak szép kisfiú volt Olivér, de ügyes is, ha apja-anyja érdemesnek tartotta kezébe venni a vándorbotot, hogy szebb jövőt biztosítson számára.

– Te, kicsi Gizike, apád büszke rád, azt mondja, jól tanulsz. De azt a verset tudod-e, ami úgy kezdődik, hogy Száll a madár ágról ágra?

– Tudom, Béla bácsi, az összes szakaszát! – vágtam ki büszkén.

– Hát, ha tudod, akkor halljuk! – telepedett vissza vendégünk a székre, én meg kiperdültem a szoba közepére, s mindent beleadva előadtam a csodaszarvas történetét. Nem számított, hogy Bélának a fele is elég lett volna, amilyen borgőzös állapotban volt, s az sem, hogy már későre járt, és anyáméknak bizony már nagyon elégük volt a búcsúzkodásból. Csak fújtam Arany János versét, szépen tagolva, mint egy szavalóversenyen. Nem is maradt el a taps. Béla szomszédunk, miután fényes színházi sikereket jószolt nekem, összeviessza ölelgetett bennünket, könnyes szemmel megköszönte a búcsúestét, és végre hazament.

– Na, szegény feje – mondta ki apám a végszót. – Akkor fog csak igazán sírni, ha majd nem lesz, aki elhúzza a nótáját.

Nem telt bele két hónap és Béla ismét megjelent nálunk, hóna alatt egy üveg vermuttal.

– Jó, hogy itthon vagytok, mert most igazán búcsúzni jöttem – kezdte, de nem volt már annyira izgatott, mint első ízben. Elmesélte apáméknak,

hogy mi minden intézni való akad egy ilyen kivándorlás kapcsán, s hogy mennyi nehézségbe ütközik az ember, ha nincsenek kapcsolatai.

– Ha tudtam volna, mennyi bajlódással jár, bele se fogok. Mennyi fölösleges papírt kell beszerezni. Okmánybélyeges, hitelesített másolatokat kérnek mindenről. Egy vagyona került, míg mindent elintéztem. Képzeld, azt mondták, hogy az a kis aranyozott szelence, amit megboldogult édesanyámtól örököltem, nemzeti kincsnek számít, ezért nem vihetem magammal. Miféle nemzeti kincseik vannak ezeknek a piszkos tolvajoknak? Persze el lehetett intézni, mert ebben az országban pénzért mindent el lehet intézni, de azért felháborító, nem? Ezek csak akkor boldogok, ha megkeseríthetik az ember életét. Ezért is hoztam vermutot, hogy legalább a búcsúzást édesítsük meg. Na, Aladár, elhúzd-e még egyszer a nótámat?

Apámat nem kellett kétszer kérni, hogy muzsikáljon. Előszedte a tanógóharmónikát, s a zene pillanatok alatt betöltötte a szobát. Szerettem nézni, ahogy ujjai ide-oda ugrádoznak a billentyűkön.

Béla ismét elérzékenyült, sírt, jajgatott, elénekelte kedvenc dalait, miközben szorgalmasan kortyolgatta a vermutot. Aztán eszébe jutottak a versek. Ezúttal József Attilát szavaltatott velem, azt is megtapsolta, aztán szedte sátorfáját és hosszas ölelkezés után távozott. Apámék megkönnyebülten sóhajtottak.

Béla barátunk egy hónap múlva újra eljött, hogy elbúcsúzzon tőlünk. A vermut mellett most egy csokor virágot is hozott.

– Virágot a virágoknak! – mondta, majd ünnepélyesen kezét csókolt a hölgyeknek, mint ahogy azt el is lehetett várni egy régi vágású úriember-től. Ismét lelkes volt, bár kissé kimerültnek tűnt.

– Holnap indulunk – mondta diadalmasan, s már bontotta is az üveget.

– Mi lesz a nótáddal?... – kérdezte apám.

– Igen, azért is jöttem, hogy muzsikáld el a nótámat.

A megszokott módon zajlott le minden. Volt koccintás, Bodri kutyám, szipákolás, elérzékenyülés, szaválás, ölelkezés, s nagy sokára hazamentel.

A másnapi indulásból pedig ismét nem lett semmi.

Béla ettől kezdve időnként újra meg újra felbukkant nálunk, hóna alatt az elmaradhatatlan vermuttal, és elismételte a nagyjelenetet. Összesen tizenkétszer jött elbúcsúzni azzal, hogy másnap indulnak, de mindig valami közbejött. Míg aztán egyszer családostól úgy eltűnt, mint a kámfor.

– Ez a Béla is, addig mind búcsúzkodott, hogy végül szó nélkül itt hagyott – kesergett apám – Még a nótáját se tudtam eljátszani neki utoljára.

Talán fél esztendő múlva képeslap érkezett Bélától. Felhőkarcolós, Atlanti óceános, Szabadság-szobros. Amilyet Amerikából küldeni illik. A lap

hátán ez állt:

Kedveseim! Mi jól vagyunk. Csak az a baj, hogy divatba jött a hosszú haj. Senki se akar nyíratkozni. Írhatnátok, mert nagyon hiányoztok.

Ölel: Béla

Apám forgatta a képeslapot, majd megjegyezte:

– A címét elfelejtette megírni.

Hosszú évekig csak annyit hallottunk felőlük, hogy Olivér hazajött tanulni. Öt évig járt az orvosi egyetemre. Tanulhatott volna Amerikában is, de neki valahogy jobb volt itthon. Talán nehezen tanult angolul. Vagy nehezen vált meg a barátaitól, ki tudja.

Néhány évre rá mesélte valaki, hogy találkozott Bélával. Olivér akkoriban fejezte be az egyetemet. Mondták, hogy miután utolsó vizsgáit is sikeresen letette, szüleitől csodaszép autót kapott ajándékba. Azon nyomban felkerekedett, hogy kipróbálja az új kocsit. Maga mellé vette legjobb barátait, s nekivágott a hegyeknek. Robogott a fényes kocsi, csak úgy porzott utána az országút. Egy futamodás, és már fent is voltak a Békási-szoros nyaktörő, kanyargós útjain. Azokon a rossz, kátyús, keskeny utakon nem igen szokott száguldozni az ember, hacsak nem szépreményű ifjú, aki előtt immár nyitva áll minden út, s úgy érzi, övé a világ.

Aztán ott, ahol a szoros egészen elszűkül, s függőleges falai, akárcsak a mesék örökösen verekedő sziklái az égig érnek, hirtelen bezárultak Olivér előtt az imént még tágra nyitott kapuk. Az a gyönyörűségű autó sziklának rohant.

Ezért jött hát haza Béla. Temetni.

Világvége

A közelgő napfogyatkozás híre lázba hozta az egész várost. Különösen a templomba járó öregasszonyok közt váltott ki nagy érdeklődést. Nagyanyám, aki buzgóságban az élen járt, lélekszakadva hozta a hírt:

– Két hét múlva itt a világvége!

Keskeny ajkán diadalmas mosoly bujkált.

– Ugye, megmondtam. Ugye, igazam volt. Tudtam, hogy a Jóisten már nem sokáig tűri el ezt a sok pogánykodást. A kommunistákat meg egyenesen a pokolra fogja küldeni, meglássátok.

– Két hét múlva nem világvége lesz, hanem napfogyatkozás – sietett apám felvilágosítani nagyanyámat, de ő jobban tudta. Szerinte Isten ezt a napfogyatkozást a közelgő végre való figyelmeztetésnek szánta. Mint ahogy évekkkel azelőtt üstökössel jelezte, hogy megbünteti az emberiséget. Akkor még csak találgatták a hívők, hogy vajon miféle természeti csapásra lehet számítani. Hogy hatalmas, pusztító tűzvész lesz-e, avagy hét szűk esztendő következik-e a világra. Netán világméretű dögvészt küld közénk az Úr, vagy pedig mindent leromboló földrengést.

Végül mindenkinek igaza lett, mert ami bekövetkezett, az egyesítette mindezeket a szörnyűségeket.

Jött a világegés, a háború. Megrengette és lángba borította a világot. Nyomában jött a tetű, a tífusz és a spanyolnátha, kioltotta embermilliók életét. És következtek a szűk esztendők. Isten ezt egy üstökössel jelezte. Hogy akinek szeme van, lásson, és akinek füle van, halljon. Akinek pedig erős hite van, az kellőképpen felkészülhessen rá.

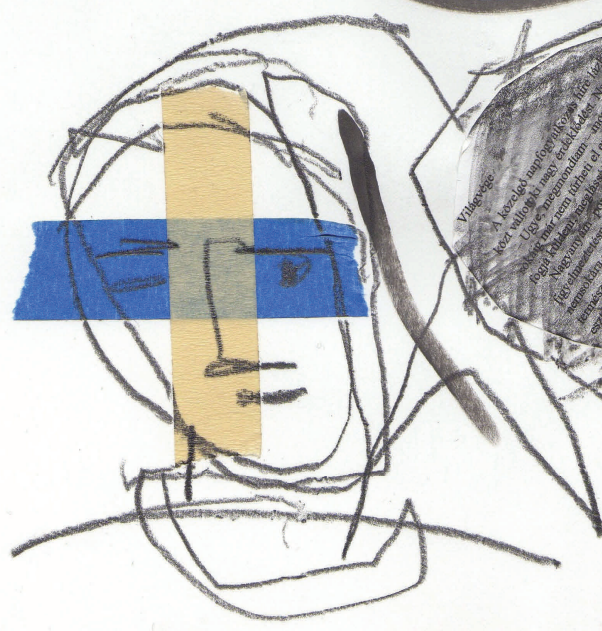
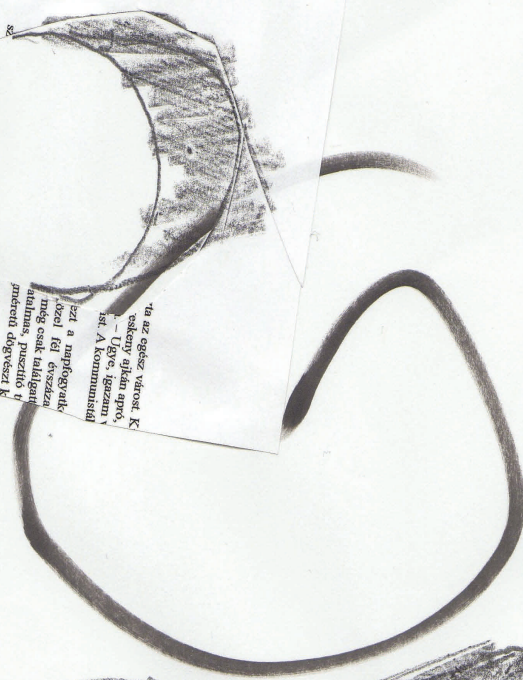
A napfogyatkozást most Isten azért küldi, hogy ismét figyelmeztesse az embereket. Világos, hogy ezek után a világvége következik.

– Legyetek végre jó keresztények – mondogatta nagyanyám, és arra buzdított, hogy járjunk gyakrabban templomba, imádkozzunk buzgóbban és valljuk meg bűneinket, amíg még nem késő.

Közeledett a nagy nap. Nagyanyám egyre szótlanabbá vált. Az utolsó két napon kenyéren és vízen élt. Karcsú ujjaival szüntelenül a rózsafüzért morzsolgatta, és halkán motyogott. Tudni vélte, mi történik majd, ha első-tétül a nap. Egy csapásra szörnyethal mindenki. Vége lesz ennek a bűnös világnak. Azok, akik idejében az igaz útra tértek, feltámadnak, mindenki más elkárhozik.

Miközben nagyanyám az öröklétre készülődött, mi sem tétlenkedtünk. Anyám a szekrény tetejéről leszedett dobozból karácsonyi gyertyákat vett

a sz...
 a sp...
 usokk...
 Akinek pe...
 Most pe...
 Világos, hog...
 meg, inakko...
 Ezzel ezin...
 öszörl...
 Alkuv...

Világos
 A korábbi mag...
 közt világo...
 Ugye a meg...
 hogy a...
 Negy...
 Egy...
 nem...
 a világo...
 egy...
 a világo...
 a világo...

elő, apámmal a padláson, hajdan kitört ablaküvegek valamire-csak-jó-lesz darabjait gyűjtöttük. Este körülálltuk a konyhaasztalon égő gyertyákat és kormozni kezdtük az üvegcserépeket.

– Holnap vigyázzatok! Semmiképp se nézzetek a napba – figyelmeztetett anyám. – Megvakulhattok!

– A kormozott üvegen át amúgy is jobban látszik a napfogyatkozás – tette hozzá apám.

Nézegettem az üveget bevonó bársonyos kormot.

– Ha ilyen fekete, hogy lehet átlátni rajta? – értetlenkedtem.

– Majd meglátod – jött a válasz.

Másnap reggel nagyanyám ágyban maradt.

– Beteg vagy? – érdeklődött apám, de az öregasszony szóra se méltatta. Az ég felé fordította tekintetét és tovább fohászzkodott. Fehér hálóingben, összekulcsolt két kezére tekert rózsafüzérével olyan volt, mint egy eleven szentkép.

Végre bekövetkezett a pillanat, amikor nagyanyám szerint el kellett volna pusztulnunk. Elkezdődött a napfogyatkozás. Fogtuk a kormozott üvegdarabokat és kimentünk a ház elé. Az egész szomszédság kicsődült a járdára. Kézről kézre jártak az üvegcserépek. A férfiak viccelődtek, az asszonyok kacarásztak, mi kicsik vígan kergetőztünk.

– Jaj, ne rohangáljatok azokkal az éles üvegdarabokkal – szólt ránk valamelyik felnőtt.

A napkorong annak rendje s módja szerint szép lassan elsötétült. Előbb csak egy kicsi harapásnyi tűnt el belőle, majd mind kisebb lett a fényesség. De egyből nem történt.

Lassan véget ért a csoda és mindenki ment dolgára. Míg mi a ház előtt voltunk, nagyanyám is felöltözött és ágyat vetett. Csalódott képpel ült kedvenc székében. Valósággal bosszankodott, hogy a várva várt világvége elmaradt.

– Élünk – jelentette be apám kajánkodva.

– Látom – felelte nagyanyám kelleetlenül, majd dühösen kifakadt:

– Aztán nehogy azt higgyétek, hogy megúsztátok. Ami késik, nem múlik. Egyszer majd csak eljön a világvége. Meglássátok.

Attól a naptól kezdve még többet imádkozott. Szinte egyebet sem tett egész ébrenléte alatt. Halk szavú, magába gubózó öregasszony vált belőle, akit már nem aggasztottak a világi gondok. Volt fedél a feje felett, volt, mit ennie. Gondoskodtunk róla. Vasárnaponként valamelyikünk elkísérte a misére. Még a betegség is elkerülte. Néha ugyan gyengének érezte magát, és ilyenkor jajgatva ágyának esett, de másnap reggel már vígan térdepelt a feszület előtt, hálát adva a Jóistennek, hogy megért még egy napot.

Egyszer aztán annyira úrrá lett rajta a halálfélelem, hogy papot hívá-

tott. Ösztövé, szigorú ember volt a plébánosunk. Csontos, szinte halálfejnnek is beillő koponyájából úgy nézett kifelé, mintha a másvilágból tekintene az élőkre. Fekete csuhájában szakasztottan olyan volt, mint amilyennek a kaszást szokták ábrázolni.

Apám bevezette nagyanyámhoz a papot, becsukta az ajtót és nagyot sóhajtott. Szótlanul, megilletődve ültünk a nappaliban. Mindannyian sajnáltuk, hogy meg kell válnunk nagyanyámtól. Apám könnyezett.

Odabent halk szöszmötölés, suttogás és dörmögés közepette nagyanyám meggyóna maradék bűneit és megkapta az utolsó kenetet.

Nagy későre nyílt az ajtó. Legnagyobb meglepetésünkre a szikár egyházfi mögött, sugárzó arccal, mezítláb és hálóingben ott állt az imént még haldokló nagyanyám. Fürgébb és elevenebb volt, mint valaha. Aztán ment minden tovább a régi kerékvágásban, míg nagyanyám ismét el nem szédült.

Futott apám ismét a papért. Jött a plébános a szentelt olajjal.

Negyedszerre apám megelégtelt a dolgot.

– Nem hívok papot, inkább várjunk még egy kicsit – jelentette ki elszántan.

– Hiszen akkor én már soha nem leszek jól! – siránkozott nagyanyám.

– De Anyám! Az utolsó kenetet csak egyszer szokás feladni. Utoljára.

– Az igaz, de tudja Isten, nekem az utolsó kenet olyan jót tesz. Abban a helyben jobban leszek tőle.

Öt évvel később, amikor megkapta a legeslegutolsó kenetet, már alig tudott magáról. Sajat ágyában érte az egyszemélyes világvége.

Házkutatás

A munkából hazaérve nagy rendetlenség fogadott. Nem értettem mit keresnek a téli ruhák az ágyon. Egy régi bőröndben tartottam a nem használt holmit. Nyáron a télit, télen a nyárit. De a bőrönd eltűnt a szekrény tetejéről.

Mi történhetett?

Nyugtalanul körülnéztem. Minden olyan szokatlannak tűnt. A téli ruhák az ágyon. De más egyéb is. A cigarettacsikkek. A fohíjas könyvespolcok és a félig kihúzott fiókok.

Házkutatás, robbant belém a felismerés.

A fejemhez kaptam. Jesszusom, a térkép! Erdély térképe. Palival gondosan behúzott függönyök mögött, titokban azon dolgoztunk esténként. Beírtuk a magyar helységneveket, és a németeket is, ahol volt. Bejelöltük a régi műemlékeket, mindhárom nyelven. Régi katonai térkép fénymásolata volt. Szintvonalas. Szigorúan titkos. Szigorúan tilos. Valaki valahonnan kicsempészte. Duna-csatorna járt érte. Vagy nádvágás a Deltában. Meghurcolás, verés, faggatás, kínzás. Elmegyógyintézet. Sokkterápia. Agyonverés.

Jéghideg kézzel nyúltam az egyik félig kihúzott fiókba. A szívem hangozatosan zakatolt. Jaj ne! Még észreveszik. Egy láthatatlan valaki. Egy otthagott szem. Egy fül.

Óvatosan benyúltam a kötőtűk, színes fonalak és szabásminták alá. Oda se néztem, csak az ujjaimmal tapogatóztam a fiók mélyén. A térkép a helyén volt. Nem találtak rá.

A fejemben összezavarodtak a gondolatok. Nem értettem semmit.

Ha nem a térkép, akkor meg micsoda? Mit kereshettek? Mit vittek el? Kik jöttek be a lakásunkba? Mikor? És hogyan?

Valójában már évek óta sejtettem, hogy valamikor be kell ennek következnie. Csak idő kérdése volt, hogy mikor csapnak le ránk. Nem úszhattuk meg szárazon pont mi. Hiszen annyi embert lefűleltek. Miért tettek volna kivételt épp velünk? Miért ne bontották volna fel külföldre írt leveleinket? Miért épp minket felejtettek volna ki a besúgók?

Nem a térkép volt egyedüli bűnünk. Tűzzel játszottunk, amikor a Magyar Himnuszt énekeltük, szűk baráti körben tiltott verseket szavaltunk, feketelistás írók könyveit olvastuk. Amikor esténként, titokban nyugati rádióadókat hallgatunk. Azzal is, hogy nyugatra szökött barátainkkal tartottuk a kapcsolatot. És nem akartunk belépni a pártba. Nem tapsoltunk

elég lelkesen a népgyűléseken. Ilyenkor mintha tüzes vassal jelöltük volna meg saját homlokunkat. Nézzétek! Itt vagyunk! Mi, akik dacolunk a hatalommal.

Most hát utolért bennünket is a lázongók, a nyughatatlanok közös sorsa. Következik a meghurcoltatás.

Ültem az ágy szélén és szívtam egyik cigarettát a másik után. Vártam, hogy történjen valami. Az ajtót lestem.

A sok kinti zajból meghallottam azt az egyet. Ahogy valaki felfele jön a lépcsőn. Nem sietve, nem is lassan. Óvatosan, de kitartóan közeledett. Cipője nem koppant nagyot a lépcsőn. Épp csak érintette a cementet. Az idegen lépések zaja az ajtónk előtt megszűnt.

Halkan kopogott valaki. Rohantam ajtót nyitni.

Pali egyik munkatársa állt az ajtó előtt. Mindkét kezével az ajtókeretnek támaszkodott. Nem kérdeztem semmit. Nem mondott semmit. Álltunk és vártunk. Nem néztünk egymás szemébe. Ő szólalt meg először. Két szót suttogott:

– Palit bevitték.

Riadt tekintetem sápadt arcát kémlelte. Vártam, hogy elmondja, amit tud. De a férfi a cipőmet nézte. És hallgatott.

Egy kisgyerek futott le az emeletről. Harsány kezit-csókolom-marikánénijétől magamhoz tértem. Szóltam a férfinak, hogy jöjjön be.

Megemberelte magát és belépett. Láthatóan rosszul érezte magát, mint ha ő tehetne az egészről.

– Főztek kávét? – szólaltam meg végre. Furcsa, tompa volt a hangom.

A férfi bólintott. Leült az íróasztal melletti székre. Aktatáskáját az ölébe rakta. Úgy ült, mint ahogy a vonaton szokás. Készenlétben, ha gyorsan le kellene szállnia.

Sokáig főtt a kávé. Mintha már órák óta fognám a rézibrik fülét. Kocogtak a kávéscsészék a tálcán, míg a nappaliba vittem. Kezem szünet nélkül reszketett.

Marokra fogtam a csészét, hogy ki ne lötyögjön a kávé. Szó nélkül ittam. Aprókat kortyoltam. Hogy sokáig tartson. Azalatt nem kell beszélni.

A zacsnál tartottunk, amikor újra megszólalt. Halkan beszélt, mintha egyenesen a tudatomba suttogetta volna a szavakat.

– Biztosan a könyvek miatt volt – mondta mintegy önmagának.

– Igen. A könyvek miatt. Egészen biztos – feleltem mintegy önmagamnak.

Soha nem láttam ennyire komolynak. Talán félt. Hiszen éppen ő volt az, aki elvitt minket az öreg paphoz könyveket és régi folyóiratokat venni. Ő maga is vásárolt néhány vaskos kötetet.

Őt vajon miért nem vitték be?

Olcson, szinte ingyen adta az öreg pap a ritkaságszámba menő lapokat és az értékes régi könyveket. Örült, hogy valakit érdekelnek. Nem is annyira a pénz kellett neki, hanem inkább szabadulni akart a felesleges holmiktól, mert kilakoltatták, és a kiutalt panellakásba nem fért volna el minden.

De vajon honnan tudták meg? Ki mondta el nekik, hogy tiltott könyveket vettünk? Ki tehette? Bizonyára valaki, akit megfélemlítettek, megszaroltak, kényszeríthettek. Valaki, akit elért a hatalom nyálkás, mindent befónó hínárja, és magával húzta a mélybe.

Ültünk. Nem mertünk beszélni.

A férfi nem bírta elviselni a csendet. Időnként megszólalt. Mindig kicsivel többet tudtam meg a törtétekről. Hogy mikor jöttek Paliért, mit mondtak, hányan voltak, milyen kocsiuk volt. Azt is ő mondta ki hangosan, hogy bizonyára házkutatás volt nálunk, és hogy a hiányzó bőrdobbe valószínűleg az elkobzott könyveket rakták. Nem kérdeztem, mert ilyesmit nem szokás kérdezni, de egyre inkább arra a következtetésre jutottam, hogy ő maga is megjárhatta már a poklot, ha mindent ilyen pontosan tud.

Életvidám, mulató természetű fiatalember volt. Testes és részeges. Néhány konyak után már tiltott nótákat énekelt, és ki akarta kergetni a kocsmából a románokat. Másnap nem emlékezett semmire. Sok befolyásos barátja volt, akik elboronálták kocsmai vitézkedéseit. A szekusok jól tudták, hogy nem azok veszélyesek, akik részegen hősködnék, hanem azok, akik józan fejjel gondolják ugyanazt. Akik felforgató könyveket olvasnak. Olyanok, mint Pali. Meg jómagam.

A férfi egyre várt. Talán miattam. Mert sajnált, és nem akart magamra hagyni. Vagy, mert meg akarta várni, míg Pali hazajön. Egyre sűrűbb lett körülöttünk a sötétség, egyre élesebbeké váltak a zajok. Ajtó csapódott. Lépések közeledtek. Távolodtak. Halk csoszogás. A felettünk lakó öregember jött meg. Nagy csatazaj. Fel-alá rohantak a gyerekek a lépcsőházban. Valamelyik konyhában hangos edénycsörömpölés közepette mosogattak. Időnként csend lett. A távolban vonat zakatolt. Valahol kitartóan vonyított egy kutya.

Beesteledett. Már csak a cigarettaparázs fényénél láttuk egymást. Végül nem maradhatott tovább.

– A feleségem nem tudja, hol vagyok – szabadkozott.

Magamra maradtam. Hirtelen tört rám a rettegés. Abban a pillanatban, amikor becsuktam a férfi mögött az ajtót. Mintha vele együtt még maradék bátorságom is elhagyott volna. Nyüszíteni tudtam volna, kutyamódra behúzott farokkal bebújni az asztal alá, fejemet két térdem közé rejtve, hogy ne találjanak rám, ha jönnek. Mert biztosan engem is elvisznek. Ketten vettük a könyveket, bűnrészesek vagyunk. Igaz, inkább a férfiakat szokták

bevinni és megverni. Biztosan Palit is megverik. Minden borzalomra el voltam készülve. Látni véltem, amint a földön fekszik, két karjával a fejét védi, miközben egy bőrkabátos alak káromkodva rugdossa a veséjét.

Rosszul lettem a rémképtől. A vécé fölé hajolva, kínlódva, hosszan öklendeztem. De csak a kávé jött vissza, habosan, nyálkásan, keserűbben, mint mikor megittam. Egész testemet rázta a hideg.

Eszembe villantak a suttogva terjesztett hírek. A meghurcoltakról, a meggyötörtekről, a testileg és lelkileg összetörtekről. Ezek a hírek minden fület elértek. Nyomukban, mint szennyes, iszapos áradat szétterült a bizalmatlanság. A kapuk bezárultak, az ablakokra vastag függönyök kerültek. Régi barátok mentek el szótlanul egymás mellett. Elnémultak a szájak és rettegés költözött a szívekbe. A hallgatás félelmet szült. És hallgatást szült a félelem.

Pali késő éjjel jött haza. Nála volt a nagy bőrönd. Üresen. Némán álltunk a sötét előszobában, szorosan átölelve egymást. Csak álltunk és hallgattunk. És sírtunk.

Másnap a főorvossal együtt alacsony, ősz hajú, szürkeszemű ember jött be a kórházi laborba, ahol dolgoztam. Az idegen alaposan végigmért mielőtt megszólalt.

– Mi vittük el maguktól a könyveket – mondta.

Szúrósan a szemembe nézett. Ezt már nem bírtam elviselni. Tekintetem átugrott a hegyes orra. A gödrös állra. A simára borotvált arcra. A szépen fésült, hullámos hajra. De kígyószeme mágnesként visszahúzta. A szemébe kellett néznom. Újra, meg újra. Elégedett mosoly futott át az arcán, amikor újból megszólalt:

– Ugye örül? Nem jó ilyesmiket tartogatni. Még meggyülhetett volna a bajuk miattuk. Nálunk jobb helyen vannak, igaz?

Bénultan hallgattam. Gondolataim összezavarodtak. Mit akar tőlem ez az ember? Miért kérdez ilyet? Nincs értelme annak, amit mond.

Éreztem, hogy idegeim felmondják a szolgálatot.

A szürkeszemű sarkon fordult és elment. Megtudta, amit tudni akart. Azt, hogy velem könnyen elbánhat. Törékenyebb vagyok a tojáshejénél.

Erdély térképét aznap este egészen apró darabokra téptük. A darabkákat vízbe áztattuk. Apránként dobtuk a vécébe, naponta néhány maréknyi térképpépet, nehogy eldugja a lefolyót.

Hívatlan vendég

Nem értem, miért egyedül én hallottam meg a kopogást, hiszen éppen a fürdőkád fölé hajolva öblítettem a kimosott ruhát, a mosógép pedig zakarta a következő rendet. Talán mégis nálam lehetett a legkisebb zaj. A nappaliban a gyerekek rohagáltak fel-alá, hol kacagva, hol visítva. Apjuk ügyet sem vetve rájuk elmélyülten olvasott. A konyhában végképp nem honolt a mennyei béke csendje. Ott ugyanis, a csatazajokból ítélve, anyám vívta véget nem érő harcát a napi mosatlannal.

Azon a szürke, esős őszi estén senki sem kívánt volna valamit kevésbé, mint egy hívatlan vendéget. Ki az ördög jöhet ilyenkor, morfondíroztam. Nem kis meglepetésemre régi kolozsvári ismerőseink egyike állt ott ázottan és elnyűtten, akár egy kivert kutya. Látogatónk soha nem volt valami elegáns ficsúr, de ennyire lomposnak és elhanyagoltnak eddig még nem láttam.

– Nahát! Ákos! Hogy kerülsz ide? – kiáltottam fel önkéntelenül, s megpróbáltam jó képet vágni.

Az idegen hangra boldogan rontottak elő a gyerekek, de Ákos láttán nyomban visszavonultak. Nem volt kacarászás, nyakba-csimpaszkodás, tenyérbe-csapás. Ákos barátunk nem tartozott a család kedvencei közé. Anyám is csak a fejét csóválta. Számára látogatónk éhesen tátogó száj volt csupán, akit neki kell majd etetnie. Korábban már alkalma volt meggyőződni Ákos feneketlen étvágyáról.

Miután kiszuszogta magát, vendégünk egyenesen a lényegre tért:

– Te! Jöttem hozzátok vagy négy-öt napra. Borzalmas utam volt, háromszáz kilométeren át vert az eső. Értesz engem? Reggel óta nem ettem. Hoztam két csirkét, cukrot, teát, kávét. Te! Pihenni akarok, értesz engem? Anyóssommal örökösödési perben vagyok. Nem elég, hogy meghalt a feleségem, még ez is. Teljesen kikészültem, főleg idegileg. Ráadásul gödörbe léptem itt a háztömb előtt és megrándult a bokám. Adjatok valami vacsorát és főzettek nekem egy üst teát! Gyere Palikám, hozzuk fel a holmimat.

Palikám készségesen ugrott és felcipelte Ákos viharvert bőröndjét. Pillanatok alatt Ákos-szag árasztotta el a lakást. Felismerhető volt ebben a penészes pince patinás aromája, az áporodott szennyes szűrős szaga és az emberi verejték orrfacsaró büze, tetézve a mindent átítató tömény benzinszaggal. Családi krónikánk nem véletlenül tartja számon Ákos Trabantját a világ legbüdösebb járműveként.

Vendégünk lerakta kopott benzines kannáját és levegő után kapkodva

megjegyezte:

– Nálatok még nem ismerik a liftet? Minek laktok a negyedik emeleten?

A mosógép hangjára felkapta a fejét.

– Te lány! Nem mosnád ki a holmimat? – s választ sem várva már neki is fogott, hogy kibújjon kopott öltönyéből.

Palitól pizsamát és háziköntöst kapott. Máris úgy festett, mint egy lábadozó beteg. Úgy is viselkedett. Belesüppedt egyetlen karosszékünkbe és feltette dagadt lábát az íróasztalunkra. Ahogy a pizsamanadrág szára felcsúszott, látni lehetett, ahogy hófehér, szőrtelen bokáján megfeszül a bőr.

Hamarosan elkészült a tea és még valami harapnivaló is került mellé.

– Hat kockacukorral iszom a teát – jelentette ki Ákos, majd, mintegy mellékesen hozzátette:

– Elhoztam, ami cukor volt a háznál, lehet vagy fél kiló, mert, értesz engem, én édesszájú vagyok, nekem a cukor a mindenem. Meg a cigaretta. A kávé, amit hoztam penészes, de ki lehet szellőztetni.

Beszéd közben jóleső csámcsogással eltüntette az elébe rakott fokhagymás piritósokat. Mutatóujjával még a morzsákat is összeszedegette, nehogy valami kárba vesszen. Miután az utolsó csepp teát is kiszűröcsölte, összekulcsolta pocakján rövid, tömpe ujjait. Puffedt arcán szétömlött az elégedettség.

– Na. Végre jól érzem magam. Tudtam, hogy nálatok pihenni fogok. Palikám, először is kínálj meg egy cigarettával, aztán masszírozd meg a bokámat.

Pali kijelentette, hogy nem ért a lábmasszírozáshoz, mire Ákos sóhajtott egyet és kért tőlem egy fájdalomcsillapítót. Fejfájásoknál mindig akad ilyesmi a háznál. Nehezen beszerzett külföldi tablettáim voltak, azokból adtam Ákosnak egy dobozzal, hogy használja őket, ha nagyon fáj a lába. A legnagyobb ellenségemen is megesne a szívem, ha azt mondaná, fáj valamije. Ilyenek vagyunk mi, fejfájósak. Összetartunk, akár a bélyeggyűjtők, vagy a barlangászok.

Mire végeztem a mosással, vágni lehetett a nappaliban a cigarettafüstöt. Ákos, szokásától eltérően nem a némafilm történetéről, vagy valamilyen régi, soha el nem fogadott forgatókönyv-ötletéről mesélt, hanem felesége haláláról.

Soha ennyire össze nem illő párral nem találkoztam, mint Ákos meg a nemrégiben elhantolt neje. Valami egészen furcsa viszony lehetett köztük. Folyton haragudtak egymásra, egyáltalán nem illettek össze, de valami miatt mégis együtt maradtak.

Míg Kolozsváron diákoskodtunk, időnként meglátogattuk őket. Nagy kiabálás fogadott már az előszobában. Irénke minden alkalommal leterem-

tette Ákost, amiért nem segít neki semmiben. Szemére vetette, hogy folyton vendégei vannak. Aztán nehézkesen kibicegett a fürdőszobába, hozott egy mocskos rongyot és felmosta lábunk körül az előszobát.

Ákosról lepergett a szidás. Csak legyintett, és beterelt a műteremébe. Így nevezte azt a könyvekkel plafonig megrakott kis szobát, amit fotólabornak rendezett be. Független helyett vastag, fekete lópokróc lógott az ablakon, amit emiatt csak résnyire lehetett megnyitni. Odabent mindig sötét volt és iszonyú vegyszerszag.

Ákos éjjeliórként dolgozott valahol a város szélén. Tőle bizony akár az egész vállalatot széthordhatták volna, mert egész éjjel olvasott. Nappal fényképészként dolgozott, feketén. A filmvilágban is járatos volt. Szaklapokat bújt és néhai filmes múltjáról mesélt hihetetlennek tűnő történeteket. Filmrendező szeretett volna lenni. Állítása szerint épp Magyarországon forgatott, amikor kitört a forradalom. Végigfilmezte a harcokat. Emiatt aztán súlyos börtönbüntetést szabtak rá, miután hazatért Kolozsvárra.

A börtön visszatérő motívum volt Ákos történeteiben. Ezt a szót mindig keményen ropogtatva ejtette, ami miatt úgy hangzott, mintha nem lennének benne magánhangzók.

– Kérlek szépen, én a börtönben tanultam pszichológiát. Te, tudod, milyen érdekes dolog tanulmányozni az embereket? Az a jó fényképész, értesz engem, aki közel tud kerülni az emberek lelkéhez. Ezért vagyok én Kolozsvár legjobb portréfényképésze. Minden nő leveti a melltartóját, ha úgy akarom lefényképezni, mert pontosan tudom, kinek mit kell mondani, értesz engem?

Ákos szemmel láthatóan mindent egy kicsivel jobban tudott, mint bárki más. Mint például az orvos, aki szerinte megölte Irénkét.

– Kértem, hogy adják ki a boncolási jegyzőkönyvet, de csupa hazugság állt benne. Az a helyzet, hogy túl nagy adag gyógyszert adtak neki, abba halt bele. Én ezt jól tudom. Orvosi műhiba volt, de azt állították, hogy megállt a szíve. Még szép, hogy megállt. Egy lónak is sok lett volna az a nyugtató. Csak hát nem tudom bebizonyítani. Mert senki sem vall az orvosra. Alig tudtam elintézni, hogy megnézhessem a holttestet. Te, képzeld el, össze-vissza volt vagdosva. A két karja, a combjai, a nyaka. Csupa vagdosás volt. És senki nem tudta megmondani, hogy ki vagdosta össze a feleségemet. Te, ezek aljas gazemberek egytől-egyig – fakadt ki izgatottan, miközben beletürt szemébe hulló zsíros hajába, és őszülő bajuszának szájába csüngő végét rácsálta. Furcsán, kissé alulról fölfele szokott az ember szemébe nézni, veséig ható tekintettel.

Ákosból megállás nélkül dőlt a szó. Az anyósa is terítékre került. Az öregasszony már a temetés utáni napon hadjáratot indított ellene, de megjárta, mert a mi Ákosunk jogi ügyekben is járatosnak bizonyult. Erre is jó

a börtön, ahol az ember mindent megtanulhat, amit csak akart.

– Rajtam ugyan nem fog ki az anyós, hogy a feleségem nevén lévő Trabantot előörökölje – jelentette ki Ákos. – Még, hogy annak idején ő vette a kocsit lányának! Megvette, neki adta, punktum. Tőlem aztán nem kap vissza semmit!

Késő éjszaka lett, mire Ákos levonta következtetéseit és pontokba szedve összegezte a tényállást. Ilyenkor az ujjain mutatta, hogy: először... másodszor... harmadszor.

Megágyaztam neki a nappaliban. Mehattünk aludni.

Elalvás előtt Pali csak ennyit mondott:

– Valahogy eltelik.

A következő napok alaposan rácăfoltak erre a derűlátó kijelítésre. Ákos barátunk mindent elkövetett, hogy tökéletesen kipihenje magát, és láthatóan cseppet sem zavarta őt az a tény, hogy közben fenekestül felfordítja az életünket.

Számára a pihenés nem azt jelentette, amit minden eddigi vendégünknek. Nem sétált nagyokat az ózondús fenyvesekben, nem gombászott a cserésben, nem barangolt a lankás dombokon, nem hallgatta a patakparton a rigók és hegyi pityerek füttyét, nem érdekelték a gyógyvizek, de még az iszapvulkán sem. Hallani sem akart a kommandói rönkszállító kisvasútról, meg az ipartörténeti különlegességként világhíres siklóról.

Ákos számára elképzelni sem tudtam volna annál szebb pihenést, mint nyakába venni a fényképezőgépet, beülni a Trabantba, és bebarangolni a környéket. Vagy, ha netán nem akart volna egész nap autózni, akkor sem kellett volna messzire mennie ahhoz, hogy vérbeli portréfotóshoz illően lencsevégre kapjon néhány bögyös menyecskrét, hetyke bajszos legényt, apró gyermekecskrét, csupa-ránc öregembert, mosolygós öregasszonyt.

Ákost nem érdekelték az arcok sem. Ki se mozdult a lakásból. Alaposan beásta magát a nappalinkba, a könyveink közé, ahonnan csak akkor bújt elő, ha megéhezett-szomjazott, vagy ha netán kifogyott a gyufája.

Első nap már kora reggel főzetett magának egy erős feketét és bekapott néhány szendvicset, hogy éhen ne haljon, mire reggelihez lehet ülni. A gyerekek kakaós csészéjük mögül figyelték, hogyan kebelezi be farkasétvágyú vendégünk a pirítós kenyereket, megrakva mindennel, ami keze ügyébe került.

Úgy tűnt, több napos vendégeskedésre kell felkészülnünk, mégpedig alaposan, ha meg akarjuk tömni vendégünk feneketlen bendőjét. A havi fejadag hatunknak is kevés volt. Nyakamba vettem hát a várost. Bizony, jól fogott volna egy ismerős, aki a vágóhídon dolgozik, vagy a malomban, a sarki boltban, a csirkefarmon, a konzervgyárban, vagy bárhol, ahonnan

valami enivalót ki lehetett lopni. Idegenek voltunk a városban. Nem voltak pékségben, hentesboltban, patikában dolgozó régi osztálytársak, gyerekkori cimborák, anyuka-apuka ismerősei, akik pult alatt szerezhettek volna nekünk egy-egy csomag vajat, negyed kiló sajtot, néhány narancsot, tíz deka kakaót, vagy egy csomag vattát. Itteni ismerőseink kuláklistas gazdálkodókból, Duna-csatornás papokból és tanárokból, kismizett, kényszerlakhelyes nemesekből és egyszerű parasztemberekből állt. A helyi kiskirályok, párttitkárok, gyárigazgatók, kisipari szövetkezeti főkönyvelők, rendőrök, szekusok, káderesek, meg az egész vezető pereputtyot kiszolgáló talpnyalók szövevényes őserdejébe hála Istennek nem volt bejárásunk. Így aztán, míg a kiváltságosoknak a pártszékház raktáraiból csukott kocsiban szállították házhoz a földi javakat, addig nekünk, közönséges földi halandóknak ott kígyóztak az üres boltok előtti végtelen sorok.

Aznapi beszerző körutam ígéretesen kezdődött. Már messziről megláttam, hogy a hentesüzletben osztanak valamit. Hogy miért nevezték ezt osztásnak, azt soha nem tudtam megfejtetni, mert valójában nem osztogattak semmit, hiszen mindenért fizetni kellett.

Rengetegen tolongtak a bolt előtt. Némi zúgolódás, kiabálás is hallatszott. Mindig akadt valaki, aki előrefurakodott, vagy beengedett valakit maga elé a sorba.

Kiderült, hogy épp az imént érkezett áru: tojást kaptak, de csak úgy adják, ha almafát is vesz mellé az ember. Azt hittem, viccel a szomszéd, akitől mindezt hallottam, de nini, a kifele óvatoskodók magasra tartott egyik kezében egy papírstanecli van, a másikban meg egy méteres facsemete, szépen bebugyolált gyökérkével.

Beálltam hát tojásért az almafás sorba. Amíg a bolt bejárata felé araszoltunk, mindenki szóba elegyedett a körülötte állókkal. Hamarosan megtudtam, hogy kinek mi je fáj, mivel operálják a szomszédját, hogy tanul az unokája és hogy hol osztottak tegnapelőtt fagyasztott darált húst. Jobbára háziasszonyok és idős emberek álltak a sorban, olyanok, akiknek volt erre idejük, meg akiknek nem voltak jó kapcsolataik, hogy pult alól szerezzék be a napi betevő falatot. Az asszonyok recepteket cseréltek. Az egyik elmondta, hogyan főz hús nélküli gulyást, a másik cserében elárulta, hogyan süt tortát liszt és tojás nélkül. Nem volt ebben semmi különös. Mi is szoktunk fejes salátából spenótfőzeléket, krumpliból gesztenyepürét és tejporból házi csokoládét készíteni. Az ember leleményes, fából vaskarikát is csinál, ha rákényszerül.

Mire végre sorra kerültem, kiderült, hogy fogytán a tojás, de almafa van még bőven. Akár kettőt is adnak, ha kell.

– Köszönöm, de almafát nem kérek – mondtam az eladónak, aki meg rántotta a vállát és idegesen közölte velem, hogy akár kérek, akár nem, ki

kell fizetnem. Kifizettem.

Aztán kiálltam egy hosszú sort kenyérért. Ugyanott vettem egy üveg mustárt és két doboz májpástétomot. Utána beálltam egy másik sorba is, ahol viszont még senki sem tudta, hogy mikor hoznak árut. És hogy mit hoznak, ha hoznak.

– Lehet, hogy sajt jön – vélekedett valaki, de a többiek úgy tudták, hogy a csirkefarmról jön a teherkocsi.

– Talán nem csupán csirkenyakat és lábakat adnak. Hátha lesz zúza, vagy netán még máj is.

– Ó, nem hinném – kételkedett egy öregasszony – A máj az mindig pult alatt kel el.

– Csirkefej is jó lesz – szólt közbe valaki.

Bizony, milyen nagyszerű leveseket szokott Gizka főzni öt-hat fejből, gondoltam. A zúzapörkölt sem megvetendő, de az is jó lenne, ha legalább néhány vérszegény csirkelábbal térnék haza. A levesben puhára főtt lábakkal hosszasan el lehet pepecselni. Hús ugyan nincs rajtuk, de a csontokról le lehet szopogatni a porcogót. Igazi csemege.

Hamarosan kiderült, hogy kár volt ennyire beleélnem magam, mert aznap már semmit se hoznak. Egy ideig még vártak az emberek. Nem hittek a fülüknek. Még reménykedtek, zúgolódtak, de aztán ki-ki ment dolgára. Vagy újabb sorok végére állni.

Jobbnak láttam hazamenni.

Otthon már javában rotyogott az ebéd. Az Ákos- hozta két vézna csirkeéből anyám finom csirkepaprikást főzött, rengeteg mártással és galuskával, hogy mindenki jóllakhasson belőle. A kellemes illatok előcsalogatták barlangjából vendégünket. Megjelent a konyhában borzasan, egy szál pizsamában, hogy terepszemlét tartson. Egyenesen a kályhához ment és megbillentette a lábosok fedőit.

– Mi készül? Paprikás? Még nincs kész? – azzal fogta a fakanalat és belekóstolt a fortyogó lébe.

– Sótlan – állapította meg, azzal bosszúsan visszavonult olvasni.

A nappalink időközben már szinte felismerhetetlenné vált, mert Ákos átrendezte a fotelt meg a díványt. Állítólag húzat volt az ablak mellett, bedagadt tőle a szeme. Ezt ugyan élő ember észre nem vette volna rajta, mert állandóan be volt dagadva a szeme, amitől egészen tatárképűnek tűnt.

Pali hazajött ebédelni. Asztalhoz ültünk. Két kisebbik csemeténk huncutul egymásra kuncogott, majd Ágó kivágta:

– Te miért cámcogsz? – kérdezte, és ártatlanul nézett a vendégre.

– Mit csinálok, te kislány? – kérdezte döbbenet Ákos, és keze fejével letörölte az állára csurgó paprikás mártást.

Ágó nem hagyta megfélemlíteni magát:

– Cámcsogsz! – kiáltotta elszántan és apjára nézett, hogy haragszik-e a merészségért, de Pali arca meg se rezdült. Ákos úgy tett, mintha továbbra sem értené.

Családunkban halálos bűnnek számított a csámcsogás, és általában minden étkezéssel kapcsolatos hangadás. Nem lehetett hangosan rágni, nyelni, szürcsölni, tele szájjal beszélni, nyitott szájjal enni.

Bezzeg a vendégnek mindent szabad, mert a vendég a ház ura. Ezt az ősi törvényt áthágni nem lehet. A vendégre nem lehet rászólni. Ha feldönti a teli borospoharat a hófehér abroszra, ó, nem tesz semmit! Ha viszont a gyerek teszi ugyanazt a kakaójával, jaj, mit csináltál már megint. A vendég büntetlenül összetörheti a család ősi porcelánkészletét, belehamuzhat a virágcserepekbe, összesározhatja a szőnyeget, szanaszét hagyhatja használt fogpiszkálót, tönkretetheti a féltett hanglemezeket, összekarcolhatja bútorokat, égve hagyhatja az összes lámpát, bögötheti a rádiót. Gyerekésszel mindez felfoghatatlan igaságtalanság.

Ebéd után a férfiak bevonultak a nappaliba kávézni, füstölni, és eszmét cserélni.

Bevittem nekik a penészes kávéból főtt feketét. Ismét filmekről beszélgettek. Ez volt a kedvenc közös témájuk. Láthatóan nagyon jól megvoltak nélkülem, így aztán vacsoráig nem sokat törődtem velük.

Aznap is hideg étel volt vacsorára, de a teásbögrékkel és májpástétomos szendvicsekkel megrakott tálca nagy sikert aratott.

– Ügyes asszonyod van, Palikám, nekem se ártana egy ilyen – dicsért vendégünk, s úgy nézett rám, hogy a hideg végigfutott a hátamon.

Pali kérte, maradjak velük, mert Ákos épp valami fontos dolgot szeretne közölni velünk.

Letelepедtem Pali mellé a díványra. Rágyújtottam és lassan, ráérősen fújtam a füstöt, miközben arra gondoltam, hogy mennyi dolgom lesz, míg rendbe hozom a lakást a vendégjárás után.

Ákos még nem mondott semmit, hanem elmélyülten piszkálta a fogát. Ez is hozzátartozott Ákoshoz. Folyton fogpiszkálót rágott, s ahol elhaladt, használt fogvájók hevertek szanaszét, mint csatába elesett katonák a harc-téren.

– Na, ide figyeljeteK – kezdte mondókáját, majd rövid hatásszünet után folytatta:

– Pali, te nagyon tehetséges vagy. Föltétlenül meg kellene próbálnod, hogy Pesten felvegyenek az filmrendezői szakra, értesz engem? Valamit majd kitaláltok, hogy gyorsan megkapd az útlevelet. Például azt, hogy haldoklik a nagymamád Miskolcon. Egy ottani orvossal könnyedén el lehet intézni. Ha idejében kijutsz és eléred a felvételi vizsgát, én elintézem,

hogy felvegyenek. A bizottság tagjait jól ismerem. Mindent megtesznek értem, értesz, ugye. Miattuk ültem börtönben. Egyébként is felvették, mert tehetséges vagy, de ami biztos, az biztos. Aztán, ha már bejutottál, ezek itt már nem szólhatnak semmit, hanem szépen kiengednek tanulni. De ha mégsem, bízd rám, mert én elintézem azt is.

Ákos szavai túlságosan magabiztosak voltak. Valahogy nem tudtam összeegyeztetni az előttem lévő puhány testű, meglehetősen elhanyagolt külsejű és viselkedésű embert a szereppel, melyet magának mondott. Nekem ez az alakítás nem tűnt eléggé hitelesnek.

Késő este lett, mire ágyba kerültünk. Addigra Ákos a legapróbb részletekig ismertette elgondolásait, terveit és javaslatait azzal kapcsolatban, hogy miként alakítsuk az életünket. Több forgatókönyvet is kidolgozott arra az esetre, ha az eredeti terv dugába dőlne. Könnyűszerrel állást is tudna szerezni Palinak, mondta, hiszen minden szintre kiterjedő komoly ismeretségi köre van, így gyakorlatilag mindent el tud intézni, értesz engem?

Egy szavát sem hittem el. Pali is kételkedett családi jötevének intézőképességében. Nem is csoda, hiszen, ha Ákos másoknak mindent el tud intézni, magának vajon miért nem intézett el semmit? Vajon miért élt és dolgozott lélekromboló környezetben, ha könnyűszerrel tudott volna intézni magának valami emberhez méltóbbat?

Másnap Ákos előszedte a fényképezőgépét és pizsamásan jött-ment a lakásban, végül letelepedett a konyhában anyámmal diskurálni. Gizka ki nem állhatja, ha főzés közben zavarják, de a vendéget nem rakhatta ki.

– Hallom, tetszik menni az oroszokhoz – kezdte Ákos a csevegést. Anyámnak se kellett több, nagy lendülettel mesélni kezdett közlő újtárról.

– Igen, a fiamhoz megyek látogatóba, Kijevbe. Ott dolgozik egy évig. Trapéztornász a cirkuszban.

– Tudom – vágta el Ákos a folytatást, – Pali már mondta. Arra gondoltam, hogy kellene nekem onnan egy és más, amit aztán jó pénzért el tudnék adni. Én is mennék külföldre, s mindent hoznék magamnak, ami kell, de nem kapok útlevelet, mert börtönben ültem, biztosan Pali már mesélte. Na, szóval, kéne nekem egy druzsba. Egy motoros favágó fűrész. Nem túl nagy, akárki elbírja. Aztán kéne még egy játék gépfegyver is. Tetszik tudni, én fényképész vagyok. A kölykök szeretik a puskát, tetszik érteni, jó képeket lehetne csinálni, ha volna egy igazinak tűnő gépfegyverem.

– Nem tehetem – állította le Gizka a további megrendeléseket. – Annyi megbízatást kaptam már, hogy ha mindent el akarnék hozni, bérelnem kellene egy teherautót. Vagy négyen kértek porszívót, aztán a többiek mindenféle mérő műszert, autóalkatrészt, halászbótot, gyógyszert, karikagyűrűket, aranyórát, kölnit. Képzeld csak, Ákos, volt, aki cserépető kemen-

cét akart hozatni velem. Géppuska meg favágógép eddig senki másnak nem jutott eszébe, de óriás hajás baba igen, olyan, amelyik elemmel működik, beszél és jár. Nem, ennyi mindent semmiképpen nem hozhatok, inkább nem hozok senkinek semmit. Így lesz a legjobb.

Ákos még próbálta puhítani egy ideig, de aztán más irányból közelített:

– Nagyon finom volt a tegnapi csirke. Kíváncsi vagyok, mi jót főz ma nekünk Gizka mama.

– Pisztrángot sütök – dicsekedett anyám és már belefogott volna a történetbe, hogy miként kapta Pali a halakat azelőtt való nap egyik munkatársától, akinek a felesége a párt pisztrángtelepén dolgozik, s már a könyökükön jön ki a hal, ezért nekünk is adtak néhányat.

– Pfuj, hal! Utálok a halat – fintorodott el Ákos. – Nem kaphatnék én valami egyebet? Flekkent, vagy valami becsületes ételt disznóhúsból?

Anyámnál a lehető legrosszabb helyen szólta el magát. Kritizálni az ételt, válogatni, fintorogni, követelőzni? Ákos egy életre elásta magát ezzel.

– Van a vendéglőben flekken elég – vágott vissza Gizka kurtán és tünetően előszedte a halakat a hűtőből.

Ákos végül mégsem vendéglőben ebédelt, hanem nagy kelletlenül felöltözött két pisztrángot majd szólanul visszavonult. Aznap délután aztán ki se jött a szobából, csak egyszer, hogy megkérdezze, hol marad Pali ilyen sokáig.

– Valami gyűlésük van ma. Ilyenkor mindig későn jön haza – világosítottam fel, de feleletre sem méltatott. Mielőtt behúzta volna maga mögött a nappali ajtaját, rámordult a gyerekekre:

– Ne futkározzatok már annyit a lakásban! Miért nem mentek ki inkább az utcára?

Az apróságok megszeppenve rohantak szobájukba. Összedugták a fejüket, és titokzatosan suttoztak. Bizonyára azt fontolgatták, miféle válogatott módszerekkel lehetne Ákost eltenni láb alól. Hamarosan kuncogás és felszabadult nevetés hallatszott. Kieszelték valamit.

Mindezt csak fél füllel hallottam, mert aznap pokoli fejfájás gyötört. Kopogtam a nappali ajtaján, de mivel nem jött válasz, résnyire benyitottam. Ákos békésen hortyogott a kanapén. Halkan belopóztam, és óvatosan kihúztam a gyógyszeres fiókot. Sehol sem találtam a fájdalomcsillapítót, de nem zörögtem tovább, nehogy felébredjen a vendég. Akkor még nem tudtam, hogy Ákos nem csupán a könyvespolcokat rámolta le, hogy olvasni valót keressen magának, hanem végigkotorászta a fiókokat is. És még álmomban sem jutott volna eszembe, hogy felfedezte féltve őrzött, kimondottan migrénes esetekre tartogatott tablettáimat és be is szedte azo-

kat az utolsó darabig.

Mire Pali hazajött, Ákos már a délutáni kávéját iszogatta és füstölt, akár egy vegyi kombinát.

Aznap korán bújtam ágyba. Anyám, családkunk ételmezesi ügyeinek irányítója, megetette a népet, előbb a kicsiket, azután a nagyokat. A telhetetlen, válogatós vendéget is.

Reggelre elmúlt a fejfájásom. Csemetéim birtokukba vették az ágymat, hancúroztak, huncutkodtak, kacarásztak. Ákos mosolyogva dugta be borzos üstökét.

– Jó reggelt! Milyen vígan vagytok! Úgy is kell, nevesetek sokat, gyerekek!

Úgy éreztem, minden bűnét meg tudom bocsátani. Egészen elszégyelltem magam amiatt, hogy nem a zseniális elmét és az érző lelket, hanem egyedül csak a gyarló, önző embert láttam meg benne.

Gizka tálcán behozta nekünk a kávé, a gyerekeknek pedig a kakaót. Ákos az ágy egyik sarkára telepedett, Gizka a másikra. A csöppségek szorosan mellém bújtak, mint a kicsibék. Békés elégedettségben ültünk, ki-ki saját csészéjébe feledkezve. Aztán Ákos elvonult cigarettázni, és ezzel vége is szakadt a családi idillnek.

– Ma kimegyünk sétálni – mondtam. – Gyönyörűen süt a nap. Gyerevelünk te is, Ákos.

– Boldogan! – felelte, s látszott rajta, hogy valóban örül.

A két kicsi egymásra nézett. Mintha nem tetszett volna nekik, hogy Ákos is velünk jön, de aztán elszaladtak öltözni és hamarosan már útra készen ugrabugráltak, a szűk, sötét előszobában. A fogasról vastagon lógtak a kabátok, alatta kicsi és nagy cipők művészi halmaza állt.

Gyerkőceimet annyira feldobta a készülődés, hogy folyton kipukkadt belőlük a nevetés. Akkor tetőzött ez az érthetetlen eufóriás hangulat, amikor Ákos, fényképezőgéppel a nyakában, s fején fekete sapkájával előjött, és készülődni kezdett. Azt hittem, csemetéim a sapkán szórakoznak ennyire. Gyorsan kitereltem őket a folyósóra. Ákos sokáig szöszmötölt, míg előhalászta egyik kitaposott lábbelijét, de a másikat már sehol sem találta. A gyerekek időnként bekukkantottak az ajtón. Pajkos jókedvük egyre nőtt.

Már ketten kerestük a cipőt, felforgattuk az előszobát, elhúztuk a bútorokat, benéztünk az ágyak alá is, de hiába. Végül a kisfiam, kicsit megszeppenve a fülembe súgta:

– Vajon nem dobódott ki?

Egy csapásra megértettem a nagy jókedv okát. Visszasúgtam:

– Na, és mit gondolsz, vajon hol dobódhatott ki? Melyik ablakon?

– Nem az ablakon – kuncogott a kis huncut, – hanem az erkélyen.

Jesszusom, mi lesz, ha valaki elvitte, gondoltam, s már nyargaltam le-

fele a lépcsőn. Hamarosan rátaláltam a bokrok között. Cipőfűzőjétől magasra tartva vittem a csúnya fekete cipőt, mint egy döglött patkányt. Odaadtam a gazdájának, aki szó nélkül felhúzta és bicegve elindult lefele. Úgy tett, mintha mi sem történt volna.

A gyerekek, miután kellőképpen kitöltötték bosszújukat Ákoson, már nem is haragudtak rá tovább. Családias hangulatban zajlott a séta. Ákos néhányszor elkattintotta a gépét, majd tovább bicegett mellettünk, arcán a tőle megszokott titokzatos, kissé sunyi mosolyával. A kicsik azt hitték, délután az apjuk kiosztja majd az elmaradt a szidást, de Palinak aznap is dolga volt. Nehezteltem is rá, amiért magamra hagyott a vendégével.

– Hagyd, mert holnap úgyis elmegy – nyugtatott meg Pali, mikor végre előkerült.

Felvilágosítottam, hogy téved, mert ha vendégünk utazni akarna másnap, már korán reggel el kellene indulnia ahhoz, hogy estig hazaérjen, de erről egy szó nem sok, annyi sem esett egész nap.

Nekem lett igazam. Ákos sem másnap, sem pedig a rákövetkező napon nem emlegette a hazautazását, nekünk meg nem volt bátorságunk feltenni a kényes kérdést.

– Ha nem vagytok képesek megmondani, hogy menjen már haza, hát majd megmondom én – háborgott Gizka.

– Nehogy! – kiáltottunk fel egyszerre Palival, mert tudtuk, hogy ha anyám kitátja a száját, mellette még a hétfejű sárkány is kezes báránynak tűnik.

Ettől kezdve mindenki ideges lett és kiállhatatlan. Anyám a lehető leg-egyszerűbb ételeket főzte, amiket Ákos komoran, szó nélkül bekanalazott.

A gyerekek egész nap rajzoltak. Egy pissz nem sok, annyi sem volt.

Pali megelégelte a dolgot és egyik este kivitte Ákost flekkenezni. Sokáig fent voltam, de aztán meguntam a várakozást és lefeküdtem.

– Na, megmondtam neki. Megértette. Holnap elutazik – suttofta Pali, amikor késő éjjel mellém bújt.

Megkönnyebbülten sóhajtottam. Ekkor már szinte két hete tartott a megszállás.

Másnap hajnalban Pali felkelt és segített Ákosnak pakolni. Alig egy órás szöszmötölés, dörmögés, zörgetés és szóváltás után sikerült végre minden holmit összeszedni. Pali bedugta fejét a hálószobába:

– Gyere, mert Ákos el akar köszönni tőled.

Zavarban voltam, mert nem tudtam, mit kell mondani egy búcsúzó vendégnek, akit épp kidobnak. Csak annyit tudtam kinyögni:

– Jó utat!

– Köszönöm – hadarta Ákos, azzal már indult volna, kezében a kopott

benzines kannával, de még eszébe jutott valami:

– Kézcsókom édesanyádnak.

Pali megfogta a viharvert bőröndöt és vitte. Az ablakból néztem, ahogy Ákos kinyitja a csomagtartót, belegyömöszöli a motyóit, megöleli Palit és végül beszáll a kocsi. A Trabant hörgött, köpködött, füstöt okádva rángatózott, de nem indult.

Pali visszahozta Ákos bőröndjét, majd keresett valakit, aki elvontatta a járművet egy műhelybe. A szerelő még aznap délelőtt megtalálta a hibát. Ki is javította, de akkor meg valami más miatt nem indult a kocsi.

Így ment ez néhány napig, míg végre megtalálták a főbajt, de hiába, mert a kijavításához az egész városban nem akadt pótalkatrész. A szerelő felajánlotta, hogy megveszi a Trabantot. Valamire csak jó lesz, mondta. Ákos viszont kevesellte a felajánlott összeget, habár az valamivel több volt, mint egy első osztályú vonatjegy Kolozsvárig.

Néhány napig tartott, míg sikerült valahonnan hozatni egy pótalkatrészt és ezzel gurulóképesé tenni a roncsalmazt. Nagy volt az öröm, de csak addig, míg ki nem derült, hogy Ákosnak nincs pénze kifizetni a javítást. És ő ezt mindvégig tudta.

– Fizesd ki helyette, kérlek, hogy már mehessen – mondtam Palinak.

Összeszedtük hát, ami pénz volt a háznál.

A következő napon, rövid búcsúzkodás után Ákos ismét lehordatta Palival a csomagjait. Szép, napsütötte reggel volt. Még a gyerekek is kihaláltak az ablakpárkányra és onnan figyelték, amint a két férfi kezét ráz, majd röviden összeölelkezik. Ákos még intett egyet felénk, mi visszaintettünk, aztán láttuk, amint nehézkesen bepréseli magát a szűk ülésre. Recsegve-ropogva, püfögve-hörögve nyekergett a motor, hófehér füstfelhőt pufogva ki hátuljából. Na, végre. A Trabant közben egyet-kettőt ugrott, mint egy kisbárány, aztán csak hörgött, pufogtatta a bárányfelhőket, de gurulni nem akart.

Aznap sem lett semmi az indulásból. A szerelők újabb tanácskozása nem sok eredményt hozott. Nem indul és kész. Nem tudni, mi baja. Egészen kétségbe estem.

Az éjszaka folyamán csoda történt. Mire felkeltünk, Ákos már nem volt sehol. Mintha a föld nyelte volna el. Nem búcsúzott el senkitől, csak elment. Feldúlt, telefüstölt szoba, és vedernyi cigarettacsikk maradt utána. Meg egy kitépett füzetlepra írt rövid üzenet. Három, ceruzával írt szóból állt:

Szeressétek egymást, gyerekek!

Szép halál

Először nem figyeltem fel a kiáltásra. Nem volt abban semmi különös, hogy valaki kiáltozik. Hol veszekedtek, hol verekedtek valahol. Szokványos délelőtti hang volt. Belevegnyült az utca zajába.

Elmélyülten beszélgettem a főnökömmel, akivel éppen terepre készültünk menni, így nem csoda, hogy csak későre értettem meg, hogy segítségért kiáltozik valaki.

Megragadtam a főnök karját:

– Gyerünk! – kiáltottam, és futásnak eredtem.

Kicsit kelleetlenül követett, hiszen másfelé indultunk volna, ha el nem térít ez a vérszegény hang.

Feketeruhás, apró öregasszony állt a hepehupás mellékutca kellős közepén, kezét tördelve kiabált:

– Jaj, Istenem, segítsen már valaki! Jaj, Istenem, belehaltak mind a ketten! Segítség!

Nem kellett sok magyarázat, tudtam, mi történt. Berohantam a nyitott kapun, egyenesen az udvar végében álló kis házikóhoz. Benéztem az üveges ajtón, ahonnan egyenesen a kipadolt gödörré lehetett látni. Ott feküdt a padlón az egyik, mellette pedig, félig ülve a másik. Mindkettőjük arcából csak a hatalmasra tátott, groteszk vigyorba merevedett szájukat láttam. És az ajtóra szegzett, megkövült tekintetüket. Mintha egyenesen a szemembe néztek volna. Pedig valójában az ajtót nézték. Onnan várták a segítséget.

Földbe gyökerezett lábbal bámultam a látványt. Azon kaptam magam, hogy semmi más nem zavar annyira ebben a bizarr csendéletben, mint a hanyatt fekvő asszony kék virágos szoknyája, mely esésekor felcsúszott és felfedte a visszeres combokat. Éreztem, hogy haladéktalanul be kell mennem és meg kell igazítanom azt a szoknyát, mert senkinek sem szabadna ilyen pózban feküdnie. Főleg, ha már nem él az illető. Hogy halott volt, ahhoz semmi kétség nem fért, hiszen a lilás-fekete véraláfutások már megjelentek a szeme körül meg a nyakán. A fulladás tünetei.

Az öregember nem feküdt, hanem a padon ült, összeroskadva. A nő feje a férfi cipőjén nyugodott. Karjai kétfelé meredtek, krisztusi pózban.

Az öregasszony csak most ért utol.

– Jaj, lelkem – sopánkodott, – most mit csináljak? Én vagyok az oka. Miért kellett nekem itt hagyni őket? Csak előrementem. Csak vajas kenyeret kentem az unokámnak. Mire visszaértem, már megtörtént a baj. Most mi lesz velem, jaj, mi lesz velem?

Néztem a felcsúszott szoknyát és az öregember tehetetlenül csüngő karjait.

– Ki kell hozni őket onnan, András – szóltam oda a főnököknek.

– Te nem vagy észnél! – ripakodott rám – Nem engedem, hogy bemejj!

Rá se hederítettem.

– Nézd – mondtam, – szerintem a férfi még élhet. Nincs a feje a gázban.

András nagyot nézett.

– Ezt meg honnan veszed?

Hadarni kezdtem:

– Te is láthatod. Azt a piros masnit, ott a korlátan. Minden nap megméri a gáz szintjét és utána igazítják a masnit. Ha akarod, megmérhetjük mi is. Ott a gyufa a széken. De most gyere, hozzuk ki az öreget, amíg még nem késő.

Azzal kinyitottam az ajtót és beléptem a gyilkos mofettába. András megszeppenve követett. Tudtam, hogy legszívesebben messzire futna. Nagyon halkán mondta:

– Én oda nem megyek le. Nem akarok meghalni. Jobb, ha te sem hős-ködsz. Nem látod, hogy már késő?

Elszántan a szemébe néztem:

– Akkor egyedül megyek, ha félsz. Remélem, kihúzol, ha fuldoklom.

– Előbb a nőt hozzuk fel, hogy hozzáférhessünk az öreghez – szóló András.

Nagy lélegzetet vettem, mint aki vízbe merül, s már mentem is lefelé a lépcsőn.

A mofetta épülete kívülről szakasztott olyan volt, mint egy közönséges falusi ház. Üveges ajtaján csipkefüggöny, ablakaiban muskátli. Épp csak belülről volt másmilyen. Mintha egy hóbertos építész tervezte volna, kifelejtve padlót, mennyezetet, válaszfalakat, mindent. Csak arra volt gondja, hogy a ház közepén ásító tágas gödör oldalát szépen kideszkázza, és amfiteátrum szerűen elhelyezett padsorokat képezzen ki benne. Itt ülnek napi néhány percig a messzi földről ide zarándokolt betegek, hogy reumájukat vagy akadozó vérkeringésüket gyógyítsák a gyilkos gázban.

Bár maga a mofetta nem mérgező, hiszen jobbára széndioxidból áll, mégis megöli azt, aki beleszédül. Ugyanúgy, ahogy levegő híján meghal a vízbe fúló. A fürdővendégek gyorsan megtanulják, hogy milyen mélyre ereszkedhetnek le a gödörbe, attól függően, hogy aznap mennyire jött fel a „doh”. Így nevezik a helybeliek ezt a pincékben, sírgödrökben, kutakban lappangó színtelen, szagtalan halálos veszedelmet. A lépten-nyomon feltörő gyöngyöző ásványvizek mellett a széndioxid-szivárgás megszokott jelenség a kialudt vulkánok földjén.

Szememet csípte a gáz ahogy a fekvő nő fölé hajoltam. Gyorsan kellett cselekednem. Megragadtam a csuklóját. András a lábát fogta. Súlyosabb volt, mint gondoltam. Amint kijutottunk a gödörből, végigfektettük a holttestet az ajtó előtt. Eligazítottam a szoknyáját.

Egy mély lélegzetvétel után már futottunk is vissza a legelső padon ülő öregemberért. Megfogtam a bokáját. Fojtogató köhögés tört rám, ki kellett szaladnom, hogy levegőhöz jussak. András is feljött a gázból. Megkérte a sopánkodó öregasszonyt, hogy segítsen ő is.

– Jaj, lelkem, nekem gerincsérvem van. Nem emelhetek semmit. De nem is mennék le én oda semmi pénzért – kiabálta sírva. – Pedig lehet, hogy jobb lenne, ha én is belenyuvadnék abba az átkozott mofettába. Mert engem most bezárnak, biztosan bezárnak, hogy nem vigyáztam ezekre jobban.

Otthagytuk, hadd sírjon kedvére. Másodszorra már a lépcsőig jutottunk az öregember súlyos testével. Újabb levegővétel után felvonszoltuk a lépcsőn. Ekkor hallottam meg a hörgést. A torkából tört elő. Mély, valószínűtlen hang volt, megdöbbentő szortyogás. A szája habzott.

Izgatottan kiáltottam Andrásra:

– Él! Gyorsan! Mentőt!

Egy futamodásnyira voltunk a fürdőhely központjától, ahol állandóan készenlétben állt egy gyönyörű nyugati mentőautó, mindennel felszerelve. Valahányszor megláttam, úgy éreztem, biztonságban vagyok. Bármi is történjék, pillanatok alatt beletesznek és életre keltenek.

András azonnal nyakába szedte a lábát, s már ott sem volt.

Egyedül maradtam a két öreggel. Fülemet a férfi mellkasára fektetve reméltem, hogy valamit csak hallok odabentről, de állt a szív, s a zöld szveter alatt néma csend honolt. Istenem, most mit kellene tennem? Talán levegőt kellene fűjnom a tüdejébe, majd nyomkodnom kellene a szíve tájékát. De hogyan? Milyen sorrendben, milyen ütemben? Tudtam, hogy nem szabad tévednem. Vagy jól csinálom, vagy sehogy.

Nem tehettem semmit. Megsimogattam a férfi csontos kezét és vártam. Már jönnie kell a mentőnek, gondoltam, és a kapu felé néztem. Akkor vettem észre, hogy az öregasszony mögöttem áll és imát mormol.

– Az előbb még hörgött – mondtam halkan.

– Lehet, de már vége. És nekem is végem.

Úgy hangzott ez, akár egy ítélet.

Megesett a szívem szegényen.

– Ugyan már – vigasztaltam. – Úgyse tudta volna egyedül kihúzni őket.

Most hárman feküdnének itt, ha utánuk ment volna. Ne mondja senki-nek, hogy magukra hagyta őket. Én se mondom.

Ekkor érkezett vissza András. Nem szaladt, csak jött. Nagyon sötét volt

az ábrázata és halkan szitkozódott.

– Hol a mentő? – kiáltottam rá.

– Nincs mentő. Azt üzenté a főorvos, hogy ezeket a magánkézen lévő mofettákat már rég be kellett volna tiltani. Ő nem foglalkozik ilyesmivel, azt mondta.

– Nem mondhatta komolyan. Orvos ilyet nem mondhat!

– De, nagyon is komolyan mondta. És nem küldte a mentőt.

– Mondtad, hogy talán meg lehetne menteni?

– Mondtam.

Éreztem, sírnom kéne, de nem volt könnyem.

A kapu előtt már összegyűltek a báméskodók.

– Menjenek innen! – ripakodott rájuk hivatalból az épp belépő nyomozó, de senki se moccant.

A civil ruhás rendőr végignézett a két tetemen, majd szólt, hogy kutasam át a zsebeiket. Először az öregember nadrágzsebét forgattam ki, idegenkedve a művelettől, hisz eddig soha nem nyúltam más ember zsebébe. Különösen halott emberébe nem. Találtam nála egy tiszta zsebkendőt, valami kevés aprópénzt, egy kulcsot és a személyazonossági igazolványát. A nő ruháján nem volt zseb. Egy kis kézitáska hevert a mofetta padlóján. Eddig észre se vettem. A rendőr most Andrásához fordult:

– Menjen le. Hozza fel!

A parancsoló hangnemtől Andrásnak fejébe szállt a vére.

– Mit képzelsz? Mi felhoztuk a hullákat, maga meg hozza fel a táskát, ha akarja – morogta, azzal sarkon fordult és elment.

A rendőr elképedve bámult utána. Nem volt ahhoz szokva, hogy ellent mondanak neki.

– Na, ennek is az agyára mehetett a dolog – legyintett, majd hozzám fordult:

– Maga meg kicsoda? Hogy került ide és mit tud ezekről az emberekről?

Mindent elmondtam. A főorvost is. Ő közben feljegyzett egyet s mást, aztán rám mordult:

– Elmehet.

A két áldozat felé pillantottam. Békésen feküdtek egymás mellett. Az öregasszony összekulcsolt kézzel állt mellettük.

– Szép halál – mondta. – Egyszerre haltak meg mind a ketten. Én is mindig azt kívántam. Hogy egyszerre haljak meg az urammal. De a Jóisten nem könyörült rajtam.

Mikor kiértem az udvarról, akkor állt meg a kapu előtt a kis szemétszállító teherkocsi. Nyírág-seprű és sáros lapát volt a rakodóterében, semmi más. Elképedve álltam. Nem hittem a szememnek. A szemeteseket hív-

ták ki, hogy szállítsák el a holttesteket!

Előbb a nőt hozták. Ketten cipelték. Meglóbálták, és felhajították a teherkocsira. Nagyot döngött a deszka, amint ráesett az élettelen test. A szoknya, kaptam a fejemhez. A szoknya! Bizonyára ismét felcsúszott.

Istenem, hogy tűrheted?

Az öregembert már nem vártam ki. Szinte futva menekültem a helyszínről.

Folyton hallottam az öregasszony szavait:

– Szép halál... szép halál...

A szemeteskocsi nagy porfelhőt kavarva húzott el mellettem. A kanyarban még láttam, amint a kék virágos szoknyát magasra felfújja a szél.

Isten, áldd meg a magyart

Már javában folyt a szilveszteri mulatozás, amikor a zabolai agronómus, egy körszakállas, köpcös emberke, elrikkantotta magát:

– Gyerekek, van egy ötletem! Menjünk ki Kőrösre. Ismerem a papot meg a feleségét. Biztosan unatkoznak.

A kis társaság fellelkesedett.

– Menjünk, menjünk! – helyeseltünk.

– Talán még elérjük az éjféli istentiszteletet – szolt valaki, halkabbra fogva a szót.

Jól ismertük a kőrösi lelkészt, pedig csak néhány hónapja került ide. Úgy tűnt, rajtunk kívül sokan ismerik. Jóraláló fiatalember volt. Szabad idejében kalotaszegi nagyírásos párnákat varrt, de egyébként épp olyan volt, amilyen egy frissen kinevezett fiatal falusi lelkész lenni szokott. Tisztelettudó, szerény és mindenkire kedves. Többször meglátogattuk otthonában, és ő is gyakran beugrott hozzánk feleségével és csecsemő korú kislányukkal, ha a városban volt dolga.

Kicsit megkésett a javaslat. Éjfélig már csak szűk félóra volt hátra, s beláttuk, hogy gyalogosan aligha érünk oda időben. A frissen hullt, térdig érő hóban kocsival sem lehetett volna haladni. Nem takarították az utakat. Lovas szánjuk pedig csak a vajnafalvi román juhos gazdáknak volt. Így aztán nem lett a tervünkéből semmi.

Azt, hogy Kőrösön, Csoma Sándor szülőfalujában nem akármilyen éjféli istentisztelet szokott lenni, talán még maga a lelkész sem sejtette mindaddig, míg el nem jött az év vége. Mi sem sejtettük, mit szalasztottunk el. Mert mindig is nevezetes esemény volt a kőrösi Szilveszter éji istentisztelet, de, mint utóbb kiderült, ez a mostani minden eddiginél nevezetesebbre sikeredett.

Két hét múlva megállított az utcán egy jó ismerősöm. Suttogva mesélte a nagy hírt:

– Hallotta? Elvitték a kőrösi papot.

– Ne mondja! S azt aztán miért?

– Hát maga nem tudja?

– Nem. Mit?

– Hát, hogy Kőrösön mi a szokás. Hogy elénekelik a himnuszt az éjféli istentisztelet után, minden év végén. Ez náluk hagyomány.

– Biztosan befújta valaki.

– Egészen biztos. Ezért vitték el a papot. Pedig nem is a templomban

énekelik a himnuszt, hanem kint, a templom udvarán. Az emberek szépen leveszik a kalapjukat, és vigyázza vágják magukat. Mikor aztán a harangozó elkongatta az éjfélt, az egész falu elénekli a himnuszt. Ott voltam egyszer én is. Velük énekeltem. Hátborzongatóan szép volt. Mindenki könnyezett. A himnusz a legszebb imádságunk. Istent kérjük, hogy áldjon meg bennünket. Nem ártunk vele senkinek.

– De hát akkor miért a papot vitték el?

– Mert minden alkalmat kihasználnak, hogy megnyomorgassák az embert. A papokat meg különösen, 'sze tudja maga.

Kőrös lakói nem féltek tehát kiállni a templomudvarra, és elénekelni a himnuszt, mert nem cselekedtek ezzel semmi rosszat. Imádkoztak.

A színmagyar falunak nem volt a himnusz miatt soha semmi baja. Egészen addig, amíg valakiknek már nagyon nem tetszett a dolog. Úgy vélték, véget kellene már vetni ennek az irredenta, nacionalista, sovíniszta, revizionista, fasiszta megnyilvánulásnak.

Ha mondjuk, az jut a falusiak eszébe, hogy naponta felmásszanak a templomtoronyba és elénekeljék a japán vagy a hottentotta himnuszt, senkinek nem lett volna az ellen kifogása. De a kőrösi embereknek nem volt jó akármilyen himnusz. Kiválasztották a világ összes himnusza közül pont azt az egyet, amit Erdélyben nem volt szabad se énekelni, se dúdolni, se füttyülni, de még hallgatni sem. Rendelet ugyan nem volt ellene, nem tiltotta se törvény, se kihirdetett parancs, egyszerűen csak nem lehetett, és kész.

Hogy jönnek ahhoz a magyarok, hogy elénekeljék a magyar himnuszt!? Páratlan szemtelenség! Mit nekik himnusz! Majd azt kapják, amit megérdemelnek.

Miután elengedték, nem beszéltünk többet a fiatal lelkésszel. De egy alkalommal összefutottunk vele a városka főterén. Keskeny hídon kellett átmennünk, s ott értünk egymás mellé, valahol a híd közepén. Legnagyobb megdöbbenésünkre úgy tett, mintha nem is vett volna észre minket. Tüntetően meggyorsította lépteit, s csak akkor szólt, ránk se nézve, mikor elhaladt mellettünk:

– Ne álljatok meg! Nem ismerjük egymást.

Soha többet nem jött fel hozzánk, és ettől kezdve mi sem látogattuk meg őket. Aki egyszer bent volt, azt sokáig elkerülték az emberek, mint a leprást, mert nem akartak bajba keveredni. Ő sem érintkezett fölöslegesen senkivel, mert nem akart másokra bajt hozni.

A pap után a falu népére is sor került. Egyenként bevitték, megverték és kivallatták őket. Nem mintha meg akartak volna tudni tőlük valami fontosat. Ezeknek a kihallgatásoknak ilyen szempontból nem volt semmi értelmük. A feltett kérdéseknek semmiféle gyakorlati hasznuk nem volt azon

kívül, hogy megfélemlítették az embereket. Hozzátartozott a lelki gyötréshez. Teljesen mindegy volt, hogy mit válaszolt rá a vallatott. Az volt a lényeg, hogy lelkileg kikészítsék, megtörjék. Hogy kiverjék belőle az ellenállást. Utána már azt tehettek vele, amit akartak. Bármire rávehették. Ezek után már könnyűszerrel aláírást adhattak velük bármit, mások elleni feljelentést, hamis tanúskodást, vagy az együttműködési nyilatkozatot is.

Körös felnőtt lakosságát hónapokon keresztül zaklatták, aztán kemény büntetést sóztak a nyakukba, politikai huliganizmusért. Hogy ez alatt politizáló huligánokat, vagy huligán módra viselkedő politikusokat kell-e érteni, azt senki sem tudta.

Valahogy elcsitult a dolog. Mindenki hallgatott. De hónapokra rá ismét lábra kelt a mendemonda.

– Hallotta? Félig agyonverték a nagyborosnyói papot.

– Ne mondja! S azt aztán miért?

– Hát maga nem tudja?

– Nem. Mit?

– Azt, hogy kitudódott az igazság. Hogy ő volt az oka mindennek.

– Minek?

– Hát a körösiek meghurcolásában. Megbízta egyik presbiterét, hogy titokban vegye magnóra azt az éjféli éneklést.

– Nahát!

– Úgy ám. Soha nem volt becsületes ember az a nagyborosnyói pap. Inkább a sátán embere volt, mintsem Isten szolgája. Még vadászegedélye is volt. Tudja, amit csak pártemberek kapnak. Sok rosszat tett ám.

– S nagyon megverték?

– Nagyon. Mikor megtalálták, alig volt benne élet.

– Vajon kik tehették?

– Mindegy, megérdemelte. Ha agyonverték volna, akkor se sajnálnám.

A hatalom nem érte el a célját. Hiába küldözgette fizetett júdásait, hiába vonta kínpadra kiszemelt áldozatait és hurcolt meg ártatlanokat. A Himnusz, mint parázs a hamuban, tovább izzott a kilátástalanul fekete éjszakában.

Erdély-szerre minden rendes magyar házban évente egyszer továbbra is elénekelték szent Himnuszunkat. Nem nyíltan, kiállva a templom udvarára, mint a körösiek, de csukott ablaknál, halkán, könnyes szemmel. Isten, áldd meg a magyart, hangzott fel számtalan ajakról a fohász, éjjel egykor, a közép európai időzóna szerinti éjfélkor, azzal az őszinte reménységgel, hogy imánk egyszer tán meghallgatásra talál odafent.

Mamaliga

– Két feketét kérünk – szól Pali, majd elszántan hozzátette:

– Erős, magyaros kávé, ha lehet.

A fehérköpenyes német asszonyság szúrósan végigmért, majd kijelentette:

– Csak egyféle kávé van.

Azzal már csorgatta is a bögrébe a híg, barnás lötytyöt.

– Harminc pfennig.

Sóhajtvá néztünk egymásra. Most sem sikerült. Ezek a keletnémet nők semmiben sem hasonlítanak a pesti kávé nénikhez, akik a szívüket is belefőzik a feketébe. Két hete, mióta a sörivők földjét jártuk, sehol sem sikerült meggyőzni a kávé mérő amazont, hogy igazán elég lesz nekünk az a két ujjnyi kis folyadék, ami a gépből először kifolyik, s hogy azt a félliternyi forró vizet már nem kérjük mellé.

Na, mindegy, gondoltam, ez is jobb, mint semmi. Kávéhoz szokott embernek két hét után már bármi jó, ami valamennyire is hasonlít az eredetihez. Épp csak egy üres asztal hiányzott a boldogságunkhoz, de a zsúfolt vasúti kávézóban erre nemigen számíhattunk. Reménytelenül szorongattuk átforrósodott kávésbögréinket, s már-már nekifogtunk, hogy a pult mellett erőltessük magunkba a rossz kávé, amikor Pali karon ragadott:

– Gyerünk. Van ott egy üres szék, sőt, kettő is! Hátha idejében odaérünk.

Épp a kávézó kellős közepén állt az a két üres szék, fehér abrosszal letakart asztal mellett. A másik két széken már ültek. Egyikük meglátta, amint kávékkal ügyesen lavírozva az ő asztaluk felé igyekszünk, s boldogan hadonászni kezdett. Nagydarab, szőke fiatalember volt, mosolygós, piros arcú.

Az asztalok közt már könnyebb volt haladni. Ahogy célunkhoz közeledtünk, úgy ritkult a tömeg, sőt, az asztalok is mintha egy kicsit félre húzódtak volna a kiszemelt asztal körül. Mindvégig arra figyeltem csupán, nehogy kilöttyenjen a kávé, s emiatt csak későn vettem észre az asztalon a sapkákat. Nagy, avarzöld, fekete ellenzős tányérsapkák voltak, akkorák, mint egy kisebbfajta lavór.

Na, mi jól kifogtuk, gondoltam. Most aztán ülhetünk két orosz katonatiszt mellett.

Vissza se fordulhattunk, mert az integetős oroszunk már helyet is szorított a kávésbögréinknek, egymásra rakva a két lavórt. Barátságosan kö-

szöntött, amiből számomra a *hárásó* volt az egyetlen ismerősen csengő szó. Annak idején az iskolában csak fél évig tanultam az orosz, mert mihelyt már nem volt kötelező, más nyelvet választott mindenki. Nem is bántam. Hiszen nem akartam én diskurálni ezekkel az oroszokkal. Nem akartam semmi egyebet, mint békében meginni azt a rossz kávé és épségben vonatra ülni.

Gondolom, Pali is valami ilyesmiben reménykedett, de nem úgy a muzska. Elénk tartotta széles lapáttenyerét, és jó alaposan kezét rázott velünk. Megtudtuk, hogy Vaszilij a neve. Társa töpörödött emberke volt, apró, közel ülő, bánatos fekete szemekkel és sötét ábrázattal. Elmotyogta a nevét, de olyan halkán, hogy nem lehetett érteni. Cimborája bezzeg beszélt helyette is, nagyokat hahotázva. Szemmel láthatóan egy cseppet sem zavartatta magát amiatt, hogy az egész teremben egyedül az ő hangja hallható, és hogy egy kukkot sem értek abból, amit mond. Bizonyára fogalma sem volt arról, hogy úgy érezzük magunkat, mint a kígyó torkába masírozó békák. Csak beszélt hozzánk nagy lendülettel, mint aki legjobb barátaira lelt, sűrűn hajtogatva, hogy *hárásó* így, meg *hárásó* úgy, aztán gondolt egyet, odaszólt a társának, aki nyomban felpattant és négy korsó sörrel tért vissza.

Palinak közben megeredt a nyelve. Kiderült, hogy egészen használható az orosz nyelvtudása. Próbáltam kitalálni, miről is lehet szó. Annyit kihámoztam, hogy az orosz megkérdezte, honnan jöttünk, mert, ugye, azt még neki sem volt nehéz kitalálnia, hogy nem németek vagyunk. Az asztalához ültünk és ittuk a sörét. Nem lehattünk németek. Pali azt felelte, hogy *magyarszki*. Az orosz bólogatott, Budapestet emlegette, s közben mondott valamit a társának, aki ettől még szomorúbb lett.

Vaszilij barátunk hirtelen kíváncsi lett az útlevelünkre. Hát ezt bizony rosszul tette, mert most aztán magyarázhatjuk, hogy miért *magyarszki* és nem *ruminszki*. Vaszi valóban meghökken, amikor nagy nehezen kiböngészte útlevelünk fedőlapján a *Ruminíját*, de akkor váratlan dolog történt. A kisebbik orosz hangosan felzokogott.

Ha Vaszilij zokog fel, hát Istenem, az is hozzá tartozik az oroszok lelki alkatahoz. Isznak, sírnak, nevetnek, ölelnek, aztán megint isznak, énekelnek, sírnak, isznak és így tovább. De a kicsi! Az semmiben sem hasonlított Vaszihoz. Kettőjük közös nevezője az asztalon heverő két egyforma tányérsapka volt. Vaszi, akinek akkora szíve lehetett, akár egy szalmakazal, társa nyakába borult és úgy sírtak egymás vállán, mint egy rossz operetben. Jesszusom, ezekbe vajon mi ütött? A kijáratot kutattam lopva, amikor meghallottam a kisebbik orosz bágyadt hangját:

– Váj, cse binye, doámná drágá, cse norok.

Leesett az állam. De hiszen ez az orosz románul beszél!

Dumitru, mert ez volt a neve a mi kicsi oroszunknak, moldován volt a javából. De nem Romániából, hanem Moldáviából. Egy nyomorúságos kicsi faluból származott, amelyet Mamaligának neveztek, talán, mert lakói puliszkán kívül nem nagyon ettek egyebet. Gondolom, ez a kis sárfészek semmiben sem különbözött a moldvai falvaktól, hiszen a Pruton innen is, túl is moldovánok élnek, épp csak egy határ került közéjük. Cudar dolog ez a politika, bizony.

Miután ilyen szépen összejöttünk, inni kellett rá egy sort. Most, hogy Dumitrut lefoglalta a rászakadt honvág, Vaszilij hordta a söröket, akár egy jó testvér. *Hárásó, dá, dá,* hajtogatta minduntalan, miközben a kicsi szapora beszéddel próbálta behozni többéves lemaradását. Csak lelkendezett, hogy mennyire örül nekünk, és mennyire hálás, hogy beszélgetünk vele. Hogy ő már csak álmában, ha beszél románul. Levelet se írhat haza. Nem szabad. Van egy öreg édesanyja, aki nem tud felőle semmit. Amikor Magyarországon szolgált, folyton reménykedett, hogy egy-két hétre hazarendedik. De aztán kiküldték ide, a németek közé. Nem rossz itt, de mégis, szívesebben enné a puliszkát otthon. Felesége lenne, családja, és ott lenne a mamukája is...

Úgy sírt szegény Dumitru, mint a zápor. Könnyei egyenesen a német sörbe potyogtak.

– Hány éve jött el otthonról? – kérdeztem elérzékenyülten.

– *Dojspe, doámná, dojspe.*

Vagyis, tizenkét esztendeje. Vaszilijnak persze könnyű, mert itt van az asszonya. Szép kövér menyecske, kékszemű, fájintos fatuka. De neki a világon senkije sincsen.

– Doamna drága, tenne nekem egy szívességet? – fordult hozzám reménykedve.

– Én? – csodálkoztam.

– Igen. Írhatna anyámnak. Csak annyit, hogy Mitika jól van. Semmi egyebet ne írjon. Megtenné?

Bizonytalanul bólintottam.

– Hát, nem is tudom. Talán írok neki.

Dumitru arca kivirult, mint tavasszal az almafa, s már karmolta is a címet nagy, cirill betűs ákombákomokkal a keze ügyébe eső papírszalvétára. Többször is a lelkemre kötötte, hogy semmiképpen meg ne említsem, hogy hol találkoztunk, mert abból nagy baja származna. Megígértem. Ettől szemmel láthatóan megnyugodott. Megkért, hogy szólítsam Mitikának, ahogy az anyja szokta.

A beszélgetés hevében észre sem vettük, hogy Vaszi barátunk elbóbiskolt. Alaposan felöntött a garatra. Míg mi még az első korsó sört iszogattuk, addig ő újabbakat hozott, s hogy semmi kárba ne vesszen, kiitta az

összest egymaga. Fejére csapta hatalmas sapkáját, s a széken hátradőlve, tátott szájjal húzta a lóbórt, hogy még a nyála is kicsorrant.

Egy ideig még beszélgettünk volna a moldovánnal, ha észbe nem kaptunk, hogy hol vagyunk. Bizony, mi csak egy kávé inni tértünk be ide, s ha nem sietünk, lekéssük a vonatot. Mitika felköltötte Vaszit, aki hirtelen azt se tudta, hol van, csak morgott, mint egy medve. Gyözködni kezdett, hogy még maradjunk, s már hozott volna újabb söröket, ha Mitika el nem magyarázza neki oroszul a helyzetet. Megadóan *hárásózott*. Nyújtottam a kezem, hogy elbúcsúzzunk. A nagydarab orosz mindkettőnket összevissza ölelt, majd begombolta a zubbonyát, felkapta a táskámat és elindult. Mitika megnyugtatóan, hogy ők most kikísérnek bennünket a vonathoz.

– Akkor menjünk előbb a csomagmegőrzőhöz, a zsákjainkért – javasolta Pali.

Hosszú sor kígyózott az alacsony pult előtt. Szerényen megálltunk volna a végén, de nem úgy Vaszi. Megkérdezte, hol vannak a hátizsákjaink.

– Az a narancssárga, meg az a kék – mutatott Pali az egyik polc felé. Na, csak ennyi kellett a mi muszkánkknak, nyomban átlépett a pulton, félrelöködte a méltatlankodni sem merészelő alkalmazottat, majd felnyalábolta a zsákokat, s jött velük kifele nagy diadalmasan. Alig győztük szedegetni a zsebekből kihullott fogkeféket, fésűket, aprópénzt, miután Vaszi fordítva fogta az egyik zsákot. Na, mindegy, fő, hogy hamarosan véget ér ez a parádé.

Már csak néhány perc volt a vonat érkezéséig. Vaszi egy nagyot kurjantott amikor észrevette a fényképezőgépet Pali nyakában. Értésünkre adta, hogy most fényképezni fogunk. Pali megjegyezte, hogy állomásokon nem szabad fényképezni, de Vaszi csak legyintett. Kattogott a gép szorgalmasan, mosolygott a két orosz katonatiszt, mint két fogpasztareklám. Így, vigyorogva, még Mitikánkknak is elviselhetőbb volt az ábrázata.

Befutott a vonatunk. Vaszi fogta a zsákokat és imbolygó lépteit meghazudtoló ügyességgel felugrott a szerelvényre. Tömve volt minden fülke, csak egyben akadt két ülőhely. Katonai díszkísérőnk feldobálta zsákjainkat a csomagtartóba, majd egy utolsó medveöleléssel búcsúzott. Már mozgott a vonat, mikor leugrott. Mitika levette fejéről a tisztí sapkát, s azzal integett. Még futott is a vonat mellett egy darabig. Régi orosz katonafilmekre emlékeztetett a jelenet.

– *Drum bun si norok* – kiáltotta meghatottan.

– Sok szerencsét neked is, Mitika! – kiabáltuk vissza az idegenbe szakadt fiúnak, akit aztán elnyelt egy hirtelen kanyar.

– Na, ezt ép bőrrel megúsztuk – mondta Pali – Csak az a kár, hogy a gépben nem volt film.

Mire visszafordultunk az ablakból, az eredetileg zsúfolt fülkében nem

volt senki. Csak a két színes hátizsák virított a csomagtartóban. Néha egészen jól jön, ha oroszok nézik az embert.

– *Hárásó!* – nevetett Pali, s kényelmesen elnyúlt az egyik ülésen.

– *Hárásó!* – válaszoltam, s végignyúltam a másikon. Markomban még mindig ott volt e furcsa találkozás egyetlen tárgyi bizonyítéka. Egy gyűrött papírszalvétá, azon egy cirill betűs cím. Azé a moldován öregasszonyé, aki soha nem tudja meg, hogy találkoztunk a fiával. Mitika nem sejtette, hogy leveletem soha nem kapta volna meg az a kicsi öregasszony, abban a puliszkás faluban. Megnyugtató szavaimat egyedül csak egy bukaresti cenzor olvasta volna.

Gombóccá gyúrtam a szalvétát és kidobtam a robogó vonat ablakán.

Feketeleves

A szomszéd szobából átszüremlő fényben megcsillant a kiskanál. Még nem emelte szájához a porceláncsészét, csak szívta cigarettáit rendületlenül és kavargatta a kihült feketét. Két ujjával fogta a kanál nyelét, óvatosan, mint aki még az érintésétől is undorodik.

A férjét ünneplő születésnap társaság harsány kacajára eszmélt. Szívében újra fellángolt a gyűlölet.

Hát csak vigadjatok, gondolta, fogtok ti sírni is mindjárt.

Tudta, hogy nincs sok ideje. Most senki sem figyel rá. Ki kell használnia az alkalmat. Most megbosszulhatja azt a sok sérelmet, amit évekig magába fojtott, de már képtelen tovább hordozni.

Felkattintotta az olvasólámpát. Körülnézett. A hálósobában minden rendben állt. A legnagyobb rendben. A díszlet tökéletes volt. Mosolyognia kellett ezen. Való igaz. Színielőadásra készül. Egy maga írta félperces tragédiában játssza majd a főszerepet.

Fürdőköpenyből kibújva megállt a tükör előtt. Mint mindig, most is szépnek és csinosnak látta önmagát. Az arca kissé elnyűtt volt, hideg és kifejezéstelen, akár egy befagyott tó, de testén még nem látszott a közel fél évszázad. Hosszasan, egészen közelről kémlelte fakó arcát, mintha választ várna valamire, de aztán legyintett és begyakorlott kézzel sminkelni kezdte magát.

Egészen áttetsző, világos színű púdert választott erre az alkalomra. Arca, akár az alabástromszoboré, olyan legyen. Szerepéhez ez illik a legjobban. Így ni. Pontosan ilyennek képzelte. A szeme következett. Nem reszketett a keze, míg szemöldökei ívét meghúzta. Szép szabályosra sikerültek, mint mindig. Leghosszabb ideig a szemhéjakon pepecselt. Sejtelmesen csillogó tengerzöldre festette a peremüket, e fölé pedig hamuszürke árnyékot festett. Elnézegette magát, míg száradt a szempillafesték. Igen, a szeme a régi, különösen így kifestve. Már csak a szája volt hátra. Azok a keskeny, vértelen ajkak. A vörös rúzs döbbenetes hatásúvá tette a halovány arcot. Elégedett volt az eredménnyel. Egy vérző szájú mártír halovány arca nézett vele farkasszemet a tükörből. Pirosra lakkozott körmei jól illettek az arcához. Mintha vérbe mártotta volna az ujjait.

Már előzőleg eldöntötte, hogy ezúttal nem visel ékszert. Nem illenek a képbe az ékköves gyűrűk, az aranyláncok, a csillogó függők. Minden gyűrűjét lehúzta. Tenyerébe rakta kedvenc ékszereit és összezárta ujjait. A nemesfém és a drágakövek érintése varázserővel hatott rá. Valami megma-

gyarázhatatlan kéjes borzongás futott át a testén. Fizikai fájdalmat érzett, ha arra gondolt, hogy meg kell válnia mindentől, amit szeret. De ez csak egy pillanatig tartott. Hirtelen mozdulattal kihúzta az éjjeliszekrény fiókját és belerakta féltett kincseit. Egyedül csak a jegygyűrűt hagyta az ujján.

Különös gonddal válogatta össze toalettjét. Szerepéhez méltóan kifogástalannak és tökéletesnek kell lennie mindennek.

Lassan, megfontoltan öltözködött. Ez volt az egyetlen, ami még örömet szerzett neki. Különösen a fehérneműit szerette. Mindene új volt és gyönyörű. Leheletfinom bugyi, csipkés melltartó. A harisnya hűvös selyme jólesően simogatta a combját. Mélyen kivágott, testhez simuló csodaszép ruhát vett magára. Lábára túsarkú cipőt húzott. Tetőtől talpig fehérbe öltözött.

A fésülködés már gyorsabban ment. Aznap fodrásznál járt, nem maradt hát sok igazítani való a haján. Mikor ezzel is elkészült, elégedetten szemlélte önmagát. Ó, igen, ez így nagyon jó lesz.

Most végre jöhet a feketeleves.

Már nyúlt volna a csésze után de megtorpant. Érezte, hogy egész testét elönti a veríték. Keze jéghideggé hűlt. Beteg szíve vadul kalimpált. Összeszorult torkában sírás lapult.

Megrémült.

Jaj, nem. Ezt nem szabad. Nem lehet, most nem. Elmaszatolódik a festék. A maszk ugyanannyira fontos volt a döbbenetes hatáshoz, mint a többi részlet. Talán a legfontosabb.

Szinte dühös volt önmagára e pillanatnyi elgyávulás miatt. Minden olyan szépen alakult eddig. Senki sem sejt semmit. Azt hiszik, ismét felöntött a garatra. Hogy félrevonult, mint ahogy ilyenkor szokott.

Most kell megtennie, amire annyira készült. Most, mikor a kutya sem törődik vele.

A kutya sem. Ennél találébb kifejezés nem létezett arra, amit érzett. És ez fáj a legjobban. Hogy nélküle is vidámak odakint. Senkit sem érdekel, hogy mi van most vele. Ha valaki bejönne... De nem fog ide bejönni egyhamar senki.

Ettől a gondolattól elöntötte a keserűség. Rátört a könyörtelen egyedüllét. Arra gondolt, hogy nincs sivárabb egy halni készülő magányosságánál.

Még felhívhatná régi barátnőjét, hogy legalább elbúcsúzzon tőle. Ő az egyetlen, akihez még szeretne szólni néhány szót. De talán mégsem lenne jó. Még lebeszelné, mint legutóbb. Nem akarta, hogy valaki lebeszélje.

Barátnője sokáig nem tudott korábbi próbálkozásairól, s amikor tíz év után először találkoztak, egy szuszra elmesélt neki mindent.

– Előbb altatókat szedtem, de folyton megtaláltak és kimostak. Aztán kigondoltam, hogy felvágom az ereimet, de az sem jött össze. Tudod,

olyan nevetségesnek éreztem magam, ahogy ott feküdtem a kádban, felhásított erekkel. Vártam, hogy meghaljak. Aztán nem történt semmi. Azt hiszem, nem volt elég forró a víz. Képzeld, úgy, ahogy voltam, véresen és vizesen ki kellett másznom a kádból, és telefonálnom kellett anyámnak, hogy jöjjön és csináljon velem valamit. Nagyon szégyelltem magam utána. Ez volt a legrosszabb, ez a szégyen. Mindenki tudta, hogy mit csináltam, és nem sajnált senki. Engem anyámon kívül nemigen szeret senki. De most már nem érdekel. Gondoljanak felőlem, amit akarnak.

Akkor még úgy érezte, meg tud birkózni önmagával. Gyengeségét a büszkeség álarca mögé rejtette. Senki sem látta meg fejedelmi tartása, cinikus mosolya, kevély szigorúsága mögött a magányos, szeretetre vágyó, fájóan meztelen lelkét. A férje sem, a lánya sem.

Ő, az a hálátlan gyermek. Akit jobban szeretett önmagánál.

Vajon mikor fordult el tőle a lánya? Mikor csúszott ki a kezei közül? Mikor szállt harcba ellene? Saját édesanyja ellen. Vajon hogyan jutott oda a lánya, hogy megvesse és szégyellje szülőanyját?

Megpróbált másra gondolni. Nem akarta, hogy utolsó perceiben is félresikeredett anyai szereplésén keseregjen. És félresikerült házasságán.

Pedig milyen jól indult minden. A város legszebb férfiája lett a párja. Irigyelték is emiatt sokan. És anyagi gondjai sem voltak soha. Mindent megkapott, amit megkívánt. Szép lakást, kocsit, ékszereket. Utazást. Az élete felhőtlen ragyogás volt. A környék legelegánsabb asszonyának tartották és ő büszkén viselte ezt a címet. Boldog anya lett. Övé volt a legszebb gyermek. A legokosabb. A legügyesebb. Akit a széltől is óvott. Akiért az életét is feláldozta volna. Úgy érezte, ő a világ legsikeresebb, legboldogabb asszonya. Míg aztán egy napon ki nem derült az igazság. Azon kapta magát, hogy kárörvendő irigyei rajta köszörülik nyelvüket. Hűtlen férje, akit most odakint ünnepelnek, pontosan tudja, hogy lakolni fog. Közölte vele, hogy bosszút áll rajta, amikor nem is számít rá.

Szegény édesanyám, hasított belé a fájdalmas felismerés. Ő az egyetlen, aki őszintén szenved majd miattam.

Ezt már nem bírta sírás nélkül. Csorgott a könnye, mint odakint a nyári zápor. Hagyta, hogy elhatalmasodjon rajta a mindent betöltő gyász. Lábait maga alá húzva összegömbölyödött az ágy sarkában, mint egy beteg macska. Halkan nyöszörögve siratta önmagát. Nem, ezt ő már nem akarja folytatni. Senki se kényszerítheti erre. Az ő életének már semmi értelme. De azért kár. Iszonyúan kár, hogy így kellett történnie. Miért nem lehetett ő is boldog? Mint mások.

De vajon mások boldogok-e, vagy csak úgy tesznek?

Mindegy. Az idő lejárt. Az ítélet elhangzott. Nem mentheti fel önmagát. Számára a halál megváltás lesz. És ami a legfontosabb: méltó büntetés

azoknak, akik ide juttatták őt. Akiknek lelkén szárad az ő értelmetlen, tragikus halála. Életük végéig hordozhatják ezt a keresztet. Senki nem veheti le a vállukról.

A vendégek már készülődtek, szedelőzködtek. Hangosan viccelődtek és kacarásztak az előszobában.

– Halkabban – kapott észbe egyikük, mire a társaság elhallgatott.

Most nagyon higgadtnak és józannak érezte magát, pedig csak ijedt volt. Félt, hogy nem tudja megtenni. Hogy az utolsó pillanatban meggondolja magát. Vagy, hogy valaki közbelép. Félt, hogy kudarcba fullad ez a szépen kitervelt, látványos meghalás.

Sietve elnyomta az utolsó, félig szívott cigarettát. Kezébe vette a kávéscsészét. Szájához emelte. Az undor és a viszolygás fuldokló köhögésre ingerelte. De csak egy pillanatig.

Most! Gyorsan!

Behunyta a szemét és nem gondolt semmire.

Elszántan szájába öntötte kávéját. És nyelt.

A következő pillanatban görcsbe rándult, élettelen testén végiggurult a kávéscsésze.

Nyomában mocskos lett az a gyönyörű ruha.

Könnyű szülés

Késő éjszaka volt, amikor a szomszédban lakó fiatalember becsengetett hozzánk. Hirtelen meg se ismertem, csak annyit láttam, hogy egy férfi álldogál az ajtóban. A félig nyitott szemközti ajtó irányából vajúdó nő sikítása hallatszott.

– Az asszonyra rájöttek a fájások – szólalt meg a fiatalember. – Telefonálhatok maguktól?

– Nincs telefonunk – sajnálkoztam.

Ettől egészen kétségbe esett.

– Talán kölcsönkérhetem a kocsijukat – próbálkozott ismét.

– Kocsink sincs – válaszoltam, – de hívjon mentőt. Az iskolával szemben van a legközelebbi telefonfülke. Remélem, működik.

– Nem szívesen hagynám magára – mondta gyámoltalanul.

– Majd én mellette maradok – vigasztaltam.

A férfi lebotorkált a harmadik emeletről. A lépcsőházban koromsötét volt.

Nem öltöztem át, hanem úgy, ahogy voltam, egy szál hálóingben és meztelül átmentem a kiabáló nőhöz.

Váratlan kép fogadott. A fiatalasszony torkaszakadtából ordítva rohangált az asztal körül.

Alig két hete költöztünk a házba és még csak látásból sem ismertem a szomszédokat. Erre a terhes nőre viszont jól emlékeztem, mert többször is összefutottunk a lépcsőházban. Aranyszőke, pufók gyerekei voltak, középkori freskóról leszállt eleven angyalkák. És huncutok, mint két kisördög. Nagy csatazajjal futkostak a folyosón, időnként anyaszült meztelenül.

Vajon hol lehet most a két kisgyerek?

Az ajtóból néztem a valószínűtlen jelenetet. A szomszédasszony észre se vett. Csak futott körbe-körbe és jajgatott. Meg kellene nyugtatnom, gondoltam. Nem jó, ha szülés előtt kimeríti magát.

Utána iramodtam. Rövid kergetőzés után elkaptam a karját.

– Álljon meg, na! – kiáltottam, de rám se hederített.

Futás közben paskolni kezdtem a hátát és próbáltam szót érteni vele:

– Nincs semmi baj – mondtam. – A férje elment, hogy mentőt hívjon. Mindjárt itt lesznek. Ne fusson már. Kifárad.

Csodák csodája, a nő megtorpant. Az üvöltést viszont nem hagyta abba. Belekapaszkodott a széktámlába és egyre csak visított.

– Jaj, ne ordítson annyira. Felébreszti az egész házat! – próbáltam a

lelkére beszélni, de meg se hallott.

Aztán egy pillanatra abbahagyta a sikítózást, és kétségbeesetten felkiáltott:

– A bugyiban...

Nem tudtam, mi lehet a bugyijában, de valami azt súgta, jó lesz utána nézni. Az üvöltés minden eddiginél hangosabbá vált.

Felemeltem a hálóingét. Meztelen lábunkra meleg magzatvíz zubogott. Térdig lerántottam róla az átázott bugyit.

– Te jó ég, hisz ez már a fej! – kiáltottam rémülten.

Nem! Erről nem volt szó. Én csak azt vállaltam, hogy nem hagyom magára. De nem bábáskodom! Honnan tudjam, mit kell ilyenkor tenni? Hátha meghal a gyerek? Mi lesz, ha elejtem? Vagy rosszul tartom és kiszakad a köldöke. Kicsavarodik a karja. Kirándul a csípője. Mit tudom én, mi minden eshet meg egy újszülötten.

Már igazán ideje, hogy megérkezzen az a mentő!

Az ugyan nem mutatkozott, de annál inkább a gyerek. Néhány hatalmas ordítás és szívszaggató jajgatás után lucskos test pottyant ki szomszédasszonyom terpesze közül. Semmi dolgom nem volt, csak kitarítottam a két kezemet, s a markomba csusszant a kisbaba. Síkos volt, mint a szappan. Alaposan megmarkoltam. Kapálódzott, de nem sírt. A szeme csukva volt.

Megrémültem. Jaj, mit is kell ilyenkor tenni? Igen. Tudom. Hidegmeleg vízbe kell rakni felváltva. Anyám mesélte, hogy annak idején engem is így keltettek életre. De ahhoz el kellene vágni a köldökzsinórt. Azt már nem. Ahhoz én nem értek. Más módszer is létezik. Lássuk csak. Igen. Csapkodni kell baba a fenekét. Annyira, hogy fájjon. Attól talán felsír. Fejjel lefele kell tartani. A lábánál fogva. Jó lenne, ha meg tudnám fordítani. Csak hát útban van a bugyi. És a köldökzsinór miatt nincs elég mozgásterem. Ráadásul a baba belekapaszkodott a hálóingembe. Fel se tudok egyenesedni. Úgy összegabalyodtunk, mintha együvé tartoznánk mind a hárman.

Nagy igyekezetemben meg is feledkeztem az anyáról. Csak akkor eszméltem, hogy ott áll mellettem, amikor megszólalt:

– Fiú?

– Kislány. De egészen kék. Nem sír. Mit csináljunk? Jó lenne, ha átvinné tőlem, amíg kiszabadítom a bugyiból és a hálóingemből.

Megdöböntett a válasza:

– Jaj, ne. Meg nem fognám semmiért. Utálok hozzányúlni!

– Utálja? De hát miért?

– Mert véres.

Dühbe gurultam:

– Nézze, én nem utálok, hogy a maga vérében tapicskoljak. És azt

sem, hogy fogdossam a maga véres gyerekét. Milyen anya maga? Azonnal fogja meg! Legalább addig, amíg megfordítom és felélesztem. Azt akarja, hogy a kezünk között haljon meg?

A szomszédasszonyról lepattant minden érvem. Konokul állt és utálkozott. Látva, hogy magamnak kell megoldanom a helyzetet, fél kezemet valahogy szabaddá tettem, kiszabadítottam hálóingemet a pici ökölből, majd gyorsan hasra fordítottam a babát és paskolni kezdtem a popsiját meg a hátát. Végre felsírt. Amolyan udvarias kis sírás volt, alig hallható.

– Hála Istennek – sóhajtottam megkönnyebbülten.

Lássuk, mi is a következő lépés? Le kellene fektetni ezt a dilis nőt. Mégse állhat így, ki tudja, meddig. De hiába volt kétlépésnyire az ágy, nem volt hajlandó odacsoszogni és belefeküdni.

– Nem lehet – erősködött, – mert akkor összemocskolom az ágyneműt.

Beláttam, hogy ezzel a nővel, nem lehet vitatkozni. Fél kézzel lerántottam az ágyról a lepedőt és a földre dobtam:

– Tessék ráfeküdni!

Az erélyes szó használt. A kivitelezés már nem volt annyira egyszerű, a köldökszínór miatt, de végül sikerült. Hamarosan ott feküdt utalós szomszédasszonyom a földön, félig a tócsában, a hasán egy törölköző, azon az újszülött.

Felegyenesedhettem.

– Megyek mosdani – szoltam a földön fekvőhöz, miután betakartam.

– Szomjas vagyok – szolt utánam.

Megitattam. Lassan mindketten megnyugodtunk.

A mentő még sehol. A férj már vagy húsz perce elment. Bizonyára bevárja a mentőkocsit a sarkon, s együtt jönnek majd.

– Nem kellene már elvágni? – kérdezte a fiatalasszony bizonytalanul. – Olyan undorító, hogy még mindig ott van.

– Nem hiszem, hogy sietni kellene vele. De én egyébként sem tudom, hogy kell.

Kicsit zavart, hogy miket vár el tőlem ez a nő.

– Mégis, hogy hagyhatta ilyen sokáig? – kérdeztem tőle szemrehányó hangon. – A harmadik gyerek már gyorsan jön.

– Már az este elkezdődtek a fájások, de azt gondoltam, kibírom reggelig. Nem akartam felkölteni az uramat. De aztán felébredt magától.

– Nem is csoda. Maga úgy kiabált, mint akit nyúznak.

Elcsodálkozott:

– Én? Kiabáltam?

Kintről lábdobogás hallatszott. Nyílt az ajtó. Az apa nyomában fehér köpenyes bábasszony lépett a szobába. Elképedve bámulták a földön fekvő asszonyt, a nyöszörgő kisbabát meg engem.

– Ki maga?! – ripakodott rám a szemüveges hatóság.

Gyorsan összefoglaltam a történeteket, de őt ez nem nagyon érdekelte. Arra volt kíváncsi csupán, hogy mennyit kaptam a bábáskodásomért. Meg, hogy mi a szakmám. Hogyan merészeltem levezetni a szülést? Miközben elvágta a köldökzsinórt és bebugyolálta a kisbabát, folyton engem szidott. Hogy ilyenek miatt, mint én, mennyi baj származik. Ha tudnám, hány asszony hal meg fertőzésben. És mennyire rontja a statisztikájukat ez a sok otthon-szülés.

Hordágyra fektették a szomszédasszonyt, mellé rakták a kicsit, s már vitték is lefele a vaksötétben. A bábasszony még egy utolsó vérfagyasztó pillantást vetett rám. Búcsúzóul felvilágosított, hogy nem úszom meg szárazon.

Nem lett igaza. Megúsztam. A szomszédasszony nyilatkozatot írt alá, amiben az állt, hogy soha nem találkoztunk előtte. És semmit sem kaptam tőlük fizetségképpen.

Egy évre rá azzal állított meg a szomszédasszonyom, hogy gyereket vár.

– Remélem, idejében felkölti az urát! – figyelmeztettem.

– Pedig arra szerettem volna kérni, hogy jöjjön át megint, mint a múltkor. Olyan jól ment. Ez volt eddig a legkönnyebb szülésem.

Mókuskirály

Egy zimankós téli délután rég nem látott, kedves barátunk toppant be hozzánk.

– Nahát! – ugrottam a nyakába – Ezer éve nem láttunk. Mi van veled?

Azelőtt gyakrabban látogatott minket. A gyerekek ilyenkor azt se tudták, hova legyenek az örömtől. Pompásan értett a nyelvükön, mintha maga sem lett volna idősebb náluk. Folyton új és izgalmas meséket talált ki számukra, melyek rendszerint így kezdődtek:

– Ugye, tudjátok, gyerekek, hogy én vagyok a mókusok királya?

E nyitány hallatára a csöppségek, ajkukon a várakozás boldog mosolyával, kényelmesen leheveredtek a szelíd óriás köré. Csillogó szemekkel hallgatták az aranycsőrű fekete rigórlól, a bánatos cinegéről és a kicsi cikánáról szóló csodálatos történeteket.

Ezek után nem csoda, ha Mókuskirálynak nevezte őt az egész család.

Barátunk első kérdése az volt, hogy Pali mikor jön haza. Bizonyára úgy értette, hogy a munkából. Láthatóan megdöbben, amikor azt feleltem, hogy soha.

– Miért? Csak nincs vele valami baj? – kérdezte zavartan.

– Jaj nem, dehogy – siettem megnyugtatni. – Képzeld, kiszökött Svédországba. Épp fél éve. Mi is megyünk, de nem tudom, mikor. Elég lassan intéződik. De mi van veled? Alaposan meghűltél. Gyere gyorsan a konyhába melegedni.

Vendégünk letekerte nyakáról a sálát, kibújt a kabátjából és lehúzta hatalmas csizmáit. Rekedt, érdes volt a hangja, amikor megszólalt.

– Főznél nekem egy nagy bögre teát?

– Örömmel.

A konyhákat nyilván nem ekkora emberekre méretezték. Rajta kívül alig maradt hely benne másnak is.

– Remélem, nem sietsz, mert ilyen betegen nem engedlek haza. Itt addig maradhatsz, amíg meggyógyulsz.

Anyáskodásom láthatóan jól esett neki. Felnevetett, de ettől köhögni kezdett.

– Maradnék, de nem lehet. – suttogta – Holnap reggel fontos intézni valóm van.

Hálásan mosolygott mikor elébe raktam a mézes teát. Medvemancsait melengette a csészéből felszálló forró párafelhőben. Lassan, aprókat kor-

tyolva ivott.

– Cudar telünk van – mondta, amikor a tea melegétől valamennyire visszanyerte a hangját.

– Van fád? – kérdeztem aggódva.

– Van – felelte, – de nem fütök. Nem a házban alszom.

– Jesszusom! – ijedeztem – Csak nem a csűrben?

– Nincs is csűröm – nevette el magát. – A kertben alszom. A diófa alatt.

– A kertben? De miért? Éjszakánként iszonyú hideg van – tört ki belőlem a kétségbeesés. – Még jó, hogy nem fagyttál halálra.

– Ne aggódj – nyugtatgatott, – hisz tudod jól, hogy vigyáz rám a Jóisten. Ő súgta meg nekem, hogy mit tegyek. Képzeld, egy mezőgazdasági műholdról sugározzák a házat. Minden nap este hattól reggel hatig. Tudod, hogy minden lépésemet figyelik. De most kiszúrtam velük. Kilestem az alkalmat, és sűrű ködben vittem ki a kertbe az ágyat. Még a szomszéd házból sem láthattak, nemhogy onnan fentről.

Úgy kuncogott, mint egy csínytevő kisgyerek. Ilyenkor apró szemei szinte eltűntek nevető arcában. A nevetés heves köhögési rohamba csapott át. Alig kapott levegőt.

– Valami gyógyszert kellene bevenned. Megnézem, mi van itthon.

– Hagyd, ne hozz semmit. Te még hiszel az ilyesmitben? – kérdezte elnéző mosollyal.

– Nekünk bizony jót szokott tenni az orvosság, amikor betegek vagyunk.

A mókusok királya eltökéltnak mutatkozott.

– Én soha nem szedek orvosságot. Hanem sok teát iszom. Gyógyteát. Azokból a füvekből főzöm, amiket a nyáron szedtem. Képzeld, kimentem az erdőbe, s csodák csodája, a virágok megszólaltak. Elmesélték, hogy mire jók. Én meg gondosan összeszedtem mindent. Amióta megtanultam a füvek nyelvét, a madarakkal is el tudok beszélgetni. Meg a mókusokkal is. Hiszen én vagyok a mókuskirály.

Beláttam, hogy nincs kivel vitatkoznom. Mókuskirályunk egy másik világban él, ahonnan csak néha ruccan át mihozzánk. És az ő világában minden lehetséges.

Legutóbb néhány könyvet kölcsönzött tőlünk azzal, hogy majd legközelebb visszahozza. Azt mondta, könyvei teljesen hasznavehetetlenek, mióta lopva kicserélték bennük a lapokat. Semmi sincs a helyén. A Bibliában is valami egészen másféle szöveg áll, mondta.

– Elolvastad a könyveket, amit legutóbb elvittél? – kérdeztem.

– Jaj, ne is mondd. Nagyon restellem a dolgot. Az a helyzet, hogy nem olvastam ki őket, és most már nem is fogom. Kérlek, ne haragudj. Vala-

honnan beszerezem és visszaadom a könyveidet.

– Hagyd, nem fontos. De mondd, mi történt velük?

– Egy alkalommal, mikor nem voltam otthon, valami fekete porral behintették mindenemet. A könyveimet, a bútoraimat, a ruháimat. Nézd! – mutatta a patyolat tiszta kezét – Látod, milyen fekete? A redőkben ott a por. Hiába sikálom, nem lehet lemosni.

Időközben elkészült a vacsora. Mókuskirálynak mindig jó étvágya volt, de most csak annyit evett, mint egy mókus. Fájós torkának nehezeire esett a nyelés. Inkább teát kért, sok mézzel.

– Milyen jó, hogy van rádiód – örvendezett, amikor felfedezte a táskarádiókat. – Az enyém egy ideje nem működik. Recseg-ropog, semmit se lehet kivenni a hangzavarból. Elrontották a tévét, a rádiót, mindent. Így akarnak kikészíteni idegileg.

Bekapcsoltuk a készüléket, de nem mentünk sokra vele. Valami légköri zavar miatt semmit sem lehetett fogni rajta. Recsegett-ropogott, kattogott-berregett, mintha a mókuskirály rossz rádióját akarta volna utánozni.

– Talán nézzünk inkább tévét – indítványoztam.

– Az jó lesz. Nem tévéztem hónapok óta. Amióta elrontották a készülékemet.

De nem volt szerencséje a tévénézéssel sem, mert aznap este nem jött be az adás. Sehogy sem tudtam lelket verni a tévékészülékbe. A világ összes bolhája a mi képernyőnkön csatázott. Be kellett látnom, hogy a tévénk csütörtököt mondott. Máskor is előfordult, hogy nagy szélben elcsavarodott a tetőantenna.

– Na, látod? Az enyém is pont ezt teszi. Úgy látszik, ezt is elrontották – szögezte le végül.

Eszembe jutottak a fotók és a képeslapok, amiket Palitól kaptunk. Azok talán érdeklík.

Forgatta, nézegette a képeket. Egyszer csak a kezébe akadt egy zenélő üdvözlőlap, amit a születésnapomra kaptam. Azonnal megtetszett neki a dallam, és meg akarta tanulni. Újra meg újra kinyitotta a lapot és dúdolgatta a dalocskát. Hanem a muzsikáló szerkezet egyszerűen elkezdett nyekeregni és egy utolsó hördüléssel végleg elhallgatott.

– Kifogyhatott belőle az elem – vettem ki a kezéből a levitézlett üdvözlőlapot.

Még beszélgettünk egy darabig.

– Mihez kezdesz ott kint? – kérdezte, amikor Svédországra terelődött a szó.

– Még nem tudom. Legszívesebben múzeumban dolgoznék. Tudok madarat tömni, abból talán meg lehet élni.

Erre felcsillant a szeme.

– Volt egy kedves barátom, egy feketerigó. Megtanított rigó módra füttyülni. Nemrég pusztult el szegény. Megsirattam. De nem vitt rá a lélek, hogy eltemessem. Nem tömnéd ki nekem?

– Szívesen. Hozd magaddal legközelebb – biztattam.

– Várj csak. Mégse lesz ez jó. Ne tömd ki – bizonytalanodott el a hangja. – Inkább éleszd fel. Megtennéd? Sokkal jobban szeretném, ha felélesztenéd.

Mit lehet erre válaszolni?

– Nem is tudom. Ezt eddig még nem próbáltam. Nem hinném, hogy sikerülne.

Másnap reggel, miután vendégünk elment, döbbsen fedezték fel, hogy minden készülékünk megjavult, s a daloló üdvözlőlap is hibátlanul kívánt boldog születésnapot.

A mókusok királya kilépett az életünkből. Valami megnevezhetetlen sajnó fájdalmat hagyott maga után, amit olyankor érez az ember, amikor nem segíthet valakin, akit nagyon szeret.

Életre, halálra

Már néhány napja heves fájdalmak gyötörtek, amikor apósom felajánlotta, hogy elkísér a klinikára. Jól ismeri az egyik sebészt, mondta.

Kora reggel nem sikerült feljutnom a buszra. A munkába menők fűtőkben lógtak az ajtókból. Gyalogosan vágtam neki a sáros útnak. Szedtem a lábam, ahogy fájós derekamtól csak tellett, de alaposan megkéstem.

Apósom a bejáratnál topogott, fekete kalapban, fekete nagykabátban, rózsás arccal.

– Gyere, fiam, mert már félórája várlak ebben a kutya hidegben. Hogy vagy?

– Köszönöm, rosszul – válaszoltam udvariasan.

– Nagyszerű – viccelődött ő is – Itt jó kezekben leszel.

Rövid várakozás után előkerült az ismerős sebész. Ugyanolyan köpcös és kedélyes volt, mint az apósom. Kedélyesen kezét ráztak. Rövid hogy vagy, mint vagy után apósom azonnal a tárgyra tért:

– Elhoztam hozzád a menyemet. Légy szíves, nézd meg, mitől fáj a dereka.

– Ó, hogyne, hogyne – mondta készségesen az orvos – Mindjárt megvizsgálom. Ha nagyobb baj van, itt is tartjuk. Majd kiderül.

– Köszönöm, drága barátom. A jó Isten áldjon meg – hálálkodott apósom, s már ment is dolgára.

– Hát, ez bizony heveny vesemedence gyulladás. Legalább egy hétig bent kell maradnia. Az sem kizárt, hogy köve van. De ne aggódjon, mert kivizsgáljuk – mondta az orvos, miközben megírta a beutalómat. Utána kiszólt az ajtón:

– Edit nővér, jöjjön be, kérem.

Gyors, határozott lépéseket hallottam. Idősödő, szikár nő jelent meg az ajtóban.

– Igenis, doktor úr – mondta katonásan.

– Magára bízom ezt a beteget. A papunk rokona. Gondoskodjék róla, kérem.

A fehér köpenyes, fityulás nővér bólintott, majd intett, hogy kövessem. Egy raktárba vitt.

– Hozott hálóinget? Nem? Akkor itt vannak ezek a holmik. Öltözzön át. Utána felmegyünk az osztályra.

Megszeppenve vetkőztem. Magamra húztam a kórházi egyenruhát. Furcsa, idegen szaguk volt. Kicsit úgy éreztem magam, mintha nem kórházba, hanem börtönbe kerültem volna. Bezárnak, kínoznak, vallatják a testemet, míg ki nem derül az igazság. Aztán kimondják az ítéletet. Végül, ha szerencsém van, kiengednek. Akit ide behoznak nem tudhatja, hogy mikor és milyen állapotban szabadul.

Elindultunk. Edit nővér olyan gyorsan szedte a lábát, hogy alig bírtam követni. Minden lépésre szörnyű fájdalom hasított a derekamba. Különösen a lépcsőkön voltam gondban. Máskor kettesével szedtem a lépcsőfokokat, most meg csak vánszorogtam, mint egy anyóka.

Menet közben a nővér elmondta, amit tudnom kell:

– A hármas kórteremben fog feküdni. Sótlan diétát rendelt a doktor úr. Csak holnap reggel lesz a vérvétel, éhgyomorra. Még vizet se igyon, és ne felejtse leadni a vizeletmintát. Holnap délelőtt lesz a veseátvilágítás meg a tükrözés is. Reggel nem ehethet semmit. Látogató nem jöhet fel a kórterembe, és virágot nem tarthat a szobában. Ez a szabály.

Ide-oda kanyarogtunk a jéghideg folyosókon. Az átható kórházzagtól émelyegni kezdett a gyomrom. Fertőtlenítők, gyógyszerek, ételek, emberi váladékok szaga valamiféle minden mással össze nem téveszthető egyveleggé állt össze. Nagyanyám jutott eszembe, aki egyszer szabályosan elájult a kórházzagtól, úgy kellett kicipelni az udvarra és felmosni.

Végre fent voltunk az osztályon. A hatalmas kórteremben három sorban álltak az ágyak. Edit nővér rámutatott az egyik katonásan bevetett vaságyra. Tudomásul vettem, hogy egy ideig itt fogok szenvedni.

Megálltam az ágyam mellett és körülnéztem. Minden szem rajtam csüngött. Egész pontosan negyvenegy szempár. Soha nem láttam ennyi beteget egy helyen. Az újonnan érkezőnek kijáró kíváncsiság még a súlyos betegeket sem hagyja közömbösen. Mindenki látni akart egy pillanatra. Rámosolyogtam a társaságra, és valami köszönésfélét motyogtam. Ezzel el is volt intézve a dolog. A hármas kórterem befogadott.

Az ágyam a középső sorban állt, így nyolc szomszédom is volt egyszerre. Egyikük, egy rikítóan rózsaszín pizsamás asszony kiült az ágya szélére és azonnal nekifogott, hogy kifaggasson:

– Idevalósi?

Bólintottam.

– Mivel utalták be?

– Vesével.

– Kő?

– Gyulladás.

– Biztosan felhült.

Ráhagytam.

– Ki az orvosa?

Megmondtam. Elismerően bólintott.

– Engem is ő műtött az epémmel, nyáron volt három éve. Kitűnő sebész.

– És most? Miért van itt? – kérdeztem, mert tudtam, hogy elvárja.

– Vérző fekélyel operáltak. Holnap lesz két hete. Istennek hála, sikerült. De ki kellett venni a gyomrom felét.

– Ne mondja! – csodálkoztam illendőképpen. Tovább mesélt.

– Már régóta éreztem, hogy baj van. Állandóan fáj a gyomrom. Persze mindent kipróbáltam, amit ajánlottak. Langyos tejet ittam, gyógyteákat főztem, szódaport nyeltem, apróra reszelt nyers tököt és krumplit ettem. Hiába. Reggelente hánytam, éjjelente iszonyúan égett a gyomrom. De ez még mind semmi. Épp esküvőn voltunk, a keresztlányomé, aki a tejgyárban dolgozik. Hát egyszer csak érzem, hogy végem van. Mondtam az uramnak, te Józsi, nem kerülök én ki innen élve. Ő csak kacagott, de aztán, mikor már vért hánytam, ugyancsak megijedt. Gyorsan hívták a mentőt és behoztak. Egyenesen a műtőbe vittek. De akkor már nem voltam magamnál.

Reméltem, hogy ezzel véget ért az ismerkedés, de tévedtem. Egy lavinát könnyebb lett volna feltartóztatni, mint elhallgattatni ezt a bőbeszédű asszonyt. Megadóan bólogattam. Mire az ebédet kihordták, már betéve tudtam a családjában előforduló fontosabb kórházi eseteket, és a kórterem betegeinek történetét.

– Az a másik asszony, az a kockás kendős, ott, az ablak alatt, nem volt valami szerencsés. Mert annak bizony akkora rákot találtak a gyomrában, hogy a csudájára jártak a doktorok. Nem is vették ki. Azt mondták, minek. Épp csak megnézték és utána nyomban összevarrták. Ennek már szinte egy hete. Azóta fel se kelt. A végét járja. Pedig milyen fiatal szegény. Még hatvan sincs. De azt a vénasszonyt ott a kályhától jobbra nem sajnálom, mert saját maga kereste a baját. Képzelve, lúgot ivott a vén bolondja. És tudja, miért? Hát, mert a fia olyan nőt vett el, aki neki nem tetszett. Románt. Hát lúgot kell inni ezért? De ez még hagyján. Mert nem ivott olyan sokat, hogy meghaljon. Volt annyi esze. Inkább csak a felhajtás kedvéért csinálta. Nem is azért van itt. Hanem azért, mert a torkán akadt egy csont. Amikor a lúg csípni kezdte a gyomrát, egy jó nagy darab csontos hús volt előtte, s azt ő hirtelen bekapta. Az hiányzott még annak a kimart torkának. Ott aztán megakadt a csont. Se ki, se be. Úgy kellett onnan kioperálni. Azóta egy csövön keresztül etetik, a hasán át. Na, mit szól hozzá?

Nem szóltam semmit, de ez őt nem zavarta.

A bemutató folytatódott.

– Az a fiatalasszony, ott, az ajtó mellett azt mondja, hogy mióta az

esztét tudja, volt egy daganat a hátában, a gerincén. Már azt hitte, hogy rákos, de aztán felvágták, és tudja, miből volt a daganat? Ki nem találná. Hajból és csontból volt. Bizony. Harminckét évig a hátában hordta az iker-testvérét. Könnyű műtét volt, holnap ki is engedik.

Az ágyszomszédomból folyt a szó. Kiosztották az ebédet, de ő még evés közben is beszélt.

A rizs és az azonosíthatatlan eredetű húsdarab hideg és sótlan volt, de valahogy magamba erőltettem mindent. Kaptam egy csésze forró teát is. Az jólesett.

Vacsoráig még sok történetet megtudtam a rózsaszín pizsamástól. Többek közt annak a négyéves kisgyerekeknek a hihetetlen esetét is, akit kislánként hoztak be, és kisfiúként visznek majd haza. Szótlan, szikár édesanyja ott kuporgott a gyerek ágya végében. Megengedték neki, hogy a kis beteg mellett legyen, de külön ágyat nem kaphatott. Rózsika, mert erre a névre keresztelték a gyereket, valójában fiúcska volt, de rendellenességgel született, ami miatt kislánynak nézték. Aztán, ahogy növegetett, kiderült, hogy mindene megvan, ami egy fiúgyermeknek lenni szokott, épp csak a bőre alatt.

– Maga a főorvos úr operálta – mesélte a rózsaszín pizsamás asszony. – Azt mondta az anyának, hogy meglássa, olyan ügyes kis füttyit fabrikál Rózsikának, hogy a fehérepek futni fognak utána. Így mondta. Az egész kórterem hallotta. És képzelje, semmit se fogadott el az operációért. Nagyon rendes ember.

Egyesek még lámpaoltás után is folytatták a beszélgetést, csak a rákos asszony feküdt mozdulatlan némaságban, mint aki már nincs is az élők között. Lassan mindenki elcsendesedett és aztán már csak a negyvenegy beteg hangos szuszogását lehetett hallani.

Nem tudtam elaludni. A kórterem félig nyitott ajtaján át belopakodtak a kórház éjszakai hangjai. A betegek egyenként felkeltek és kicsoszogtak a vécére. Időnként az ügyeletes nővér papucsá végigcsattogott a folyósón. Később valahol becsaptak egy üveges ajtót. Valaki lement a lépcsőn. A távolban kutya ugatott, a kerítés rácsain túl, a kinti világban.

A kórházi vaságyból nézve zártnak és titokzatosnak tűnt ez a benti világ. Talán, mert életre-halálra megy a játék. A kórházban mindenki élesben játszik. Lemeztelenítve, testi nyavalyáit kitergetve él. Nem számít semmi, csak a túlélés. Foggal-körömmel. A kinti világ megszűnik létezni, megreked a bejárati ajtónál, akárcsak a látogatók.

A rákos asszony egész éjjel meg se moccant. Az éjszakai nővér gyakran bejött hozzá, megfogta a csuklóját, időnként injekciót adott be neki. Szent borzadállyal néztem a haldoklóra. Magam előtt is szégyelltem bevallani, hogy félek tőle. Nem személy szerint attól a szerencsétlen kendős

asszonytól, akinek csak a hegyes orrát lehetett látni, s a beesett arcát, amire már ráírta a kaszás a két szót: „*Memento mori*”. Nem tőle féltém, hanem attól a küszöbötől, amit átlépni készül. Ami kifele vezet ebből a világból.

Végül sikerült elaludnom. Vedercsörömpölés riasztott fel álmomból. Hajnalodott. A takarítónő nagy zajjal mosta a padlót. Aztán egy ideig csend lett, majd kiosztották a lázmérőket. Ezzel új nap kezdődött.

Aznap órák hosszat gyötörtek. Reggel a vérvétel után katétert kaptam. Aztán koplalnom kellett még egy ideig, hogy átvilágítsanak. A vesetükrözésre nincsenek megfelelő jelzők, de kibírtam. Szó nélkül. Később bejött hozzám az orvos, és azt mondta, hogy örülhetek, mert nem lesz műtét. Nincs kövem. De a vizsgálat meglepő eredménnyel járt, mondta. Azon kívül, hogy gennyet találtak a vizeletemben, ami gyulladásra utal, kiderült, hogy két vesemedencém van az egyik oldalon. Szinte gratulált, hogy ilyen furcsaság van a testemben.

Arra a kérdésemre, hogy mikor mehetek haza, felhúzta a szemöldökét:

– Hát, majd ha jobban lesz, kedveském, majd ha elmúlt ez a csúnya fertőzés, csak akkor.

Ahogy az orvos elment, azonnal rám csapott a pizsamás asszony.

– Mondja, mennyit adott neki?

– Semennyit.

Nagy szemeket meresztett.

– Akkor meg hogy lehet, hogy magának egyenesen a főnővér hozta be a gyógyszert? És külön takarót is kapott. És a doktor úr bejött magához az imént. Látom én jól, hogy magával valami miatt kivételeznek.

– Apósom jól ismeri a doktor urat. Együtt jártak iskolába.

– Ó, az más. Magának szerencséje van. Mert ilyesmit nem csinálnak a két szép szemünkért. Még a fenekünket se mossák meg ingyen. Azt mondják, mostanában jobban örülnek a doktorok, ha inkább ételmezt kapnak. Én olyasmit szoktam adni, amit be lehet szerezni feketén. Kávét, italt, cigarettát. Ilyesmiket. A nővérek is jobban örülnek, ha szappant, csokoládét, harisnyát kapnak. Régen elég volt egy csokor virág. De hiszen ezt maga is jól tudja.

Tudtam. Mindenki igyekezett kihasználni a helyzetét. Az orvos is ember. A nővér is. A takarítónő is. Mindenkinek van családja. Így van ez mindenütt.

Aludni szerettem volna, de a pizsamás még nem zárta le a témát.

– Az a bolond vénasszony – bökött a bekötött torkú öregasszony felé, – tudja, aki lúgot ivott, egy hízott libát és két üveg szilvapálinkát hozott faluról. És képzelje, azt mondta a doktor úrnak, hogy az üres üvegeket visszakéri. Mert, hogy nagy kincs falun az üveg, sehol se lehet hozzájutni.

Na, de tudja, mit csinált a doktor úr? Kiöntötte a pálinkát a kagylóba, ott helyben, és visszaadta az üvegeket a vénasszonynak. Na, mit szól hozzá?

Semmit. Nem tudtam szólni. Ez már egy kicsit sok volt nekem. Megfe-
küdté a gyomromat.

A kórházban menetrendszerűen zajlott az élet. Minden reggel ugyanakor kezdtek zörögni a vedrek, utána percre pontosan megmérték a lázunkat, kiosztották a gyógyszereket, beadták az injekciót, aztán jött az ágyvetés, a mosdatás, a kötözés, majd végül a nagyvizit. Olyankor a betegnek mozdulatlanul kellett feküdnie a szabályszerűen vetett ágyban, csendben és fegyelmelzeten. A nagyvizit főszereplője nem a beteg, hanem a főorvos. A beteg csupán egy eset, egy eleven statisztá, akin tanulmányozni lehet valamilyen kórt. A nagyvizit során a főorvos egyik ágytól a másikig sétál. Tanársegédek, egyetemi hallgatók, szakorvos-palánták, segédorvosok és más rendbéli fehérköpenyesek hada követi. Mindegyik betegről tüzetesen beszámolnak. Hogy ki miért van itt, milyen betegségben szenved, milyen kezelést kapott és hogy ennek következtében milyen állapotban van. A nagyvizit komolynak, szinte ünnepélyesnek tűnt, akár egy ősrégi rítus, ahol a végén feláldoznak valakit.

Szinte izgultam, amikor rám került a sor. Körülállták a vaságyamat. Egyik frissen borotvált segédorvos elhadarta a bűneimet. Hogy hány keresztnyi bacilust találtak a vizeletemben, és hogy mekkora adagban kapom a kék-metilt és az egyéb, kimondhatatlan nevű gyógyszert. Végül a dupla vesemedencém is szóba került. Az orvostanhallgatók arca egyből megélénkült és kézről kézre adták a csudabogár vesém röntgenképét.

Ebéd után a kórterem társalgóvá változott. Mindenki elmesélt mindent, ami vele, a családjával, a szomszédjaival, vagy azok ismerőseivel valaha is megesett. Valamivel csak agyon kellett ütni a hosszú délutánokat és az esték unalmas óráit. Az asszonyok nyelve könnyen megered, mint tavasszal az eres. Először csak óvatosan szólnak, de aztán egyszerre akar beszélni mindegyik.

– Képzeljék, a blokkban, ahol lakom, valaki disznót hizlalt a fürdőkádban – dobta be valaki a témát, amin aztán jól kiszörnyülködte magát mindenki.

– Ne mondja! Disznót?

– De hiszen el se fér a kádban.

– Kicsi malac lehetett.

– Nyulat még el tudnék képzelni, mert az nem annyira bűdös. Könnyebb tisztán tartani. De disznót!

– Nekünk volt két tyúkunk a nyáron, az erkélyen tartottam őket, egy jó nagy ládában – mondta az egyik asszony. – Minden ételmaradékot, a szá-

raz kenyérhéjat és a tojáshéjat is megettek. Tojtak is rendesen. De aztán le kellett vágni mind a kettőt, mert az egyik szomszéd feljelentett.

– Biztosan irigységből tette – szolt a rózsaszín pizsamás.

– Biztosan – felelte a kárvallott. –, mert más okok nem lehetett. Én tisztán tartottam a tyúkokat, nem volt semmi szaguk.

Az asszonyok hümmögtek valamit az emberi gonoszságról, de aztán valaki témát váltott.

– Egyszer nagyon megundorodtam a disznóhústól. Olyan bűdös volt, hogy rosszul lettem tőle.

– Biztosan kan volt és nem herélték ki – okoskodott egy szemüveges nő, akiről csak annyit mondott a pizsamás ágyszomszédom, hogy protekciós beteg.

A kórterem megélnkült. A beteg nők egymás szavába vágva meséltek hasonló esetekről. Hol méltatlankodtak, hol nevetgéltek. Könnyedén jött a nevetés. Kibuggyant az asszonyokból, végighullámzott a vaságyak között, majd szépen leülepedett, aztán egy ideig csend lett.

– Nagyon kell vigyázni, mert könnyen megcsömörlik az ember, s abból lesz aztán az epebaj – törte meg a kacagás utáni csendet az egyik öregasszony.

A legtöbben tudták, hogy mit kell ilyenkor tenni a beteggel:

– Ecetes vízzel jól meg kell kenni a nyakát. Mindig csak lefele kell húzni a csömört, a nyakszirttől kezdve egészen a kisujjig. Ott aztán ki kell rántani.

– Káposztalevet kell itatni vele, vagy ecetes sós vizet.

– Pálinka is jó rá.

– Én ilyenkor mindig ürmös teát itatok az urammal – szólalt meg az asszonyka, akinek az ikertestvérét szedték ki a hátából. – Jó keserűn kell megigya, mert édesen nem használ semmit. Anyósom nagyon ért a füvekhez. Mindenre tud adni valamit. Sok mindent tudnak az öregek.

Az öregasszonyok egyike elégedetten bólogatott és nyomban nekifogott, hogy beavasson minket ősrégi tudományába.

– Vizet kell vetni – jelentette ki magabiztosan. – Az mindenre jó, de igézés ellen nincs is jobb.

Rózsika anyukája, aki legtöbbször hallgatott, most élénken bekapcsolódott a beszélgetésbe.

– A sógorasszonyom csinálmányt talál a párnájában. Valaki azt mondta, vessenek vizet.

– Mi az a csinálmány? – érdeklődött az egyik városi beteg.

A falusi asszony elmagyarázta:

– Maga, aranyoskám, biztosan nem látott még ilyet. De faluhelyen még most is szokás tollúból és madzagból kicsi bábut csinálni, és közben

rosszat kívánni annak, akinek ez a bábu készül. Aztán be kell csempészni az ágyába. A szalmazsák alá, vagy a derékaljba. És az, akinek a csinálmány szólt, megbetegedik, az ura elhagyja, meghal a gyermeke, leég a háza, vagy valami nagy baj éri. Vannak még tudós asszonyok, akik vissza tudják csinálni a csinálmányt. Sok pénzért. De a vízvetés is jó, és az a legjobb, hogy ingyen van.

– Hova kell vetni a vizet? – faggatózott tovább a városi fiatalasszony.

– Sehova. Égő parazsat kell egy pohár vízbe dobni, és keresztet kell vetni rá. Közben imát kell mondani, de legjobb az igézés elleni mondóka.

– Ugyan, ne beszéljen már annyi számárságot. Ki hisz manapság a babonákban? – fortyant fel a protekciós beteg.

– Látszik, hogy nagy kutya a férje – súgta oda nekem a pizsamás.

Az öregasszony megsértődött. Még hogy babona. Mit tud ez a felfuvalkodott néember? Kőrmét, száját pirosra festeni. Egyebet nem.

Lassan bekúszott közénk a sötétség. A kórterem elcsendesedett, mint alkonyatkor a tyúkpajta. Magunkra maradtunk a gondolatainkkal.

Vajon mit hoz a holnap?

A rákos beteget másnap elvitték. Kiadták a családjának. Így akarta. Hordágyon vitték, mert nem tudott lábra állni. A lánya jött érte. Törékeny alkatú, szomorú arcú asszonyka. Talpig feketében. Borzongva néztünk utánuk. Aznap délután senkinek sem volt kedve nevetgélni.

A megüresedett ágyba azonnal behoztak egy frissen műtött beteget. Félóra múlva már mindenki tudta a történetét. Epekövei kézről-kézre jártak. Mindenki megfogta, alaposan szemügyre vette és tovább adta a zseb-kendőbe bugyolált leleteket. Hozzám is eljutott az a hat, különös alakú kövecske. Ki hinné, hogy ekkora bajt okoznak?

De álljon meg a menet! Egyáltalán, hogy kerülhetnek kövek az epénkbe, vesénkbe? És miért nőnek rákos daganatok a hasunkban, fejünkbe? Mit keresnek betokosodott ikrek a hátunkban. Micsoda képtelenség ez?

Uraim, nincs itt valami alapvető félreértés? Netán tervezési hiba lenne mindez?

Kérem a panaszkönyvet!

Az ember, aki visszajött

A vonat kidöcögött velünk a vasútállomásról, néhányat füttyentett, majd a hegyek felé vette útját. Már annyiszor utaztam ezen a vonalon, hogy betéve tudtam a városok, fálvak, a szerényen meghúzódo apró települések, de még a távolban feltűnő hegyek nevét is. Jóformán minden egyes kanyart, hidat és kapaszkodót ismertem. De most az egyszer valahogy más volt minden. Úgy néztem a tájat, mint aki először látja. És mint aki talán utoljára. Ízlelgettem a már sokszor hallott faluneveket. Szemem mohón itta a részleteket. Jó lesz megjegyezni mindent, hogy aztán sokáig tartson. Mint a hamuban sült pogácsa.

Ki tudja, mikor jövök erre újra?

Most még otthonunk ez a föld, miénk ez a táj, még a magunkénak tudjuk a látóhatárt lezáró hegyeket is, és a miénk marad mindez akkor is, ha már elmentünk innen, csak valahogy másként. Vajon milyen érzés lesz Svédországból hazalátogatni?

A félig lehúzott ablakon át beömlő illatokból lehunyt szemmel találgattam, hogy merre járunk. Rönktelep, kaszáló vagy madárfüttyös fenyőerdő mellett robogunk-e éppen.

Vajon milyen illatúak a skandináv erdők? Milyen dallamot füttyülnek az ottani rigók?

Városon felnőtt lánykáim nem tudtak betelni a látvánnyal. Folyton találtak valami megbámulni valót. Legelésző, tarka teheneket, frissen kidöntött farönköket, békászó gólyát, búbos szalmakazlat, megrakott szénásszekeket, kaszáló embereket, szekér után futó kutyákat, lágyan ringó vetéseket. Hangosan felkiáltottak, ha madárijesztőt láttak a kertekben, vagy lassan keringő ragadozó madarakat fedeztek fel a rétek felett. Még a domboldalon alácsorgó juhnyájakat is megcsodálták. Megszámolták, hány gólyafészket láttak, hány kerekese kutat pillantottak meg a tovasuhanó udvarokon. Mindent, amit láttak, alaposan megtárgyaltak:

– Nézd csak, ott messze, fent a dombon, látod azt a fehér tornyot? – mutatott ki Ágó az ablakon. – Úgy áll, mintha örizné a falut. Mint egy pásztor.

– És milyen érdekesek a házak – állapította meg Indi. – Mintha mind-egyiknek arca lenne. Nézd, a tető olyan rajtuk, mintha fejkendőjük lenne.

A vonat eközben végigkísérte a folyót, és lassan felkészött velünk a

hegyekig, a fenyvesek közé. Majd minden falunál megállt. Ilyenkor nagyot csattanva kicsapódott az ajtó. Szatyros, kosaras, zsákos, táskás emberek kászálódtak le, újabb felmálházott emberek kapaszkodtak fel a vonatra. Falusi nénik, munkásemberek, favágók, ingázó férfiak, vásárra igyekvő asszonyok, suttyó legények, bajszos öregemberek és kisgyerekes menyecskék. Egy pirosposztag arcú, testes asszonyság telepedett mellém.

– Szabad ez a hely, kedveském? – kezdte az ismerkedést.

– Hogyne – válaszoltam.

Tudtam, hogy ezzel vége az önfeledt tájnézésnek.

Amint az asszony felrakta kosarait a csomagtartóba, lehuppant a velem szemközti ülésre és egy megkönnyebbült sóhajtás után nyomban rákezdedt:

– Maguk hova utaznak?

– Háromszékre.

– Odavalósiak?

– Félig-meddig.

– Marosról jönnek?

– Onnan.

– Én a lányomhoz megyek Szeredába. Az ura mérnök. Még van egy fiam is, de az most katona. A leányom viselős. Hezza megyek, hogy ne legyen egyedül, ha lebetegedik.

Vajon miért nyílnak meg a szájak a vonaton? És mindenütt, ahol várakozni kell. A kórházban. A kenyérsorban. A buszmegállóban. Vajon miféle belső kényszer hajtja az embereket, hogy olyanoknak mesélik el életük történetét, akikkel valószínűleg soha többé nem találkoznak?

Az asszony végigbeszélte az utat Hévíztől Szeredáig. Aztán, amikor a vonat nagy csikorgással megállt valahol a nyílt pályán, kipillantott az ablakon és a fejéhez kapott:

– Na, mi aztán jól elbeszélgettük az időt. Mindjárt le kell szálljak. Hát akkor minden jót maguknak – mondta búcsúzásképpen, majd leszedte a kosarait és sietve tovább állt.

Helyébe azonnal újak jöttek. Összébb húzódtunk, hogy mindenki leülhessen.

Madárcsontú, apró nénike telepedett a velünk szemközti ülésre, Magas, sovány férfi ült le mellé. Azonnal láttuk rajta, hogy nyomorék. Mindkét kezét csuklóból görcsösen maga felé hajlítva tartotta. Nem voltak ujjai.

Ágót egészen megbabonázta a látvány. Le se tudta venni a szemét a begörcbített végtagokról. A férfi észrevette. Szomorkásan elmosolyodott:

– Tudod, kislány, hogy miért ilyen a kezem? – kérdezte.

– Nem – rázta meg Agó a fejét komolyan.

– Baleset ért – magyarázta a férfi. – Vagy nem is tudom, minek nevez-

zem. Villanyszerelő voltam. Egyszer, amikor éppen egy transzformátorházban dolgoztam, valaki bekapcsolta az áramot. Átment rajtam a magas feszültségű villany. Egy nagy villanást láttam, és meghaltam. Még akkor is fogtam a drótot. Holtamban. Bizony.

– Tényleg? – meresztette ki Ágó a szemét, majd rám nézett, mint aki nem tudja összerakni a hallottakat. Miket beszél ez a bácsi? Azt mondja, hogy meghalt. De hiszen itt van a vonaton. És beszél. Pedig nem kísértet. Hogy lehet?

Az embernek láthatóan jól esett ez a nagy érdeklődés. Közelebb hajolt Ágóhoz és így szólt:

– Úgy volt, ahogy mondom. Rendesen meghaltam. Azt mondták az orvosok, mikor felélesztettek, hogy a másvilágról jöttem vissza. Ők se hittek volna, hogy felébredek.

A csonka kezű férfi nem fukarkodott a részletekkel.

– Meg akarsz nézni közelebbről? – kérdezte Ágót.

Kislányom félénken bölintott, majd alaposan szemügyre vette a furcsán összezsugorodott kezeket, a fényes, rózsaszínű, heges bőrt, s az ujjak helyén éktelenkedő csonkokat.

– Nem tudták, megmaradok-e, vagy elvisz a kaszás. Aztán a Jóisten úgy döntött, hogy élni hagy.

– Elnézést. Kérdezhetek valamit? – szóltam halkán.

A férfi barátságosan válaszolt:

– Tessék csak, bátran.

Kicsit kényelmetlenül éreztem magam, mert eddig még nem találkoztam senkivel, aki visszajött onnan. De úgy gondoltam, ki kell használnom ezt a ritkán adódó alkalmat. Fel kellett tennem neki a nagy kérdést.

– Olvastam, hogy azok, akiket felélesztettek, ugyanúgy, mint magát, különös dolgokat láttak. Elárulná, hogy maga miket látott?

Nagyon kíváncsi voltam a válaszára, de a férfi megrázta a fejét.

– Hát, nekem erről nincs mondanivalóm. Mert én bizony nem láttam semmit. Csak egy nagy, fájdalmas villanást, amikor keresztülment rajtam az áram. De utána meghaltam. Nem láttam, nem hallottam semmit.

– Semmit?

– Semmit. Mások is kérdezték, de ugyanúgy mondtam nekik is. Mert ez a színtiszta igazság.

– Vajon igaz-e, amiket egyesek mesélnek? Hogy önmagukat látták kívülről. Ahogy holtan fekszenek. És látták az orvosokat is, akik éleszteni próbálják őket. Mások meg úgy érezték, mintha egy alagútban repülnének. Az alagút végén nagy fényességet láttak, és szembe jött velük Jézus. Vajon tényleg látták mindezt, vagy csak képzelődtek?

A férfi vállat vont.

– Hát ezt nálamnál okosabbtól tessék megkérdezni.

– Na, és milyen érzés volt... feltámadni? – faggattam tovább.

– Rossz. Nagyon rossz. Egy ideig azt kívántam, hogy bárcsak hagytak volna meghalni – mondta az ember – Még álomban is sírtam. Nem a fájdalom miatt. Mert morfiumot adtak, hogy ne érezzem. De rettentően összeégett a testem. Mindkét kezem szénné égett. Csupa seb voltam mindenütt. Hát ember vagyok én? Ilyen kezekkel? És, tessék elhinni, úgy éreztem, mintha a lelkem is elégett volna.

Mindketten lesütöttük a szemünket. Hallgattunk.

– Mondja, mi lett azzal, aki a balesetet okozta? – érdeklődtem. – Bezárták?

– Dehogyan zárták. Senki se vallott rá. Pedig mindenki tudta, hogy ki volt. Hiába, mert senki se vállalta, nehogy magára haragítsa. Tudja, hogy van ez. Egyeseknek mindent lehet.

– De hiszen megölhette volna magát! Felelőtlenégből. Nem szabad az ilyet futni hagyni.

Az ember meglóbálta a jobb karját. Összezsugorodott, ujjatlan keze már legyintésre sem volt jó.

– Ki merne ezekkel hadakozni? Övük a világ, nekem elhiheti. A smekereké. Mindenhol van valakijük, akik ismernek valakit, aki aztán elsimít mindent. Ha nem a kapcsolataikkal, akkor pénzzel. Vagy fenyegetéssel. Vagy veréssel. Az övük itt minden.

Ezt rossz volt hallani.

– Amíg kórházban feküdtem – folytatta az ember, – volt időm gondolkodni. Egyebet mit is tehettem volna? Hónapokig feküdtem. Tudja, mire jöttem rá?

– Mire?

Kíváncsivá tett.

– Arra, hogy kétféle ember él itt nálunk. A smekerekről az előbb már beszéltem. Az lenne az egyik féle ember. És aztán ott van mindenki más. Aki nem smeker, az frájer. Lúzer. Egyik se tud a másik nélkül meglenni. Ha nem lennének frájerek, kit csapnának be a smekerek? Kin élösködnének, kin röhögnének? Kin főznék ki a bosszújukat? És ki dolgozna helyettük? Smekerek nélkül viszont senki se érezné magát frájernak. Nem semmiznék ki, nem csúfolnák, nem aláznák meg. Nem is lennének frájerek a smekerek nélkül. Hát erre jöttem rá.

Nahát, gondoltam magamban, milyen bölcsé válik az ember, ha megéri a halál. A férfi folytatta:

– Mind frájerek vagyunk, akik itt ülünk. Mert a smekereknek autójuk van. Csak a kisebb smekerek utaznak vonaton. De ott is ügyeskednek. Nem vesznek vonatjegyet. Minek? Adnak a kalauznak valamennyit. Az meg zsebre rakja a pénzt. Mindketten jól járnak. Jól megértik egymást, mert mindketten smekerek. Így működik ez mindenhol. Mit ér manapság a

becsület? Még a semminél is rosszabb. A becsületes ember frájer. Élhetetlen. Tutyi-mutyi. Tökkelütött. Hát, mondja, ép eszű az, aki inkább éhen hal, ahelyett, hogy lopjon, vagy csaljon? Mikor mindenki azt csinálja? Ki fogunk halni, tudja meg. A saját élhetetlenségünk miatt fogunk kipusztulni. Mert nem tudunk és nem is akarunk lépést tartani a haladással.

A vézna öregasszony, aki a férfi mellett ült, eddig meg se mukkant, csak csóválta a fejét és hüledezett. Végül nem bírta szó nélkül:

– Maga, fiam – mondta halkán, – jobban tenné, ha nem mondana ilyeneket. Adjon inkább hálát a Jóistennek, hogy visszahozta magát a sírból. Én a maga helyében egész nap imádkoznék, nem politizálnék. Szegény embernek megárt a politika, higgye el. Örülünk, hogy békén hagynak. A többi meg a Jóisten dolga. A politikát kerülni kell, mint a bűnt. Az csak az uraknak való.

– Miféle uraknak? Csak nem ezeket a rablókat nevezi maga úrnak?

Az öregasszony összeszorította keskeny ajkait, ölében pihenő két kezét nézte. Furcsán eltorzult, bütykös ujjai voltak. De voltak ujjai.

A szomszéd ülések egyikén egy tanárforma, idős, szemüveges férfi olvasott. Felnézett a könyvéből és így szólt:

– Magának, uram, tökéletesen igaza van. Csakhogy elfelejti, hogy ez a világ rendje. Mindig is lesznek olyanok, akiknek kedvez a rendszer, és mások, akiknek nem kedvez. Nekünk ez a rendszer nem kedvez. Hát ilyen egyszerű ez, kérem. Ezen aztán igazán nem érdemes összeveszni.

A nyomorék férfi igazat adhatott a szemüvegesnek, mert bólogatott és utána nem szólt egy szót sem. Csonka kezeit nézegette egy darabig, aztán az ablak felé fordult. Bámulta a semmit.

Mindannyian gondolatainkba mélyedtünk, kivéve a lányaimat, akik összebújva az igazak álmát aludták.

Hangtalan fohász

Odakint a reggeli ködben egyhangúan sírdogáltak a fellegek. Az erkély párkányán csapzott galambok gubbasztottak, mint megannyi vacogó gondolat. Nem járt az utcán senki, csak egy ázott macska lapított a ház sarkánál.

Túl az eső egyhangú muzsikáján csak a varjak fekete károgaása hallatszott.

Némán és üresen tátongott a tér. Az út menti újságos, virágos, virslis bódék olyannak tűntek, mint mélyen homlokukba húzott kendőjű siratóasszonyok, kiknek szeméből kihunytak már a fények. Fogatlan szájuk is csak panaszra, ha nyílik.

Istenem, milyen szomorú az egész világ. Mintha nem is karácsony lenne, hanem halottak napja.

Balladás hangulatban kóboroltam a szakadó esőben. Találomra felszálltam az utamba kerülő legelső villamosra. Gondoltam, keresek egy szép templomot, valami jó patinásat, karácsonyi szentmiséhez illőt.

Döcögtünk egy ideig. Pocsolyák, rikító hirdetések, csupasz fák, póznák, szövevényes villanyvezetékek. Kerítések. Rácsok. Kopott falú házak. Üres út mentén álmosan didergő apró, szürke fészkek. Sehol egy templom. Sehol egy karácsonyfá. Sehol egy betlehem csillag. Vagy legalább egy reménysugár.

Átszálltam a szembe jövő villamosra, majd a metróra. Kérem, vigyázzanak, az ajtók... Jó, kérem, vigyázzunk, hát hogy is ne vigyáznánk.

Útitársaim kisgyerekes anyukák, apukák, unokákhoz siető nagymamák, nagyapák. Pistike ne lóbáld a lábad, összesározod a nénit. Nincs semmi baj, a néninek is vannak gyerekei.

Az aluljáró cementpadlóján rongykupacba ágyazott embercsomagok aludtak. A lépcsőn, félig az esőben, hárászkendős, öreg parasztasszony kuporgott, félig megkövült, semmibe meredő tekintettel. Reszkető kezében petrezselyemlevél. Bütykös ujjai görcsösen kulcsolódtak a fonnyadt csokorra. Talán valaki megveszi. Talán a templomba siető háziasszonyok egyikeének eszébe jut, hogy petrezselyem is jár az ünnepi húslevesbe.

Behunyt szemmel is eltaláltam volna a templomig. Elég lett volna a

naftalinból nemrég előszedett prémgallérok szagát követnem.

Kopott kabátos, jobb napokat megért, pici öregasszonyok evickéltek a felszínre, fájós derekukat és elvászott térdüket feledve siettek a szentmisére. Kezükben az ünnepi alkalmakkor használt csúnya lakktáska, abban rózsafűzér, zsebkendő, valami kevéske, perselybe szánt aprópénz, kulcsok. Az unokák gyűrött fényképei. Szakadt borítékban orvosi papírok, nyugták, kis tasakban félig elporladt, rég lejárt pirulák.

A templomot rengeteg karácsonyfával díszítették. Pazar fenyőillat fogadta a belépőt. És három lehajtott fejű, öreg koldus kinyújtott marka.

Felharsant az orgona mindent betöltő, hömpölygő hangja. Sziporkáztak a csillárok. Ragyogott a templom a gyertyafényben. Csilingeltek a csengettyűk. Énekre nyíltak a szájak, szállt a tömjénfüst.

A padokban már nem volt hely. Megálltam leghátul, a görnyedt, foghíjas, rongyokba bugyolált koldusok mögött. Velük együtt vetettem keresztet és mormoltam az imát. Együtt térdepeltünk, együtt hallgattuk a szentbeszédet. Együtt énekeltük a Mennyből az angyalt. Ezen a karácsonyon közéjük tartoztam magam is.

A szentmise véget ért. Elsőnek léptem az utcára.

Odakint, szorosan a templom fehér fala mellett ősz öregember állt. Botra támaszkodó, reszketős, megtört testű, görbe hátú, szomorú szemű árnyék. Eleven bibliai idézet. Nem kért, csak állt és reménykedve nézett, ahogyan a kóbor kutyák szokták. Istenem, micsoda világ ez? A szegénység nem a szegények szégyene, mégis ők pironkodnak miatta.

Zsebembe nyúltam.

Kényes dáma haladt el mellettünk, kerülgetve a tócsákat. Elegáns, nercbundás, illatos, üde. Arcán megvetés. Tekintete hidegebb, a koldus kékre fagyott kezénél. Végigmérte az öregembert. Mint ahogy a veszett kutyákat szokás. Szépen sminkelt szeme rám villant.

– Ne adjon neki semmit, mert csak elissza! – szólt.

Szavai keményen kopogtak, akár a puszkagolyók. Két fénytelen könnycsepp gurult alá a rongyos ember ráncos arcán.

Istenem, árvák atyja, szenvedők gyámola, betegek vigasza, aggok reménysége. Hol vagy ezen a könnyes karácsonyon, fiad születésnapján? Hol keressenek a rászorulók? Kihez rebegjék szüntelen fohászukat a némák, az üldözöttek, a didergők, a nincstelenek, a hontalanok, az éhezők, a megalázottak, a kisemmizettek?

Uram, halld meg e hangtalan imát. A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma és szabadíts meg minket az emberi gonoszságtól. Ámen.

A falu szája

A délutáni ájult csend sűrűjébe késként hasított a kiáltás:

– Megjöttek a svédek, Bacsóné!

Az öregasszony hirtelen nem értette, mit akarnak tőle. Épp szunyókált, mikor a szomszédasszony rányitotta az ajtót.

– Mifélénk? Kik jöttek? – értetlenkedett.

– Hát a svédországiak, akikre maga annyira haragszik. Azt mondta volt, hogy majd megmondja nekik, miket gondol róluk a falu. Most aztán itt vannak.

– Na, azok is ebben az Isten verte melegben jöttek, a rosseb essen beléjük – morgolódott magában, de hangosan így szólt a küszöbön álló gömbölyű asszonykához:

– Ne félj, Kató, megkapják tőlem, ami jár nekik, csak még itt találjam őket. Hol vannak?

Erre a buzdításra aztán a hírnök részletesen beszámolt arról, hogy mikor fordult be a külföldi kocsi a sarkon, s hogy előbb a papékhoz mentek, de nemsokára már biztosan ott lesznek a faluvégen Tóthéknál.

– Mit mind pereg a nyelved, mint a rokka, te Kató, 'sze kivered a fejemből a gondolatokat. Menj már dolgozra – zsörtölődött a vénasszony, s azzal kituszkolta hívatlan vendégét a konyhából.

Na, ebből is lesz két hétre való harag, de legalább békén hagy addig, könyvelte el magában a tényállást, miközben lábára húzta az elnyűtt félcipőt. Egy-kettőre leoldozta szakadt kötényét, és apró kontyára kendőt kötött. Azt a szép új kendőt, amit csak ritkán visel. Mégiscsak vendégek elébe megy. Meg aztán, hadd lássák, nem akárci ő, gondolta, s már ki is lépett az udvarra.

Bántotta szemét az erős fény. Sokkal szívesebben ült volna odabent a hűvösben, de szavát adta, hogy legközelebb megmondja a magáét, most aztán mennie kell.

Ahogy a poros úton lépkedett, egyszeriben úgy érezte, hogy mindenki-re haragszik. Mert csak pusmognak az emberek, zsörtölődnek, morognak, de amikor ki kell állni, és meg kell mondani, hogy mi bántja a népeket, akkor csak lapulnak és pislognak. Akkor mindenki tőle várja, hogy kitássa a száját. Neki mindig volt annyi bátorsága, hogy kimondja azt, amit senki más nem akart néven nevezni. Így lett ő a falu nyelve, mégpedig a rossz

nyelve. Mert nem olyankor kell ő, amikor szépeket kell mondani. Olyankor ott van a tanító meg a pap. Azok ketten aztán olyan gyönyörűségesen szépeket tudnak mondani, hogy elfacsarodik tőle az ember szíve. Nem mondanának rosszat senkiről, Isten ments. Arra ott van Bacsóné, akinek úgy ömlik a szájából a szitok meg a rosszallás, mint a vízfolyás. Pedig neki is van szíve, van bizony, de nem szokta azt mutogatni senkinek, nem arra való az. De hát, hogy is ne haragudna, mikor nem elég az a sok nyomorúság, amivel megverte az Isten, de még a tetejébe ide küldte azokat a svédeket is, a nyakukra. Nem jól csinálják, nem jól. Semmitől sem lázad jobban a falu népe, mint az igazságtalanságtól.

Ebben a faluban sok a szegény ember. Ő is az. Szegény. De nem koldul, nem siránkozik. Él, ahogy tud. Nélkülöz. Szűkölködik. Nem fut fűhöz-fához. Reménykedik, hogy majd megsegíti őt a jó Isten, mert elég sok jót tett életében. Becsülettel felnevelte gyermekeit. Az Isten meg elvette őket. Mind a hármat. Az urát is szó nélkül ápolta, míg haldoklott, emelgette, hogy szinte beleszakadt a dereka, mosdatta, etette a szerencsétlent, de aztán elment az is, és ő most itt maradt egyedül, mint az ujsza. És mégse panaszkodik. Az ember ne zúgolódjék a sorsa miatt. Ne háborogjon. Tegye a dolgát, a többit meg bízza Istenre. De az igazságtalanság, az már más. Mert azt az emberek csinálják. Azt nem lehet eltérni.

Lassan haladt, mert kifulladt a kaptatón a nagy melegben. Lekuporodott az árok szélére, oda, ahová egy csenevész akácfa gyér árnyéka esett. A fű kicsit hűvösnek tűnt, jó volt benne az ülés.

Akkor kezdődött minden, folytatta magában a perlekedést, amikor megjöttek a teherautók a forradalom után. Vagy mi után, mert azt mondják, nem is volt az igazi forradalom. A rosseb essen ebbe az egész csaló világba. De akkor mindenki úgy tudta, hogy az volt. Forradalom. Revolúció. Jöttek a hosszú teherautók, megálltak a paplak előtt, aztán jöttek az emberek, a falu népe, és lerakodtak. Volt nagy öröm a faluban, hogy segély érkezett. Akkoriban semmit se lehetett kapni, el is kelt a segítség abban a nagy nincstelenségben. Aztán kiosztották a csomagokat. Mindenkinek jutott élelem, liszt, cukor meg minden egyéb, épp annyi, hogy egy-két hétig nem volt gondjuk, de utánpótlás nem volt, be kellett érni annyival. Az emberek zúgolódnak kezdtek, hogy a papék biztosan megtartották a rakomány javát, s hogy a népnek csak tessék-lássék kiszúrták a szemét valami kicsivel, mert ilyenek az emberek, telhetetlenek. Ő, Bacsóné akkor nagyon összeveszett mindenkivel, mert megmondta nekik a véleményét. Meg azt is, hogy ne bántsák a papot, mert jó ember az.

A falu lassan megnyugodott, de akkor jöttek a ruhás rakományok. Sok kacat jött, hasznavehetetlen rongy. Báli ruhák, meg csillogó szoknyák, szőrmés kabátok. Mind olyanoknak való holmik, akik nem járnak kapálni.

Ha legalább templomba járni jók lettek volna, de olyan rövid rokolyákban, nagymintás blúzban, szűk pantallóban tisztességes ember el nem indulna az ő falujukban. De hát a fiatalja, hogy kapkodta a sok flancot, hogy vitte a sok városi ruhát. Jó lesz portörlőnek, mondták az öregek, jó lesz az unokáknak, mondták egyesek. Valamire jó lesz, mondta ő is, mikor elvett egy szövetkabátot meg egy cifra táskát. Azóta se viselte egyiket sem. Lesült volna a kékérről a bőr. De azért jólesett, hogy kapott ő is valamit a közösből. Így volt helyes, így volt igazságos.

Egyszer aztán híre ment, hogy valaki lop. Elviszi a legjobb ruhákat, mintha kellenének neki, aztán szerre behordja azokat a városi ócskapiacra, s jó pénzért árulja. Meg is szedte magát a ruhaszállítmányokból. Lett erre ismét zúgolódás a faluban. Mert a ruhákat közösen kapták, amiből nem lehet egyvalakinek meggazdagodni. Nem lehet eladni a segílyt, vagy ha igen, nem így, nem suttyomban, nem alattomosan. Közösen lehetett volna, hogy mindenki jól járjon. El is mentek ahhoz az emberhez, de megint csak hallgatott mindenki, s megint csak neki, Bacsónénak kellett kitérnie a száját. Az a tolvaj ember azóta más faluba költözött, de jól is tette.

Az öregasszony arra eszmélt, hogy még mindig az árok szélén ücsörög. Feltápáskodott és újból nekilódult. Sietnie kell, ha tényleg beszélni akar a vendégekkel. Ez egyszer kicsit nehezebbre esett a dolog, mert mégis csak idegen emberek, urak, és messziről jöttek. Meg aztán biztosan jót is akarnak, csak hát nem jól csinálják. Meg kell nekik mondani, hogy a népek nem szeretik az ilyesmit. Hogy nem igazságos, amit csinálnak. Kiválasztják Tóthékat. Épp őket. Tóthné se írni se olvasni nem tudott, csak gyereket szülni. Minek nekik annyi gyerek? Minek annyi éhes száj a nyomorúságban? Mikor aztán nem bírta a sok munkát és a gondokat, otthagya a családot, elfutott, nem vállalta a sorsát. Senki se tudja, hova lett. Csak elment, itt hagyta a tizenkét porontyát meg azt a mulya Tóthot, aki mást se tud, mint gyereket csinálni. Nem kellett volna. Az emberek nem szeretik, ha valaki megfutamodik a sorsa elöl. A családja elöl. Ha már az Isten annyi gyermeket adott neki, hát, ha beleszakad is, fel kell azokat nevelni. Nem lehet csak úgy, Isten számába hagyni őket. Még jó, hogy ez a Tóth, amilyen tökéletlen, nem mert megszökni.

Az idegenek nem tudják, nincs is honnan, hogy ezek a Tóthék milyen emberek. Hogy az a bugyuta Tóth ahelyett, hogy igyekezett volna, mint a többiek, hogy fiatalabb korában gyűjtött volna, vagy keresett volna valami rendes munkát, csak a napszámosságig vitte. Ez nem jó, mert az ilyen embert, aki nem igyekszik, nem becsüli sokra a falu. Ha kicsit törekedett volna, hogy legyen belőle valami. De nem, csak hozott magának valahonnan egy asszonyt, aki még beszélni se sokat beszélt. Összetákoltak egy kuli-pintyót és abban laktak. Pedig, ha kicsit igyekezett volna, rendes háza is

lehetett volna, de ők mindig a végén kullogtak, mindig külön. Azt mondják, azért, mert az asszony olyan volt, na, szóval, hogy nem tudott se írni, se olvasni. Nagy szégyen az manapság, bizony. Aztán csak szaporodtak, csak jöttek a gyerekek, egyik a másik után. Ezt se szereti a falu, mert ilyen nincstelen világot nem szabad koldusokkal szaporítani, épp elég van belőlük úgylis. Tóth aztán, a sok baja mellett még kocsmázni is kezdett. Akkor ment el az asszony, ahelyett, hogy ráncba szedte volna az urát. Talán hazament a falujába, ki tudja. Ez a Tóth meg itt maradt a nagy bajban egyedül. Mindenki azt mondta, hogy úgy kell neki, mért nem igyekezett, meg azt, hogy ott van a két nagyobbik leány, azok már tudnak annyit, hogy ellássák a többit. A papék rögtön felkarolták őket és vittek nekik holmikat, meg egy kicsi élelmet is hébe-hóba.

Jól volt így. Nagy szégyene lett volna a falunak, ha Tóthék éhen halnak. A falu már ilyen, lelkiismerete van. A falu szereti, ha jól mennek a dolgok, ha mindenki igyekszik, ha mindenkinek megvan a betevő falatja. De az emberek nehezen mozdulnak egyenként, maguktól. Nem szeretnek kérni, nem szeretnek adni, nem szeretnek kilátszani a sorból. Majd a másik, majd az, nem én. Ezért is kell most neki, Bacsónénak beszélni a svédekkel, mert megígérte a falunak. Hogy ő majd megmondja. Most aztán mehet, akár tetszik, akár nem.

Ezeket a svédek a városból hozta volt a tiszteletes asszony. Szép, galambósz haja volt a férfinak, látszott rajta, hogy úriember. Felesége is szép tartású asszony volt. Be se mentek Tóthékhoz, olyan finom emberek voltak, mit kerestek volna abban a mocskos vályogházban. Csak az udvaron jöttek-mentek, fényképeztek, aztán elmentek. Azt mondják, nem is igazi svédek, hanem magyarok, akik még akkoriban szöktek ki innét, mikor mindenki el akart szökni. Világgá futni? Minek? 'Sze ott is dolgozni kell, sehol sincs kolbászból fonva a kerítés. Nem is szökött ki a faluból senki.

Mikor híre ment, hogy a városi papék összeírták a sokgyermekes szegény családokat, és hogy a külföldiek fogják segíteni azokat, az emberek eleinte csak hümmögtek, de aztán elindult a szóbeszéd, hogy milyen szerencsénk van egyeseknek, meg, hogy bezzeg jó lenne másokat is segíteni, mert nem kell ahhoz sok gyerek, hogy szegény legyen az ember. Ott van az a sok nyomorgó öreg, akik még nyugdíjat se kapnak, és nincs senkijük. Meg aztán, az a sok fiatal, aki szakmát tanulna, de nincs rá pénz. Vagy a betegek. Vagy ott van a templom, új harangláb kellene, mert a régit elvitte a földrengés, vagy meg kellene csináltatni az iskola fedelét. És az utat ki lehetne javíttatni, mert annyi a kátyú, hogy már szekérrel is nehezen lehet járn rajta.

Van a faluban néhány módos ember, de azokra ilyenkor nem lehet számítani, azok nem adnak abból, ami az övék. Ki adjon hát? Az állam?

Olyan ejsze nincs is. Csak kirabolják az embert, csak kisemmizik, arra jó az állam. Ezért aztán jó, hogy jönnek és segítenek a külföldiek. A kint élő magyarok, mint ezek is, akik ide járnak Tóthékhoz. Csak hát, az Isten szerelmére, miért pont Tóthékat, és miért egyedül csak Tóthékat? Tehenet venni nekik, iskoláztatni a Tóth-gyerekeket, ruházni, etetni őket, hogy még csak a kisujjukat se kelljen mozdítsák? Hát jól van az úgy, hogy míg mindenki gürcöl, nekik beropul a sült galamb a szájukba? Hát igazságos-e, hogy a mai nehéz világban egyedül ők kapjanak készen mindent? Mire fel? Mit tettek Tóthék, hogy kiérdemeljék ezt a nagy szerencsét? Hogy meggondolatlanul és felelőtlenül szaporodtak? Jutalmazni kell az ilyent? Most aztán, tessék, módosabbak lettek sok falubelinél. Jobban jártak, mintha megütötték volna a főnyereményt. Maholnap lenézik azokat, akik náluk szegényebbek. Mert most, hogy ezt a Tóthot felkarolták, másvalaki lett a falu szegénye. Azt bezzeg senki se karolja fel. De ha fel is karolnák, mit érnének vele? Mindig lenne valaki, aki a legszegényebb. Mert így van ez rendjén. Ez a falu rendje és ebbe nem szabad idegeneknek beleszólni.

Ahogy bekanyarodott a faluvég irányába, ahol Tóthék laktak, már messziről meglátta a kocsit. Szép nagy, sötét autó volt, úriás, amilyent csak a televízióban lehet látni, meg városon, ahol pont ilyenekben feszítenek az újjgazdagok. Svédországban biztos mindenki ilyen autóval jár, ejsze már el is felejtettek gyalogolni. Azt mondják, Amerikában még járda sincsen, mert mindenki autón jár. Bolond világ lehet. Itt falun nemigen lehetne sokra menni a cifra autókkal, mert beragadnának a sárba. Szerencsájük van, hogy rég nem esett.

Bacsóné már egészen közel járt, mikor látta, hogy a vendégek készülődnek, hogy induljanak. Már be is szálltak abba a fényes szép autóba, mire kifulladásra odaért. A papnének valami dolga lehetett Tóthékkal, mert még nem jött ki a kocsihoz. A vénasszony a kocsiiban ülőkhöz fordult. Keskeny ajkai szétnyíltak, s mint sebes áradat, úgy tódult elő fogatlan szájából a keserűség.

– Hát ezeket segítik maguk? Hát nem szégyellik magukat pont az iszákos Tóthot segíteni, mikor itt az a sok rászoruló a faluban? Hát igazság ez, mit gondolnak? Ilyet még Isten se szokott csinálni, mert Isten igazságos és nem jutalmazza a restet, a korhelyt, a felelőtlent, ha választhat a jókból, a dolgozókból, az igyekvőkből. Vagy legalább mindenkinek adna. És akkor annak a segítségnek igazsága lenne. De kiválasztani egy családot, és csak azt segíteni annyi, mint meglopni a többi nélkülözőt. Ezért haragszik magukra a falu.

A papné még idejében ért oda, hogy megszakítsa Bacsóné litániáját.

– Miket beszél, Róza néni? Igazán nem szép magától, hallja. Ki gondoskodna ezekről a szerencsétlenekről, ha ők nem tennék? Talán maga?

Vagy a falu? Hát gondoskodtak maguk róluk, mielőtt ezek az áldott jó emberek ide nem jöttek volna? Hát volna magának szíve hagyni éhen halni őket, vagy elkallódní, hát állatok maguk, vagy micsodák, hogy már a jó szándékban is rosszat látnak?

Azzal beült a kocsiba. Szemében a harag és a megbántottság könnyei csillogtak. A vendégek még sokáig hallgattak, mert döbbenetükben nem találtak szavakat. Örömet vetettek, s bánatot arattak. Erre az egyre egyikük sem számított.

Már jócskán maguk mögött hagyták a faluvéget, mikor a papné megszólalt:

– Ne hallgassanak rá, ilyen ez a Róza néni, csúfszájú.

Bacsóné még állt egy ideig az út szélén, míg elült a távolodó gépkocsi kavarta porfelhő. Mehetett Isten hírével. Megtette, amire vállalkozott, a falu előtt tiszta a lelkiismerete. De mit ért el vele? Semmit. Az égvilágon semmit.

Legyintett, s azzal megfordult, és hazafelé vette útját. Az útszéli fák hosszú árnyékai vele cammogtak a délutáni kánikulában.

Soha többé

Nem tudom, jobb volt-e, hogy ilyen hirtelen történt minden. Holnap reggel. Így hangzott az ítélet. Erősnek kellett lennem, hogy kimondhassam az igent. Talán nehezebb lett volna az elválás, ha napokig búcsúzkodunk.

Néhányszor megpróbáltam elképzelni, milyen is lesz, de soha nem jutottam tovább az első képnél: Elzi türelmetlenül nyöszörög a hátsó ülésen, sürgetve, hogy induljunk.

Kicsit szűk volt neki a kocsi. Fészkelődött egy darabig, míg sikerült megtalálnia a helyét, de aztán Márk ölébe hajtotta a fejét, és boldogan mosolygott. Szeretett autókázni. Nem csoda, hiszen egy lakókocsiban látta meg a napvilágot.

Talán még nem késő visszafordulni. Kiszállunk, megköszönjük Andersnek a felajánlott segítséget és hazafutunk.

Ugyan, szedjük már össze magunkat, szégyelltem el magam nyomban. Mit érnék azzal, ha most hazavinnénk Elzit? A végkifejlet teljesen elkerülhetetlen. Ha nem ma, akkor holnap, ha nem holnap, akkor egy hónap múlva. Ennek mindenképpen be kell következnie.

Az öreg, kopott kocsi nyikorogva, csikorogva elindult. Elzi szemével néztem a házat, ahol felnőtt, a szemközti parkot, megannyi régi emlék színhelyét, és megpróbáltam nem arra gondolni, hogy szegényke nem tér ide vissza soha többé.

Abban a pillanatban értettem meg, miért olyan súlyos ez a két szó: soha többé. Mert végérvényes és visszafordíthatatlan. Akár egy jogerős ítélet.

Egyikünk sem volt beszédes hangulatban. Anders úgy tett, mint aki az utat figyel, Márk merengve ölelte magához Elzit, én meg arra gondoltam, hogy nekem kell majd közölnöm a hírt a többiekkel.

Attól féltem, hogy távollevő családtagjaim minket okolnak majd a törtétekért. Miért nem vigyáztunk rá jobban. Miért nem vártunk még ezzel a szörnyűséggel, míg mindenki haza nem jön és tisztességesen búcsút nem vesz tőle. Talán valamiféle közös estet szerettek volna rendezni Elzi számára, ünnepélyeset, komolyat, ahol mindenki igyekszik kedvébe járni. Becézgeti, ölelgeti, csókolgatja. Elhalmozza kedvességgel, finom falatokkal. Nem így, pánikszerűen beülni egy rozszant kocsiba és elvinni őt Sohatöbbé országába.

Elzi köhögni kezdett. Hangja szinte ordításnak tűnt. Furcsán hörögve köhögött. Anders kezében megrándult a kormány. Nyomban lehúzott az

országút szélére. Nincs semmi baj, Elzike, hallottam Márk nyugtató duruzsolását. Intettem Andersnek, hogy mehetünk.

Azt fogom mondani, hogy hirtelen rosszul lett és mire Anders ideért, nem volt már mit tenni, ötlött eszembe a legkényelmesebb megoldás. Mindenkinek így lett volna a legjobb, mert épp csak el kellett volna fogadnunk a kész helyzetet, megúszva a döntés kényszerűségét. Nem, ezt mégsem tehetem, pirongattam magamat. Mindenkinek joga van megtudni az igazat.

Anders gondolatai alaposan elkalandozhattak, mert eltévedtünk. Átéptik folyton az utakat, próbálta mentetegetni magát, de fölösleges volt. Még örültem is, hogy nyertünk ezzel egy kis időt. Öt percet, tízet. Az is valami. Talán történik közben valami és nem kell tovább mennünk. Lezárják az utat, kiönt a patak, felrobbantják az atomerőművet.

Jó fekete lovam törje ki a lábát, csapjon a szekérbe tüzes istennyila...

Anders kihúzott az útpadkára, hogy megtudakolja, merre kell mennünk, de más oka is volt rá. Elzi záróizmai felmondták a szolgálatot. Ki kellett takarítani a kocsit. Elzi még néhányszor köhögött, erőlködve, öklendezve, de aztán ismét csend lett, csak Anders feledkezett meg néha magáról és kezdett dudorászni valami vidám dalocskát. Bocsánat, tudom, ilyenkor nem szokás, mentetegetőzött, mint aki rossz fát tett a tűzre.

Anders barátja, akihez igyekeztünk, épp külföldre készült, azért is rendelt magához ilyen szokatlan időpontban, vasárnap délelőttre, hogy elutazása előtt essünk túl a nehezén. Ilyenkor nyáron senkit sem lehet otthon találni, magyarázta Anders, ezért kellett annyira sietni. Mindenképpen azt szerette volna, ha egy jó ismerőse veszi kézbe Elzit, s nem egy vadidegen.

Megérkeztünk. A klinika kihaltnak tűnt, csak néhány ló kószált a kerítésen túl. Elzi mindig örült, ha kiszállhatott, ilyenkor éppen olyan boldog volt, mint induláskor. Rogyadoztak ugyan a lábai, ahogy az udvar kopár földjére lépett, de egyébként elég jó hangulatban volt. Kicsit bizalmatlanul méregette a dokit, aki rá is szolgált erre, mert nem sokat teketóriázott, hanem Elzi combjába akart döfni egy tűt. Ő sem volt rest, kiugrott a keze alól. A doki kért, hogy fogjuk le. Nincs semmi baj, Elzike, ne félj, duruzsolta Márk elcsukló hangon, bár hülyén hangzott, mert ennél nagyobb baj sohasem esett meg velünk. Egy rövid kis feljajdulás, aztán csak álltunk és vártuk, hogy mi lesz.

– Nem tart majd sokáig, mondta az orvos. Járjatok vele egyet, hogy hamarabb felszívódjon az altató.

Elzinek nem volt ínyére a járás, erőltetnem kellett, hogy elinduljon, de alig néhány lépés után már csak imbolygott.

Gyere, segíts, szoltam Márknak, aki gyámoltalanul szemlélte az eseményeket, fogjuk meg, mert mindjárt összeesik. Márk gyorsan földre terített

egy takarót. Elzi már félig alélt volt, de azért sikerült elvezetni őt a takaróig, ahol aztán hang nélkül összecsuklott, mint aki alól kihúzták a talajt. Anders melléheveredett és egy röpke ideig átkarolta az eszméletlen testet. Márk is odakuporodott, s meghatódva simogatta Elzi fejét.

A doki bement az épületbe és amikor ismét felbukkant, fecskendőket hozott, egy kis villanyborotvát meg egy darab spárgát. Jesszusom, minek Elzinek a spárga, csak nem fog vergődni, hogy össze kell kötni a lábait. Jaj, most még nem késő, még odavethetem magam a doki elé, testemmel védve az alélt Elzit. Még meg tudnám akadályozni ezt a kivégzést. Ilyet nem szabadna tenni! Ez iszonyú!

Talán a döbbenet szegezett a földhöz, de moccanni se tudtam. Még csak közelebb se tudtam menni, eszembe se jutott, hogy közelebb is mehetnék, hogy nekem is oda kellene térdelnem Elzi mellé, még egyszer utoljára érezni a szuszogását, szíve dobbanását. Nem, egyáltalán semmi se jutott eszembe, csak álltam bambán, földbe gyökerezett lábbal, bénulvtan.

Anders, aki életében már maga is sok hasonló ítéletet hajtott végre, ségédkezett kollégájának. A spárga Elzi leborotvált lábára került, érszorító. Nehezen találta meg a doki a vénát. Szinte alig van pulzusa, állapította meg, miközben lassan az érbe fecskendezte a mérget. Anders tenyerét Elzi oldalán nyugtatta. A doki átrakta a spárgát a másik lábra és megismételte a műveletet. Kész, mondta Anders, megállt a légzése... Addigra én is közelebb kerültem, nem tudom, mikor, hogyan, csak ott voltam, közvetlen közről nézve a mozdulatlan mellkast, mintha nem hinnék a szememnek. Váratlanul mocorgás támadt a bordák alatt. Előbb egy apró moccanás, ami felerősödött. Már reménykedtem, hogy nem is igaz ez az egész. Véletlenül valami egyebet adtak be Elzinek. Mindjárt kinyitja a szemét és felugrik.

A szíve még harcol, hallottam Anders suttogó hangját, aztán hirtelen megállt az idő, és az a valamikor oly nagyon szeretni tudó, hatalmas kutyaszív beledobbant Sohatöbbé ország örökkévalóságába.

Rekviem

Minden szem az égő tornyokra tapadt. Egyenes adásban, lélegzetvisz-szafojtva, döbbsen nézte a gyilkos merényletet ország-világ. A gomolygó füstnél egyebet aligha lehetett volna szabad szemmel látni, de ahogy a kamera ráközelített valamelyik épületre, emberközelié vált a tragédia. Kivehető méretűvé nőttek az ablakokból kihajló, segítséget kérő emberi alakok. Egyesek vadul integettek azzal, ami épp a kezük ügyébe került. Ide, ide gyorsan. Gyerünk, míg még nem késő! Várták a mentőket. Reménykedtek. Néhány emelettel alább tombolt a pokol.

Vajon mit érezhettek a füstölgő épület oldalába kapaszkodók? Nyüszítettek-e félelmükben? Felsikított-e bennük a reménytelenség? Átkozódtak-e, szidták-e Istent, hogy megengedte ezt a szörnyűséget? De az is meglehet, hogy fohászokdaktak, mint a Titanic utasai, akik még akkor is zsoltárt daloltak, amikor magával rántotta őket a süllyedő hajótest.

De mi volt ez?

Valamit mintha kidobtak volna odafentről. A kamera végigpásztázta a toronyház üvegfalát. Az alkalmi közönség felhördült. Emberi test zuhant a mélybe. Utána még egy. És egyre több.

A legrás egy pillanat műve volt. De mi lehetett előtte? Mikor jöttek rá, hogy ebből a pokolból nincs menekvés? Hogy az elevenen megégés elől egyetlen út állt nyitva. És az a semmibe vezet. Milyen lehetett rádöbbsenni, hogy számukra már semmilyen esélyt nem tartogat a sors? Hogy lehetett két iszonyat között választani? Miért tűnt rosszabbnak fent maradni, kivárni, míg lángra lobbannak? Mi taszította őket a mélybe? Ki üvöltötte a fülükbe, hogy el innen? Ki ebből a pokolból, bármi áron. Elengedni az egyre forróbb kapaszkodót. Bármi áron.

Gyors, fájdalommentes halálra vágytak, de nem kerülhették el a hoszszan tartó szabadesés gyötrelmeit. Voltak, akik kettesével, kéz a kézben vetették le magukat a toronyházból. Egymást bátorították az egyszeri, megismételhetetlen mutatványra.

Vajon maradt-e idejük azokra gondolni, akiket már nem fognak viszontlátni? Akiknek egy életen át tartó fájdalmat jelent majd az ő értelmetlen haláluk. És örök gyásznapjuk lesz szeptember tizenegyedike.

Az épület üvegfala mentén zuhanók egy ideig még eszméletüknél lehettek. Még láthatták, ahogy a föld felszíne eszeveszett iramban közeledik. Ahogy a fentről máskor oly picinynek tűnő fák, gépkocsik, a porszemnyi emberi alakok egyre nagyobbra nőnek.

Rekvium

El lehet-e, el szabad-e feledni az épület látványát? Azokét, akik számára az elevenen az is a semmibe vezetett.

Mit érezhettek a füstölgő épület oldalán reménytelenség? Arkozódtak-e, szidták-e Ister inkább fohászokdát, mint a Titanic utasai, roppant hajótest?

Vajon volt-e elég idejük azokra gondolni, akik számára örök gyásznapra lesz az a biz életen át tartó fájdalom? Jelent majd az ő értelmi

A legrás egy pillanát műve volt. De mi lel a felismerés, hogy ebből a pokolból nincs kiút már semmilyen esélyt nem tartogat a sors? J választaniuk? Miért tűnt rosszabbnak fent már lángra lobbannak. Bizonyára a menekülési ösz a pokolból, bármí áron. Elengedni az egyre for

Egyesek talán még sokáig eszméletüknél zuhantak. Voltak, akik egymás kezét fogva az egyszeri, megismételhetetlen mutatványra eltakarva, lélegzetét visszafojtva, elborzadva, d

A zuhanók közül egyesek talán még azt is felszine. Ahogy a fentről máskor oly piciny alakok egyre nagyobbra nőttek. Ha ugyan a nag

Maga az érkezés is egy pillanat volt csupán, fájdalmat. Ha akkor még egyáltalán életben vol

Nekik, akik a behemót toronyházból a földi befektették szerepüket a történelem színpadán szeptemberi délelőtnék, csak mi rándulunk villannak a zuhanó testek.

És újra meg újra eszünkbe jutnak, mert emlékeiket nem hagyjuk feledésbe merülni soha

ez az egyetlen, amit tohantuk értük, hogy

e zuhanaták már mindegy volt mindan. Ok mat
Csak mi, dohant szemtanúk emak a vesd
ősse a borzalomtól, valahányzort eszünkbe

Égy tompa puffatás. Bizonyára nem is érezték
gy sebességben ez észlelhető volt.
ok tűnő fák, gorkosok, a porcsennyi ember

látták, ahogy egyre közelített hozzánk a föld
őbbentén követett.
ami a közomség felhőrdülve, szemét felíg

lehetek, ahogy az épület üvegfalai mentén
ugrottak a mélybe. Egymást bátorítva erre
többé való kapaszkodót. Bármi áron.

am, és kívánni, míg az iszonyú bent hősegtő
ton lasztotta őket a mélybe. Ki innen, ki ebből
és vajon milyen lehetett két iszonyúság köz

! Milyen lehetett rádobbentni, hogy számuk
élet előtt? Vajon mikor tudatosodott benne
ien, kegyetlen haláluk.
nyos szeptembert kilencedike. Akkinek eg

kiket többé már soha nem fognak viszontlát
dakat zsolított adólvá rmlott a mélybe az
a megengedte ezt a szörnyűséget? Va
megédes elől egyetlen út állt csupán nyitva.

ből kiütrő árok ember testek hálótorony

Az esésben elzsibbadt kezek kicsúsztak egymás markából. Egyenként értek földet a testek. Tompa puffanással. Pályafutásuk ezzel véget ért.

De mi, e véres szeptemberi délelőtti néma szemtanúi, összerándulunk a borzalomtól valahányszor eszünkbe villannak a zuhanó testek.

Újra meg újra eszünkbe jutnak, mert nem felejthetünk. Szemtanúként kötelességünk az emlékezés.

A hallgatag tejesember

Mary Liz Miller, az ámis kislány rosszat álmodott. Mezítláb menekült az arcnélküli borzalom elől. Kiáltani akart, de csak halk nyöszörgésféle jött ki a torkán. Rohant a földúton, ahogy egyre nehezedő lábaitól telt. Érezte, hogy nem sokáig bírja ezt a hajszát. És akkor hirtelen megállt körülötte a világ... Kinyitotta könnyes szemét, és vadul dobogó szívvel belebámult a koromfekete éjszakába. Jaj, édes Istenkém, suttogeta hálásan, imára kulcsolva vézna ujjait. Köszönöm, hogy megmentettél. Ígérem, hogy szófogadó, jó kislány leszek, és kérek, bocsásd meg bűneimet. Ámen.

Mary Liznek nem akaródzott visszaaludni, mert félt, hogy folytatódik a rossz álom. Inkább felült az ágyban, óvatosan, hogy senkit fel ne ébreszsen, és várta, hogy pirkadjon. A résre nyitott ablakon át behallatszott az éji nesz. Tücskök, szöcskék, kabócák hada fújta az altató muzsikát. Az istállóban időnként felbögött valamelyik tehén. Ilyenkor a kutya is rázendített, tette a dolgát egy ideig, de aztán újból csend lett.

Millerék kislánya nem egyedül virrasztott ezen a holdtalan éjszakán. Házuktól néhány mérföldnyire Charles Roberts sem aludt. Ő volt egyike azoknak a tejesembereknek, akik a környékbeli tanyákról a begyűjtő központba szállították az esti fejésből származó tejet. Amióta a tejbegyűjtőnél dolgozott, hajnalban vetődött haza. Rendszerint végigolvasta a reggeli lapot, mielőtt aludni tért. Ezen az éjszakán nem feküdt le. Nem akarta elfecsérelni azt a néhány órát, ami még hátra volt. Lámpát se gyújtott, csak ült a sötét nappaliban, néma csendben és komoran. Nem szerette volna álmából felzavarni a feleségét. Semmiképp sem akarta, hogy Marie valamit is megsejtsen ebből az egészből. Ez egyedül az ő élete, az ő harca, az ő büntetése. Az ő keresztje, melyet szótlánul hordozott hús éven át, ehhez másnak semmi köze.

Végtelenül kimerültnek érezte magát. Kusza gondolatok kóvályogtak a fejében, képtelen volt szabadulni tőlük. Tágra nyílt szeme előtt, mint roszszul összevágott filmkockák ugráltak a képsorok, miközben végtelen szócsatát vívott önmagával.

Nem tehetek másként, nem léphetek vissza, gondolta elszántan. Eliza miatt is meg kell tennem. Egy hónap múlva lenne kilenc éves. Nem kellett volna magadhoz vened őt, Isten! Eliza lett volna számomra a bizonyos-

ság, hogy megbocsátottál. Csalódtam benned! Mindenki bennem csalódtam.

A férfi összeszorította öklét. Hagyta, hogy kínozza ez a régi emlék. Valósággal jólesett a szenvedés. Újra meg újra átélte a kisbaba temetését. Egyedül vitte a pici koporsót. Nem hagyta, hogy bárki is hozzányúljon.

Itt nyugszik Eliza Victoria Roberts, élt húsz percet.

Mindenkit meglepett, hogy mennyire megrázta őt ez a haláleset. Azt hajtogatták, hogy idővel enyhül a fájdalma, de ő nem akarta, hogy így legyen. Nem akart felejteni, nem akart vigasztalódní. Gyásza attól sem csillapodott, hogy felesége három egészséges gyermekkel ajándékozta meg. Két fiúval és egy kislánnyal. De hiába, egyikük sem tudta pótolni azt a hatalmas úrt, melyet az a kislány hagyott maga után, akinek a lelkét parányi testéből égbe ragadták az angyalok.

Gyászába valami mérhetetlen keserűség és önvád vegyült. Lassan rögeszmévé vált, hogy Isten valójában őt büntette, amikor nem hagyta élni elsősülöttét. Azért a tettéért, amit valamikor régen, még gyerekkorában követett el.

A tejesember óvatosan felkelt a díványról, és kiment a konyhába. Szomjas volt, és zaklatott. Gondolta, talán jót tesz, ha megiszik egy sört. Gyorsan leöntötte kiszáradt torkán a doboz hús tartalmát. A hűtőszekrény nyitott ajtaján kiömlő fénysugár élesen megvilágította a tágas helyiséget. A férfi eddig még nem figyelt fel arra a sok apróságra, amit most hirtelen észrevett. Minden tárgy, minden kis felület feleségéről és a három gyerekről tanúskodott. A hűtőszekrény ajtaján ők mosolyogtak a mágnessel felerősített fényképeken. A széktámlán a gyerekek holmija lógott. A telefon mellett Marie jegyzetfüzete állt. A cumisüveg, a játékvonat, a falakra aggatott rajzok, az órarendek az ő külön kis világuk egy-egy darabja volt. A kis Elizának nem jutott hely ebben a világban, de talán még neki, Charles Robertsnek sem. Az üres sörös dobozon kívül semmi sem árulkodott öröla. Mintha nem is itt lakna. Mintha csak véletlenül csöppent volna idegen emberek közé, akik valamilyen tévedés folytán családjának mondják maguk.

Házasságukról mindenki úgy tudta, hogy eszményi. Marie még csak nem is sejtette, mekkora feszültség rejlik férje szótlanúsága mögött. Charles Roberts nem járt társaságba. Szerette, ha békén hagyják. Nem sok barátja akadt, de azok, akikkel együtt dolgozott, kedvelték, mert pontos és megbízható volt. Az emberek elfogadták a hallgatag, visszahúzódó férfit olyannak, amilyen, és senki se várt el tőle semmit. Még a felesége sem.

Valójában jól járt Marie-val. Úgy tűnt, hogy tökéletesen kiegészítik egymást, mert míg ő messziről elkerülte az embereket, felesége annál ba-

rátkozóbb természetű volt. Folyton ment valahová. Hol pénzt gyűjtött valamilyen jótékony célra, hol gyülekezeti rendezvényen segédkezett. Marie ment el a szülői értekezletekre is, és ő tartotta a kapcsolatot barátokkal, rokonokkal, ismerősökkel. Az egyszerű, vallásos fiatalasszonynak nem voltak titkai. Lelkét nem nyomták régi, elásott bűnök, és éjjelente jól aludt, mert lelkiismerete makulátlanul tiszta volt. Marie-nak meg se fordult a fejében, hogy gyermekeinek gyöngéd apja micsoda romboló gondolatokat hordoz a fejében, és milyen rettenetes tette készülődik.

Mary Liz összerezsent ültében. Lena, a kishúga, aki mellette aludt, megmoccan, és nyugtalanul hánykolódni kezdett. Vajon miről álmodik? Csak nem üldözi őt is az a szörnyűség? Szerette volna szorosán átölelni az alvó kislányt, de félt, hogy felébreszti, ezért inkább nem mozdult.

Kis idő elteltével hallotta, ahogy a szomszéd szobában megreccsen az ágy. A nyitott ajtón át be lehetett látni a hálószobába, egyenesen a szülők fekhelyére. Szeme annyira hozzászokott már a sötéthez, hogy tisztán látta, amint fehér hálóingos anyja óvatosan felül az ágyban, fejét kissé előre hajtva imára kulcsolja kezét, és egészen halkán fohászkodik. Kis idő elteltével ismét megreccsent az ágy, majd a padló is, amint az asszony felkelt, és halk macskalépteivel kiosont a szobából. De bármennyire is óvatoskodott, Mary Liz hallotta, ahogyan édesanyja tesz-vesz odakint. Az apró zajokból tudni lehetett, hogy mosdik, öltözik. Egy koppanás: felhúzta a gumicsizmát. Egy halk nyikorgás: kiment az udvarra. A kutya néhányat vakkantott, mintegy illemből. Aztán az istálló felől jöttek a zajok. Retesz csikordult, veder csörömpölt, víz csobbant. Az asszony nekifogott a reggeli fejésnek.

Mary Liz hallotta, amint apjuk is felébred, halkan dörögve imádkozik, kikecmereg az ágyból, magára húzza gúnyáit, és kicsoszog az istállóba, hogy ellássa az állatokat. Elcsodálkozott, hogy szülei ilyen korán kelnek, hiszen még meg sem virradt. Ilyenkor ő még az igazak álmát szokta aludni. Nem az ő dolga tyúkokkal, lovakkal, disznókkal meg tehennel foglalkozni. Majd, ha befejezi az iskolát, majd, ha nagyobbacska lesz, akkor ő is megtanul mindent. Ha nagykorú lesz, és férjhez megy, magának kell csinálnia mindent. Hú, de jó, hogy az még messze van, borzongott bele a kislány a férjhez menés gondolatába.

Mostanában sokan bemennek dolgozni a városba, miután férjhez mentek, gondolta Mary Liz. Egyik nénikéje jutott eszébe, aki a férjével együtt peracet süt Philadelphiában, a nagy vásárcsarnokban. Vajon milyen lehet a város? Még soha nem járt ott, de sokat hallott róla. Hogy ott éjig érnek a házak, és rengeteg ember nyüzsög az utcán, és hogy az a sok istentelen ember rengeteg bűnös dolgot követ el. Borzasztó dolgokat mesélnek.

Hogy a lányok Istennek nem tetsző módon öltözködnek, és mindenki szemé láttára erkölcstelenkednek. Hogy a fiúk csúnya szavakat kiabálnak, folyton verekednek, néha még meg is ölik egymást. Szörnyűség.

A kislány nem tudta egész pontosan, hogy mit jelentenek ezek a szavak. Kicsi volt ő még ahhoz, hogy az erkölcstelenség fogalmát megértse. Még soha nem látott fegyvert, de annyit azért tudott, hogy bűnös dolgok ezek, és hogy Isten biztosan szomorú, amikor ilyeneket lát onnan fentről.

Köszönöm, Istenem, hogy megóvsz minket a szörnyűségektől, és nem kell félnünk, hogy bajunk esik, rebegte a kislány őszinte hálálkodással.

Talán még jó félóra is beletelt, míg pirkadni kezdett. Mary Liz kívárta, hogy a kakasok harmadszorra is elkukorékolják magukat. A szoba túlsó falára rózsaszín fényt vetett a hajnal. Rendszerint ilyenkor szokott felébredni. Lena is épp akkor nyitotta ki a szemét, és Mary Liz felé nyújtotta a kezét:

– Bújj mellém egy picit – kérlelte nővérkéjét. Mary Liz nem sokat habozott, hanem átölelte a kislányt, fejét belefúrva annak kócos üstökébe. Így feküdtek egy darabig, míg lelkiismeretük ki nem kergette őket a puha, meleg fészekből. Az ámisok még kiskorukban sem lustálkodhatnak.

A pirkadat a konyhában érte a tejesembert. Az asztalnál ült, állát mindkét kezére támasztva. Az utóbbi időben már jóformán semmi egyébire nem tudott gondolni, csak a tervére. Különösen, miután a cselekvés mellett döntött, s a napot is kijelölte. Azelőtt ködös volt minden. Távoli, homályos és megfoghatatlan, akár a délibáb. Mióta már biztossá vált, hogy tényleg megteszi, amit annyi ideje tervezett, egész más szemszögből látta önmagát és a világot. Öt napot engedélyezett magának, hogy felkészüljön. Öt végtelesenül hosszú, de mégis gyorsan elröppenő napot.

Bár rögeszméje egyre inkább hatalmába kerítette, sokáig nem tudta rászánni magát a döntő lépésre. Józan pillanataiban gyakran érezte, hogy értelmetlen és erejét meghaladó a feladat, melyet magára erőszakolt. De azt is tudta, hogy nem tehet ellene semmit. Nem ő választotta a sorsát, nem ő akarta, hogy így legyen. Húsz évig küzdött ellene. Addig, míg Isten üzenetét meg nem kapta.

Öt nappal ezelőtt történt.

Akkor is ugyanott ült, a konyhában, egy doboz sört szopogatva lefekvés előtt. Gondolatban megszokott szócsatáját vívta Istennel és az egész világgal, mint mindig, ha egyedül volt. Arra eszmélt, hogy szemébe süt a nap. Gépiesen elkapta tekintetét, és ökölbe szorított kezét nézte egy ideig, míg elmúlt a káprázat. Csuklóján kidagadtak az erek. Egy nyisszantás, és kész lenne, megszabadulna ettől a pokoltól, villant át az agyán, de aztán elhes-

segette a képtelen gondolatot. Nem, ez nem lehet megoldás. Gyáván megfutamodni. Marie-t nagyon megrázná a látvány, és a gyerekeket is.

Egészen halkan kiment, hogy behozza a reggeli lapot, amit ilyenkor szoktak bedobni. Inkább csak megszokásból olvasta az újságot, hogy gondolatait másra terelje. Utána könnyebben elaludt. Aznap ez nem sikerült, mert már a címlapon olyat látott, amitől végképp kiment szeméből az álom. Egy középkorú férfi elmosódott arcképe alatt részletes tudósítás állt egy bűntényről. Charles Roberts beleszédült a felismerésbe. Ez az ismeretlen, gyűlöletes arcú ember megtette ugyanazt, amire ő már hosszú évek óta készül. Megelőzte őt. Sarokba szorította.

Pattanásig feszültek halántékán az erek. Igaz ez? Abban a pillanatban világossá vált előtte, hogy Isten nem bocsátott meg neki. Azt akarja, hogy megtegye, amire már húsz éve készül. Menekülni szeretett volna. Kifutni a világból, az életből.

Újra elolvasta az eseményről szóló cikket. Szíve vadul kalimpált. Ki ez a Duane Morrisson? Rámereedt a keserű, durva arcra, az összeszorított, lefele görbülő szájra, a beesett szemekre. Ki ez az ember, aki meglopta őt. Senkinek sem lett volna joga megtennie azt, amire neki eddig nem volt bátorsága. És talán soha nem is lett volna, ha ez az ember, ez a közönséges bűnöző, ez az undorító, nyavalyás féreg nem kényszeríti őt döntésre. Most már nincs más választása.

Miután eldöntötte az időpontot, kissé megnyugodott. Arra kellett neki ez az öt nap, hogy tervét gyakorlatba ültesse. Hogy terepszemlét tartson, és közben minden apró részletet kigondoljon. Hosszú listát írt mindarról, amit be kell szereznie. Nem a környékbeli boltokban vásárolt, nehogy felfigyeljenek rá, hogy mi célra vesz olyasmit, ami nem illik össze a róla alkotott képpel. Olyan boltokat keresett, ahol nem ismerte őt senki, és senkit sem érdekelt, hogy mire kell neki az a sok kötél, a ragasztószalag meg a műanyag huzal. Óvatosan elrejtett mindent a kocsiszerszámos ládáinak mélyén. Ugyan kinek jutna eszébe feltételezni róla valami rosszat, hiszen még a légynek sem ártott soha.

A döntés nyomán fellépő megkönnyebbülés barátságosabbá tette a hallgatag tejesembert. Szokásától eltérően beszédbe elegyedett munkatársai-val. Még viccelődött is velük. Csak akkor komolyodott el, amikor egyikük szóba hozta a fegyverek dolgát.

– Meg fogják szigorítani, de jól is teszik – mondta a nagydarab férfi, akivel együtt hordták a tejet. Minthogy nem kapott választ, hozzátette:

– A Szenátusban hétfőn tárgyalják az ügyet. Nem lehet többé bárkinek fegyvere, ha keresztülviszik, amit akarnak.

Charles Roberts arca elborult a hír hallatán. Nem, a fegyvereket nem szabad betiltani! Gyermekkor óta érdekelték a fegyverek. Talán lehetett

ennek valami köze ahhoz, hogy rendőr volt az apja. Tőle tanulta a fegyverforgatást, még kamaszként. Kezdetben csak azért vásárolt puskát, hogy szükség esetén megvéddesse magát és a családját a környéken kószáló bűnözőktől, a rossz szándékú csavargóktól, az ámokfutóktól és a mindenre elszánt rablógyilkosoktól. Az évek során aztán mind több vágó, szúró és gyilkoló szerszám került a házhoz. Puskagyűjteménye türelmesen várt sorára, gondosan rendbe rakva és szakszerűen becsiszolva, de se csavargó, se börtönből szökött rab, se körözött gyilkos nem vetődött erre az eldugott tájra, melynél békésebbet keresve se találhatott volna az ember.

A tejesember még a Paradicsomban sem érezhette volna magát nagyobb biztonságban, mint éppen itt, a világ legjámborabb emberei között. Az ámisok, akik e tájat lakják, vallási okokból soha nem fognak fegyvert. Náluk teljesen ismeretlen a bűnözés és az erőszak. Ezek a becsületes, jóra való, istenfélő, erősen hagyományörző emberek semmi egyebet nem akarnak, csak azt, hogy békén hagyják őket. Nem kérnek a jelenből, nem haladnak a korrallal, hanem szigorú belső törvényeik szerint élnek egyszerű földműves életüket. Házaikban nincs villany, öltözködésüket maguk szövivarriják, és továbbra is lófogaton járnak, mint elődeik, akiket vallási meggyőződésük miatt Svájcban üldöztek világgá, négyszáz éve. Amerikában sem volt könnyű dolguk, de a társadalom végül csak beadta a derekát. Ám legyen. Tegyenek az ámisok, amit akarnak. Az utakon felbukkanó batárokat, a főköttös asszonyokat és a lengő szakállú, papos külsejű férfiakat manapság még csak meg sem mosolyogja senki.

Charles Roberts nyugalmas környéken élt. Nem kellett attól tartania, hogy valamelyik szomszédja az életére tör. A környéken lakó inglisek, ahogy az ámisok a nem közéjük tartozókat hívták, szintén vallásos, békeszerető emberek voltak. Nem ellenük fegyverkezett fel a tejesember. Egészen más célt szolgáltak a puskák és a kések. A hűvös vas érintése valahogy jót tett az önbizalmának. Legyőzhetetlennek, halhatatlannak, elszántnak érezte magát, ha kezét a fegyver markolatán tarthatta. Igazi férfinak, aki tudja, mit akar, és azt is, hogy mit kell tennie, hogy elérje célját.

Amikor senki sem volt otthon, kinyitotta a fegyverszekrényt, s órákat elpepecselt kincseivel. Ilyenkor egészen átadta magát a vad képzeletnek. Kábulatából csak akkor riadt fel, amikor meghallotta, hogy Marie kocsija a ház elé kanyarodott. A fegyverszekrény ajtaját idejében becsukta, még mielőtt gyerekei a házba rontottak volna, így aztán senki sem tudta meg a titkát.

Most, hogy megint a konyhában ült, és ismét szemébe sütött a nap, páni félelmet keltett benne a felismerés, hogy elérkezett a cselekvés napja. Akkor hát sürgősen el kell intéznie mindent, ami még hátra van! Mert bármilyen régen készült is erre a napra, nem sikerült mindent elrendezni úgy,

ahogy szerette volna.

Igen, a levél. Már napok óta az járt a fejében, mit is írjon feleségének. Szép lassan kialakultak a mondatok, de most, hogy le kellett volna azokat írni, gondolatai megint összekuszálódtak. Pedig nem halogathatta tovább. Hamarosan felébrednek a gyerekek, és Marie is kijön a konyhába. Kitépett néhány lapot a konyhai jegyzetömbből. Írástól elszokott keze görcsösen markolta a tollat. Soha ki nem mondott szavakat vetett papírra:

Marie

Nem is tudom, hogyan voltál képes velem élni ennyi éven át. Nem vagyok méltó hozzád, aki tökéletes feleség voltál. Nálam sokkal jobb társat érdemeltél volna. Annyi szép közös emlékünk van, de közös Elizával történt tragédiánk is. Attól a pillanattól kezdve örökre megváltozott az életem, és soha nem lehettem már a régi. Nem hittem volna, hogy akkora hatással lesz rám ez az eset. Annyi gyűlölet van bennem önmagam és Isten iránt, elképzelhetetlen ürességét érzek magamban. Valahányszor valami jóban volt részünk, mindig arra gondoltam, hogy nem miért oszthatjuk meg Elizával is az élményt, és ez végtelen haragra gerjesztett...

Felkapta a fejét. Halk lépéseket hallott maga mögött. Gyors mozdulattal az újságkupac alá rejtette megkezdett levelét és úgy tett, mintha olvasna. Marie balkezével átfogta a vállát és jó reggelt kívánt. Legkisebbik gyereket, Samuelt tartotta az ölében. A csecsemő álmosan kapaszkodott az anyjába, de amikor meglátta az apját, hozzá kérezkodott. A férfi szó nélkül átvette a gyereket, és a térdére ültette. Gyakorlott mozdulattal ringatta, hintáztatta, s közben az asztalon heverő újságot bámulta, mintha még mindig olvasna.

– Jó, hogy ébren találalak. Ugye, velünk reggelizel? – kérdezte álmosan a fiatalasszony, és választ sem várva nekifogott reggeli teendőinek. Tettvett, kávéfőzött, kenyeret pirított, s néhány perc múlva már sercegett is a serpenyőben az első palacsinta.

Charles Roberts nem szerette a palacsintát. Az olvadt vaj illata eszébe juttatta anyját, amint juharsziruppal nyakon önti az egymásra rakott palacsintákat. A következő emlékkockákon a gyermek Charles belemártja mutatóját a barna, sűrű, édes lébe. Újabb kockák: az anya fakanállal rácsap a kisfiú kezére. A fakanál nagyot csattan a gyerekkézen. A gyermek bömbölni kezd, és senki sem vigasztalja.

Marie férje számára szalonmás tojáshoz szokott sütni, ha néha együtt reggeliztek. Most kétszer is meg kellett kérdeznie, hogy hány tojásból kéri a rántottát.

– Kettőből – szólt halkán Charles, majd ismét az újságba temetkezett.

Észre sem vette, hogy megelevenedett körülötte a ház. Arra sem emlékezett, hogy a kis Sam mikor került vissza anyja ölébe.

A gyerekszoba felől csatazaj hallatszott. Marie hagyta, hogy a két nagyobbik gyerek kihancúrozza magát, bár tudta, hogy ezek a vadulások nem szoktak sírás nélkül végződni. Mire csészékbe öntötte a narancslevet, be is következett a megjósolt fordulat. Brice sírva rohant a konyhába, mert elesett, és valamibe beütötte a homlokát. Marie megnedvesített egy törölközőt, és a sebesült fájós buksijára szorította. Ettől egy ideig csend lett. Emily is előkerült, kissé büntudatos arccal, de senki se szidta meg. Odament az apjához és hozzábújt. A férfi gépiesen magához ölelte, de gondolatai egészen máshol jártak.

Mary Liz vizet töltött a mosdótálba, megmosdott, majd gyorsan felöltözött. Megmosdatta kishúgát is, és segített neki felöltözni. Ráadta a kék ruhácskát, majd kibontotta a haját, hogy megfésülje. Kicsit nehéz volt kibogozni a gubancokat, és pontosan középen elválasztani a hajzatot, hogy egy hajszál se kerüljön rossz oldalra, de végül sikerült. Lena némán tűrte nővérkéje ügyetlenkedését. A két kislány kiment a konyhába asztalt teríteni. Ez az ő feladatuk volt. Előszedték a csuprokat és a tányérokat, kitétték az asztalra a villákat, a kanalakat, a sót meg a cukrot, elővették a baracklekvárt, a vaját és a kenyeret. Édesanyjuk egy kancsó frissen fejt tejet tett az asztalra. Fekete kötényébe néhány szalmaszál akadt, égszínkék ruhája enyhe istállószagot árasztott. A rántottához valót is most szedte össze a szalmából, a tojások még melegek voltak.

A konyhából kiszűrődő ígéretes zakatolás becsalogatta a családfőt is. Miller gazda alaposan megéhezett, míg elrendezte az állatokat és kihajtotta a teheneket a legelőre. Már meg is mosdott odakint a kútnál. Haja, szakálla nedvesen csillogott. Komoly ábrázattal lépte át háza küszöbét és szegre akasztotta a szalmakalapját. Gyors pillantással számba vette kis családját, elégedetten állapítva meg, hogy mindenki jól van, és Istennek tetsző módon végzi a dolgát.

– Az Úr legyen mivelünk a mai napon – üdvözölte háza népét, és leült az asztalfőre. Felesége odanyújtotta neki a kenyeret meg a kést. A férfi méltóságteljesen megszegte a cipőt, és vágott belőle néhány szeletet.

Volt valami hátborzongatóan szép és biztonságot sugalló abban, ahogyan a családfő kiosztotta a mindennapi kenyeret. Még senki se nyúlt az ételhez, hanem előbb imára kulcsolták kezüket, és egy pillanatig csendben ültek. Mintha egyenesen egy németalföldi festő vásznáról csöppentek volna a huszonegyedik századba. A konyhaablakon beömlő meleg napsugár glóriát rajzolt a fejük köré. Miller gazda lehajtotta fejét és halkán, mintegy magának így fohászzkodott:

– Urunk Istenünk, hálát adunk neked, hogy megőriztél minket ezen az

éjszakán. Te bölcs vagy és gondoskodó, és nem feledkezel meg népünkről, kik mindenről lemondunk, hogy kövessük utadat. Jó Urunk, légy velünk minden pillanatban, védj meg minket a világ gonoszságával szemben és erősítsd meg lelkünket, hogy nemet tudjunk mondani az ördög incselkedéseinek és a világi hívságoknak. Tekints le ránk, alázatos szolgáládra, és könnyörülj rajtunk. Áldd meg a mi szerény hajlékunkat és a mi mindennapi kenyerünket. Ámen.

Millerék szép csendben és békésen megreggeliztek. Odakint ragyogóan sütött a nap.

Marie nagyon sietett. Charles halványan emlékezett arra, hogy mesélt neki valami egyházi rendezvényről, melynek az volt a célja, hogy felhívja a figyelmet a gyerekek ellen elkövetett erőszakos bűncselekményekre. Marie, mint mindig, elvállalta a szervezéssel járó lőtást-futást. Alighogy megetette gyerekeit, máris indulnia kellett. A legkisebbet magával vitte, de a nagyobbakra már nem jutott több ideje. Arra kérte férjét, hogy segítsen nekik felöltözni, és kísérje el őket az iskolabusz megállójába.

– Ma nagymama megy értetek az iskolába, fogadjatok szót neki – szólt vissza az ajtóból, s már rohant is tovább.

Charles Roberts hallotta, ahogy a felesége kocsiba ül és elviharzik. El kellett volna búcsúznom tőle, kapott észbe, és ettől elszorult a szíve. Sajnálta Marie-t és a gyerekeket. Tudta, milyen nehéz helyzetbe sodorja őket.

Brice és Emily nem sokáig hancúrozhattak, mert indulniuk kellett, hogy le ne késsék a buszt. A tejesember ölbe kapa a fiát, hogy gyorsabban haladjanak. Brice huncutkodva túrta dundi ujjacskáit apja rövidre nyírt hajába. Hamarosan ott álltak az út szélén.

– Emily! – nézett mélyen a kislány szemébe. – Vigyázz Brice-ra, rád bízom.

Emily elkomolyodott és kézen fogta kisöccsét. Épp jókor, mert már felbukkant a domb mögül a régimódi, sárga busz. A férfi meghatódva búcsúzott gyerekeitől. Szorosan magához ölelte őket, mint aki útra készül.

Hosszan integetett a busz után, aztán sarkon fordult, és öles léptekkel hazaindult. Útközben számba vette teendőit. Elsősorban a levelet kell befejeznie. Egyáltalán nem volt elégedett azzal, amit eddig írt. Túlságosan eltért a lényegtől. Nem adott igazi magyarázatot arra, amit tenni fog. Gyerekesnek találta mentegetőzését, hogy Eliza halála miatt érzi magát ennyire rosszul. Sokkal több mindent kell elmondania Marie-nak. Olyasmiket, amiket házasságuk alatt soha nem mert neki bevallani. Titkos vágyairól kell írnia. Nyomasztó, kényszeres gondolatairól. De hogyan tudná mindezt érthetően megfogalmazni?

Soha senki nem került eléggé közel hozzá, hogy meg tudta volna érteni

bonyolult lelkvilágát. Néha maga sem igazodott ki önmagán. Vajon az a húsz év előtti esemény valóban megtörtént-e? Vagy csak elképzelte az egésztest, és igaziból semmi bűnt nem követett el tizenkét évesen. Lehet, hogy csak belelovalta magát a szerepbe, olyannyira, hogy már maga is igaznak hitte. Idővel egyre gyakrabban gondolt vélt vagy valós bűnére. Eleinte titkos borzongással, félelemmel, később egyre sürgetőbb vágyakozással. Végül már mindennaposná vált a képzelgés, és egyre kínzóbb a kényszer, hogy újra elkövesse.

Futva tette meg hazáig az utat. Legelőbb a megkezdett levelet szedte elő. Folytatni próbálta, de sehogy sem sikerült. Fejében már nem sorakoztak a leírandó, kész mondatok. Ideges lett. Érezte, nincs ereje a vallomáshoz. Sorai egyre kuszábbakra sikerültek, mondanivalója egyre érthetlenebbé vált. Majd elmondja szóban, gondolta, és zsebre rakta telefonját.

Millerék két kislánya gyalog ment iskolába. Értük nem jött reggelente az iskolabusz. Nem kellett messzire menniük, hiszen az iskola, ha átvágtak a mezőn, bő negyedóránnyira volt a házuktól. Kitaposott ösvény vezetett a kukoricaföldön át egyenesen a országútig, ahonnan már látszott a terebélyes platánfa, mögötte pedig az iskola négyszögletes, fehérre festett faépülete.

Ezen a reggelen anyjuk nem szívesen engedte őket útjukra. Arra gondolt, talán jó lenne, ha velük mennie Néhány napja történt, hogy egy figyelmetlen gépkocsivezető halálra gázolta a szomszéd tanya egyetlen fiúgyermekét. A temetésen ott volt az egész gyülekezet, de még a szomszéd településekről is jöttek ismerősök, rokonok. Hosszú sorban érkeztek a barátok, rajtuk gyászruhás emberekkel. A halál Isten akaratából történik, de vajon miért akarta Isten elvenni a kisfiú életét, elmélkedett az asszony. Szeme előtt minduntalan felötlött a deszkából ácsolt pici koporsó, s a tántogó sírgödört körülállók némasága. Ahogy ott térdelt az asszonyok között, ajka halk imát mormolt: Úristen, adj kis halottunknak csendes nyugalmat és bocsáss meg annak, aki felelőtlenségével kioltotta egy ember életét.

Az asszony legyőzte aggodalmát és segítette lányainak begombolni a fehér köténykéket. Megsimogatta az arcukat és megáldotta őket. A kislányok egymás kezét fogva szaladtak ki a házból. Krisztusom, kérlek, vedd oltalmadba őket, imádkozott az asszony, mikor a két gyermek eltűnt a szeme elől.

Mary Liz szeretett a mezőn lenni, szerette magához ölelni a tájat, beszívni a föld illatát. Aratás előtt még semmi egyebet nem lehetett látni a gyalogútról, csak a kétfelől sorfalat álló sűrű kukoricást, de nézni való azért mindig akadt. Pöttyös bogár, színes pillangó, ciripelő tücsök, testes

dongó, apró gyík, surranó pocok vagy mézet gyűjtő méhecske. Most, hogy begyűjtötték a kukoricát, kitérült a táj. Jobbról-balról tarlók kúsztak a lankás dombra, és alácsorogtak a túlsó oldalon.

Stoltzfuss bácsiék fák közé bújt fehér faházából alig látszott valami, de a fehérre meszelt istálló, a magas siló és a hosszú, alacsony gazdasági épületek sora még ilyen távrolól is jól kivehető volt. Az egész környéken mindenkinek ugyanilyen rendben tartott, takaros kis tanyája volt, nekik is. A tanyák közt legelők, kaszálók, mezők húzódtak.

Mary Liz fogta kishúga pici kezét és boldog volt.

– Fussunk egy kicsit – szólalt meg Lena. Sietve lehúzta cipőjét, és nekilódul. Ha nem esett az eső rendszerint mezítláb szaladtak az ösvényen. Szerették talpuk alatt érezni a sima, hűvös földet.

Mary Liz is levetette cipőit és kishúga után futott. Eszébe jutott éjszakai álma, de most már nem félt visszafordulni. Megkönnyebbülten sóhajtott, amikor látta, hogy nincs mögötte semmi, csak a tarló és azon túl a dombhajlatokban megbúvó ismerős tanyák. A száradni kiterített színes ruhákat vidáman lengette a reggeli szellő.

Szaladtak egy ideig. Az egyik kanyarban, az út mentén gömbölyödő tökök közül, sűrű bundás nyuszi ugrott eléjük. A kislányok láttán meglepődve két hátsó lábára emelkedett. A nap átsütött égnek álló rózsaszín fűlein. Álltak egy darabig, egymást méregetve, aztán a nyúl oldalra szökkent és a domb felé futott. Egyre távolodó alakját még sokáig nyomon lehetett követni, míg körvonalait fel nem oldotta a messziség.

Mary Liz ismét kézen fogta Lenát, mert már feltűnt a nagy út menti fásor. Tudta, vigyáznia kell a kishúgára, amikor forgalmas út közelébe érnek. Édes Istenkém, fohászzkodott magában a kislány, kérlek, vigyázz rám és a testvérekemre, hogy épségben eljussunk az iskolába.

A főúton aznap nem volt sűrű a forgalom. Néhány terepjáró haladt arra, s elvélve egy-egy nagyobb jármű is. Mary Liz görcsösen szorongatta a húga kezét. Beleizzadt a tenyere. Megvárta, míg elhajt előttük néhány kocsit, aztán nekiiramodott. Lena alig győzött aprítani mellette.

Onnan, ahol az országúton átkeltek, alig száz méterre állt az iskola. Békés, kedves hely volt. Mary Liz és Lena szívesen járt ide. Egy batár fordult be az udvarra, amikor a testvérpár elérte az iskola kapuját. Nem is volt az igazi kapu, mert senkit sem tudott megakadályozni abban, hogy ki-be járjon rajta. Mindig tárva nyitva állt. A kerítésnek is csak annyi értelme volt, hogy két részre osztotta a teret: odakintre és idebentre. A gyerekek tudták, hogy engedély nélkül nem szabad elhagyniuk a bekerített területet. Történekmű ott kint bármi, a kerítésen belül biztonságban vannak.

Huszonötven jártak ebbe a tanyasi iskolába, ahol egyetlen osztályteremben tanultak a gyerekek hatéves kortól tizennégyig. Az ámisoknak nem

kell sok mindent tudniuk, elég, ha elsajátítják az írást-olvasást és a számolást. És jó, ha német anyanyelvük mellett angolul is megtanulnak. Ehhez nem kellene szakképzett tanítók.

Sarah, akire ezt az iskolát bízták, remekül tudott bánni a gyerekekkel. Két kistestvérét maga nevelte, miután édesanyjuk korán elhalt. Az iskolában a nagyobbacska lányok közül mindig akadtak segítői. Időnként néhány szülő ott maradt felügyelni a kicsikre.

A gyerekek vidáman futkostak az udvaron. Ott, ahol labdázni szoktak, egészen kitaposták a fűvet. Sarah örült, hogy tanítványai kinyargalják magukat, mielőtt megkezdődik a tanítás. Elnézte a kék ruhába, fehér köténybe öltöztetett kislányokat. Egyformán befont hajjukkal olyanok voltak, mintha testvérek lennének. A kisfiúk is hasonlítottak egymáshoz. Mélykék színű inget és hosszú fekete nadrágot viseltek, fekete nadrágtartóval. Hajukat elől-hátul egyforma hosszúra vágták. Középkori festményeken látni ilyen apródfrizurát.

Sarahnak elszorult a szíve, ha arra gondolt, hogy jövő télen nagykorú lesz, és már nem taníthat tovább. Az ámis szokások szerint a nagykorú lánynak férjhez kell mennie, gyereket kell szülnie és vezetnie kell a háztartást, dolgoznia kell a férje mellett. Megsimogatta egyik hozzá szaladó kisfiú szöke üstökét. Hiányozni fognak, gondolta elérzékenyülve, de aztán összeszedte magát és tágra nyitotta az iskolaház ajtaját.

A nagyobbacska lányok kettős sorba állították a tanulókat és beterelték őket a tanterembe. Ideje volt, hogy az anyák, akik a szomszédos tanyákról elkísérték gyereküket, búcsút intsenek csemetéjüknek.

Néhány szülő ott maradt segíteni. Egyikük, aki várandós volt, nagyobbik gyerkőcét aznap hozta először iskolába. A kisfiúnak nem akaródzott elmaradni az anyjától, vele maradt hát. Egy másik anyuka, akinek az volt a feladata, hogy szünetekben vigyázzon a gyerekekre, magával hozta karon ülő kisbabáját is.

Mary Liz beült a hátsó padba. A napfény tömött nyalábban ömlött a terembe. Látni lehetett a táncoló porszemcséket. Behunyt szemmel hallgatta a többiek csivitelését. Hamarosan mellé ült barátnője, Anna Mae. Mary Liznek első dolga volt, hogy éjszakai álmát elmesélje. Büszke volt arra, hogy fél éjszaka nem hunyta le a szemét, és most mégsem álmos. Anna Mae azonnal kapott az alkalmon, hogy elmesélje hasonló élményét. A két kislány egymáshoz bújva pusmogott.

Lena elárvultan ácsorgott az udvaron. Barátnője még nem volt ott. Már szinte mindenki bement az osztályba, amikor végre Naomi Rose is megérkezett. Ázott madárfiókára hasonlított ezen a reggelen. Lena anyáskodva kézen fogva és a helyére vezette. Szelíd és szótlan gyerek volt ez a Naomi Rose. Nagyon könnyen megijedt, hamar megbántódott. Szülei féltették,

óvták, mint drága kincset, mert hiszen az is volt nekik, Isten ajándéka. Imájukat meghallgatta az Úr és, öt fiúgyermek után, megajándékozta őket a kislánnyal.

Naomi Rose nem árulta el senkinek, hogy aznap nem akart iskolába menni. Nem sírt, csak görcsösen kapaszkodott anyja szoknyájába. Anyja faggatására csak rázta a fejét. Nem, nem beteg, nem fáj semmije, nem bántotta őt senki az iskolában, megtanulta a leckét, nincs semmi baja. Éppen csak nem akar otthonról elmenni. Végül beletörődött a megváltoztathatatlanba. Megadóan hagyta, hogy egyik bátyja kézen fogja, és az iskola kapujáig kísérje.

Minden készen állt. A tejesember az utolsó kelléket is berakta a terepjáró kocsiba, amikor megtorpant. Egyvalamit még nem intézett el. Nem számolt el Istennel.

Charles Roberts vallásos nevelést kapott, de nem tartozott a templomba járó emberek közé. Hívő keresztény volt, akár a családja, és a környéken mindenki. Mint mindig, most is Istent okolta mindazért, ami vele történt. A igazságtalanságok, a sorscsapások mind-mind Isten akaratából történtek, mint ahogy azt is Isten akarta volt, amit ma tenni fog. Vajon miért épp őt verte meg ezzel a bűnnel? Miért hagyja, hogy elkárhozzon? Megbocsáthatta volna azt, amit gyerekkorában elkövetett. És élni hagyhatta volna elsőszülött kislányát.

Istenem, mormolta a férfi és imára kulcsolta kezét, mint kiskorában. Tudom, hogy számomra nincs bocsánat. Sem arra, amit tettem, és arra sem, amit tenni fogok. De ha nem akartad megakadályozni azt, amire készülsz, legalább gyermekeimen könyörülj. Ne büntesd őket azért, amit apjuk elkövet. Légy velük örökké, Istenem. És légy Marie-val is. Ámen.

Kocsiba ült, és bekapcsolta a motort.

A tanítás közös fohással indult, mint minden eddigi napon. Sarah elővette a régi nagy imakönyvet. A gyerekek fegyelmezetten felálltak. Az ima annyira természetes része volt életüknek, akár a víz, vagy a levegő. Csak a legkisebbek nem tudták betéve a szöveget, amit teljesen egyikük sem értett, mert nehézkes, ódon nyelven íródott. Ezt a nyelvet ma már senki se beszéli. Talán még maga a tanítónő sem tudta minden szó értelmét.

Ima után a gyerekek leültek és Sarah kiosztotta a tankönyveket. A kicsik böngésztek néhány sornyit az olvasókönyvből, az idősebbek nehezebb szövegeket olvastak fel. A nagyobbacska lányok az iskolakezdőkkel foglalkoztak. Térdükre ültették őket és velük együtt lapozták végig az ábécéskönyvet.

Rend és fegyelem uralkodott az iskolában. Egyébként nem is lehetett

volna ugyanabban az osztályteremben egyszerre foglalkozni kéttucatnyi, különböző korú gyerekekkel. Az anyukáknak, akik a tanteremben maradtak, egyelőre semmi dolguk sem volt, de jelenlétük üdvösen hatott a gyerekekre, akik mindig magukon érezték a felnőttek figyelő tekintetét. A kismama egy széken ült, hátát a falnak támasztva. Magzata mocorgását figyelte, de közben szemmel tartotta hatéves, iskolakezdő kisfiát. A másik anyuka, szemérmesen a fal felé fordulva szoptatott. Hálát adott Istennek, amiért ismét egészséges, fejlett kisbabával ajándékozta meg a családját.

A motorzúgás hangjára Sarah felkapta a fejét, és kinézett az ablakon. Láta, amint egy ismeretlen terepjáró behajt az udvarra, és megáll az iskolaépület tornáca előtt.

Ugyan, ki lehet ez az inglis, töprengett a tanítónő. Szemébe sütött a nap, így nem látta a gépkocsivezető arcát. Hogy nem ámis az illető, azt nem volt nehéz kitalálnia. Az ámisok nem vezetnek gépkocsit. Kizárólag lófogaton közlekednek.

Sarah nem nyugtalankodott. Máskor is voltak látogatói. Gyakran jártak erre turisták, akik messzi földről jöttek az ámisok lakta vidékre, hogy megcsodálják egyszerű életüket. Épp csak azt volt nehéz megértetni velük, hogy nem szabad fényképezniük.

Előbb arra gondolt, hogy kilép a tornácra, de nyomban elszégyellte magát kíváncsisága miatt. Folytatta a tanítást, miközben figyelte a kintről beszűrődő különös zajokat. Fémes csörömpölés, tompa puffanás, lábdobogás. Mintha rakodnának odakint. A gyerekek Sarahra néztek. Csendre inette őket. De a kopogásra hiába vártak. A látogató berúgta az ajtót.

Magas, szikár férfi körvonala tűnt fel az ajtónyílásban. Súlyos, tömött táskák lógtak mindkét vállán. Öles gerendát vonszolt maga után. Egyik kezében fegyvert tartott. A gyerekekre irányította a puska csövét. Szótlalul állt.

Döbrent csend lett. Minden rémült szempár a tanítónőre szegeződött.

Charles Roberts hirtelen mozdulattal átrántotta a küszöbön a súlyos gerendát és a padlóra dobta. Lábával becsapta maga mögött az ajtót. A bántó zajokra a gyerekek összerendeztek. Szemük elé kapták a kezüket és egyesek pityeregni kezdtek. A nagyobb lányok ösztönösen magukhoz ölelték az ijedt apróságokat. A terhes anya felpattant ültéből, ölbe kapta a fiát és a terem legtávolabbi sarkába húzódott. Mindannyiuk szíve vadul dörömbölt.

Mary Liz azonnal ráismert a tejesemberre. Barátnője, Anna Mae is tudta, ki az a rövidre nyírt hajú, szemüveges férfi ott az ajtóban. Hozzájuk is ő jött esténként a tejért. Az egész környéken ismerték a hallgatag tejesembert, aki mindig tisztelettudóan viselkedett az ámisokkal, mint általában azok az inglisek, akik ezen a vidéken laknak. De ahogy ott állt, állig fegy-

verben, nem nagyon hasonlított régi önmagára. Anna Mae-t azokra a mindenre elszánt, fegyveres férfiakra emlékeztette, akiket egyszer a városban látott, amikor nővérével együtt szemtanúja volt egy rablásnak. Egyvalamit viszont nem értett. Mit keres itt ez az ember? Az iskolában nincs rabolni való. Tán nem is ide készült. Biztosan azért áll most ilyen némán és tanácstalanul, mert nem tudja, hol van.

Anna Mae tévedett. A tejesember nem vétette el a célpontot. Régóta kinézte magának ezt az iskolát. Néha, mikor erre járt, lassított, hogy alaposan szemügyre vehesse a terepet. Jó hely volt, céljának tökéletesen megfelelő. Közel volt a házához és soha senki nem őrizte. Az a néhány felnőtt, aki a tanítás idejére ottmaradt, nem számított. Ismerte jól az ámisokat, tudta, hogy veszély esetén megbénulnak, tehetetlen bábukká válnak. Itt pontosan azt tehet, amire kedve van. Ideje is lesz rá bőven, mert a közelben nincs telefon, s mire kijön a rendőrség, ő már messze jár.

A szoptatós anya kicsire összehúzta magát a sarokban. A férfi csak akkor vette őt észre, amikor a kisbaba nyöszörögni kezdett. A pokolba, mormogta magában. Még csak ez a csecsemő hiányzott.

Egy darabig nem tudta rászánni magát, hogy megszólaljon. Előbb még lerakta tömött válltáskáit, és megtörölte izzadt homlokát.

– Csend legyen! – kiáltotta végül – Senki sem mozdul!

A tanítónő egész testében remegett. Sikítani szeretett volna, üvöltve elszaladni, de tudta, hogy neki itt dolga van. Legyőzve páni félelmét, hanges imádkozásba kezdett. A gyerekek vele együtt fűjták a reggeli fohászt, s ettől kissé megnyugodtak. Kiskoruktól tudták, hogy Istennél oltalomra lelnek.

Charles Roberts bosszús lett. Lehajolt és kivett táskájából még egy fegyvert. Aztán egy harmadikat is. Azt hitte, mindenki halálra rémül a látványtól, de a gyerekek csak a tanítónőt nézték és fűjták az imádság érthetetlen szövegét.

A francba, dühöngött a férfi, és magából kikelve ordítani kezdett:

– Elég! Csend legyen, ha mondom!

Ez hatott. A gyerekek elhallgattak.

Farkasszemét nézett a rémült arcokkal. Eliza is ekkora lenne. Pont ekkora, gondolta az iskolás lányok láttán.

Közelebb lépett a gyerekekhez.

– Te, és te! Meg ti hárman, ott hátul! – mutatott a fiúkra, miközben puskájával az ajtóra bökött.

– Nyomás kifelé!

A fiúk értetlenül álltak. Sarah tekintete sürgető volt: Fussatok! Meneküljete! A nagyfiúk karon ragadták a kisebbeket, és a kijárat felé tódultak. Charles Roberts feltépte az ajtót, és kilökte őket az udvarra. Körülné-

zett a teremben. A felnőtteken a sor. Kiadta a parancsot, hogy fogják porontyaikat, és tisztuljanak az útból.

Kavarodás támadt. A kisebb lányok sírva fakadtak. Menekülni próbáltak, de a tejesember útjukat állta. Az egyik anya, kihasználva a hirtelen támadt zürzavart, kézen fogta az útjába kerülő kislányok egyikét és magával hurcolta az udvarra. Odakint, a rémült gyerekek csapata tanácstalanul várt. A nagyobb fiúk egyike imádkozni kezdett, a többiek követték.

A tejesember nem törődött a kintiekkel, hadd bégessenek. Őt csak a kicsik, az ártatlan báránycák érdekelték. Csak azokkal volt dolga. Fejébe tódult a vér, úgy érezte, menten megpattan benne valami.

Folytatta a válogatást. A tanítónőre sincs szüksége. A nagylányok is mehetnek. Sarah viszont nem tágtott a kislányok mellől, akik belecsimpaszkodtak a ruhájába, hozzábújtak, mint a kiscsibék. Nem hagyhatom őket magukra ezzel a vademberrel, gondolta. Ki tudja, mit művel velük?

– Maradok! – mondta és elszántan a férfi szemébe nézett.

Charles Roberts megtántorodott ettől a tekintettől. Eszébe jutott az anyja szigorú szemét. De a káprázat csak egy pillanatig tartott. A következő pillanatban megragadta a tanítónő vézna karját és erőlyesen rákiáltott:

– Ide figyelj! Itt az lesz, amit én akarok. És most pucolj innen! Különböben darabokban hajítalak ki az udvarra, megértetted?

Kinyitotta az ajtót, és kipenderítette a tanítónőt az udvarra. A két nagylánynak nem kellett sok biztatás, hanyatt-homlok menekültek. A tejesember rögtön eltorlaszolta az bejáratot a gerendával.

Tizenegy kislány maradt az osztályteremben. Tizenegy vézna kis teremtés, egyforma kék ruhácskában, fehér kötényben, egyformán befont hajjal.

Mary Liz szorosan magához ölelte Lenát és Naomi Rose-t, aki szinte magánkívül volt az ijedségtől.

Az emberrabló a tábla elé kergette áldozatait. Egyik táskájából köteleket, késeket, ragasztószalagot szedett elő. A kislányok a rémülettől bénán hagyták, hogy azt tegyen velük, amit akar. Szípoztak, hangtalanul folyt a könnyük. Sokan voltak, így időbe telt, míg mindegyikük kezét-lábát összekötözte.

A tejesember felegyenesedett és végignézett áldozatain. Tizenegy tehetetlen test feküdt a csupasz padlón. Azon kapta magát, hogy nem arra figyel, ami körülötte zajlik. Azt latolgatja, hogy mi vár rá ezután.

Készülődéseinek hetei alatt valahogy képtelen volt a célon túlra gondolni. Eszébe se jutott, hogy a további lépésekre is kitaláljon valamit. Most viszont nem fecsérrelheti ilyesmire az idejét. Hiszen egy lépésnyire van a céltól. Épp most gondoljon a menekülésre? Ráér, ha túl lesz minden. Tűszait is felhasználhatja, ha szorul a hurok. Megadóan legyintett.

Most már minden egyre megy. Egészen biztos, hogy családját hosszú ideig nem láthatja. Az is lehet, hogy soha többé. Amit eddig tett, az is elég, hogy hosszú évekre lakat alá kerüljön. Ezek után már nem mehet haza, mintha misem történt volna. Nincs választása, folytatnia kell, amibe belefogott.

A gondolat, hogy nincs már számára visszaút, felszabadította gátlásait. Szájából trágár szavak, ocsmányságok, istenkáromlások tódultak ki. Tudta, hogy a szigorúan nevelt, vallásos kislányok, akik még alig tudnak angolul, semmit sem értenek abból, amit ő mond. Mégis, jólesett kimondania a tiltott szavakat, megszegni a tabukat. A káromkodás állati ösztönöket szabadított fel benne. Azok nélkül nem is tudta volna megtenni, amit tervezett. Áthágni a legtiltottabb tabuk egyikét. Gyermekkel fajtalanokdni. Halálos bünt követett el húsz évvel ezelőtt, s most újra megteszi.

Elöntötte a forróság. Az izgatottságtól összeszorult a gyomra. Elérkezett a pillanat, amikor a hosszú évek óta titkolt vágyát valóra válhatja. Bár gondolatban simábban mentek a dolgok. Gondolatban nem volt hányinger, és nem undorodott saját izzadságszagától. Míg terveit szötte, minden sokkal egyszerűbbnek tűnt. Nem számolt sok aprósággal, amelyek most alaposan összezavarták.

A tanterem fojtogató csendjébe élesen hasított az emberrabló telefonjának csengőhangja. Tágra nyílt, ijedt gyermekszemek keresték a bántó zaj forrását. Charles Roberts idegesen rándult össze a váratlan hangra.

Hosszan csengett a telefon, végül elhallgatott. A tejesember hirtelen elhatározással visszahívta a telefonálót. Remegett a keze, s a hangja rekedt volt.

– Marie?

– Jaj, Istenem, Charles, hol vagy, mit csinálsz, egészen kétségbe esem, mikor elolvastam a leveledet.

Szokatlanul kiabáló volt a feleségre hangja.

– Marie. Kérlek, Marie, bocsáss meg. Nem tudok uralkodni magamon. Kérlek, érts meg végre, egyszer az életben. Nekem ezt meg kell tennem, érted?

– De hát mire készülsz, az Isten szerelmére? – mondta az asszony torokban dobogó szívvel.

– Charles? Ott vagy még? Mondd már, mi ez az egész? Ez a levél, meg amiket az előbb mondtál...

Roberts megmarkolta a telefont, és teljes erejéből beleordított:

– Hallgass el, Marie! Többet ne szólj! Most én beszélek.

Az asszony le roskadt a székre. Nem is tudta igazán, hogy ébren van-e? Remélte, hogy vélt rémálmának kisvártatva vége szakad. Soha nem kiáltott rá így a férje. Soha nem emelte fel a hangját. Annyi éven át hallgatott. Most beszélni akar?

Charles Roberts végignézett a rémülettől félig alélt túszaiban. Nem mu-

tathatta előttük, hogy mennyire fél. Nem a feleségétől, hanem attól, amit el kell mondania neki.

– Marie, kedvesem – mondta halkán, vontatottan. – Kérlek, próbálj figyelni rám. És ne szakíts félbe.

A fiatalasszony teljesen kimerülten kuporgott a konyhaszéken. Semmit se értett az egészből, de nem mert kérdezni. Csak ült és reszketett. A férfi folytatta:

– Húsz éve elkövettem valamit, és nem tudok szabadulni tőle. Azóta újra és újra meg akarom tenni. Úgyis mindegy, mert már nem akarok élni ezek után. Csalódtam Istenben, és a világban. Csalódtam, érted? És nagyon dühös vagyok. Mindenkire. Mindenkit meg tudnék ölni. A francba! Ne hidd, hogy te vagy a hibás. A gyerekeket is sajnálom. Többet nem látom őket. Tudod, Eliza miatt is van ez az egész. Marie, ne sírj, hallod? Ne sírj. Neked ehhez semmi közöd. Nem a te hibád, hallod? Hagyd már abba! Nagyon szeretlek, Marie. Csak Elizát szerettem nálad jobban. A gyerekeket is szeretem. Mondd meg nekik, kérlek...

Hirtelen egészen gyámoltalannak érezte magát. Legszívesebben összekuporodott volna. És kisírta volna magát. De nem tehetette. Kezéből csaknem kifordult a telefon, amikor kipillantott az ablakon. Az út mentén néhány lopakodó rendőrökcsit látott, a kerítés mentén pedig fekete alakok lapultak. Ezt nem tehetik! Pont most. Korán jöttek. Hogy a csudába? Lehetetlen! Még nem hívhatták a rendőrséget!

– Marie! – üvöltött a telefonba – Rendőrök vannak mindenütt!

Kikapcsolta a telefont. Képtelen volt felfogni, hogy több mint egy órája annak, hogy berúgta az ámis iskola bejárati ajtaját. S hogy Sarahnak bőven volt ideje átszaladni Stoltzfussékhoz. Az egész környéken csak náluk volt telefon.

A túszer azonnal megértették, hogy a Jóisten segítségükre küldte a rendőröket.

– Időt kell nyernünk – súgta halkán Marian Mary Liznek.

– De hogyan? – kérdezte Mary Liz.

– Krisztus is feláldozta magát érettünk – súgta Marian.

Charles Roberts fel-alá rohangált a teremben, s kilesett minden ablakon. A rendőrség teljesen bekerítette az iskolát.

Kibabráltak velem, dühöngött. Beszélnem kell velük!

Felindultságában egész testében reszketett. Csak harmadszorra sikerült helyesen beütnie a telefonszámot.

– Mentőszolgálat – hallotta az ügyeletes szenvtelen hangját.

– A rendőrség azonnal vonuljon vissza! – üvöltötte Charles Roberts. – Ha tíz másodperc alatt nem tűnnek el innen a rendőrök, kivégzem a túszerkat! – ordította, és falhoz vágta a telefont.

Idegtépően lassan teltek a másodpercek. A kislányok közelebb kúsztak egymáshoz és behunyt szemmel imádkoztak.

Mary Liz kétszer is szólt, amíg Charles Roberts meghallotta.

– Miszter...

– Mi bajod? Pofa be! – ripakodott a halottsápadt lánya.

– Miszter, kérem, engem öljön meg elsőnek. Kérem...

Engem pedig másodíknak, kiáltotta volna Marian, de valaki megelőzte. Lena volt, Mary Liz kishúga.

Az emberrablót nem érdekelte, hogy áldozatai mit akarnak. Saját sorsával volt elfoglalva. Ismét zátonyra futott. Végérvényesen elveszett. Egyetlen megoldás maradt számára. Kinézett az ablakon. A rendőrök még ott voltak, pedig rég lejárt már az a tíz másodperc.

Ha ti nem, akkor én sem! Felkapta a földről egyik fegyverét, kibiztosította. Ugyanezt tette egy másikkal is.

Nem tehetek másként.

Ez az egy mondat visszhangzott a fejében. Fekvő áldozataihoz lépett. Bepárásodott szemüvegén át egyformának látta őket. Kék ruhák, fehér kötények. Vékony hajfonatok. Szorosan behunyt szemek. Vértelen, kifejezéstelen arcok. Tizenegy áldozati bárány.

A legközelebbi kislány halántékához szorította a puszkacsövet. És meghúzta a ravaszt.

Fülrepesztő csattanás. Éles sikoly. Falra fröccsenő agyvelő. Rángó test. Vértócsa a tisztára sikált padlón.

A gyilkos, mint a karámban bennrekedt farkas, megvadult. Gyors egymásutánban dörrentek lövései. Összesen tizenkétszer.

Az utolsónak kilőtt, tizenkettedik golyó volt Charles Roberts számára az egyetlen kiút. Azzal lőtte magát föbe.

Az Úr kétezer hatodik esztendejében, október másodikán, délben fél tizenkettőkor, öt szétroncsolt koponyájú ámis kislány számára örökre megszűnt a világ.

Hat társuk életét megmentették.

Mary Liz, Lena, Anna Mae, Marian és Naomi Rose nem volt közöttük.

Özönvíz után

Vajon hogyan lehetséges, hogy nem csak arra vagyunk képesek, hogy felfogjuk a borzadályt, hanem, gondolatban újra meg újra átéljük azt magunk is. Evickélünk a semmiből kerekedett vízözönben, húsunkat üvegcserepek kései szabdalják, nekicsapódunk leomló házfalaknak, sodródó roncsoknak, pozdorjává szagztatott fáknak, tagjainkban szilánkká roppannak a csontok. Megcsonkított, felismerhetetlen emberi hullák és állati tetemek sűrűjében próbálunk partra vergődni, de nincs a part sehol, csak a romok közt kavargó szennyes örvény van mindenütt, és az a sok kacat, értéktelen holmi, az emberi lét megannyi tartozéka, ott úszik, száguld a zavaros vízben, útjában mindent letarol, mindent elborít. Mély sebekkel teli sajtó, lüktető, vérző testünket vonsozljuk a roncsok és törmelékhegyek közt az iszapban. Felpuffadt, pokolian bűzlő tetemek között próbálunk meglelni valakit. Lehetne épp a mi gyerekünk is az a vértelen, ernyedt kis test, a mi barátunk az a minden tagjában összetört emberi alak, takarhatná a mi szeretett társunk meggyötört, kiszenvedett testét az a hevenyészett halotti lepel. A mi rokonunk, ismerősünk is ott lehetett volna azok között, akik pokoli kínokat álltak ki, mielőtt megcsonkított, összekaszabolt, torz hullává változtak, vagy mielőtt tehetetlenül vergődve vízbe fűltak. Minden görcsbe merevedett kéz a mi segítségünket kéri.

Embertársaink szenvedése láttán valami egyetemes fájdalmat, és vigasztalhatatlanul mély gyászt érzünk mi, akiket elkerült ez a szörnyűség. Nyelvünk dadog, ölelni vágyó két karunk bénán csüng a halomba rakott halott kisdedek láttán. Megannyi kihunyt csillag. Ekkora bánatra nincs vigasztalás. Nincs enyhet adó szavunk

Isten, segíts, hogy túlélésünk büntudatát el tudjuk viselni.

Jól van, fiaim, szólt az Úr. Látom, úgy jártátok életetek útját, ahogy azt induláskor tanácsoltam. Most, hogy utatok véget ért, örömhírrrel ajándékozlak meg benneteket. Tudjátok meg, hogy akár jó vagy rossz csillagzat alatt születtetek, akár így vagy amúgy éltetek, akármit is tettetek, életetek nem ért véget azzal, hogy rátok zárták a koporsó fedelét. Egytől-egyig halhatatlanok vagytok. De ne higgyétek, hogy én tettelek azzá titeket.

Ti magatok voltatok halhatatlanságotok kovácsai.

Nem egyforma életutat jártatok be. Csak néhányatok vált olyan híres emberré, akinek már eleve szavatolt az örök élet. De ti, egyszerű kis porszemek, akikről soha nem írtak a hírlapok, ne irigykedjete. Ti sem maradtok ki a halhatatlanságból. Mert minden gondolat, amit megosztottatok, minden arcotokon felragyogó mosoly, minden ölelés és baráti kézfogás, minden jótettetek és vigasztaló szavatok tovább él mások emlékezetében. Ahogy a címeres gazembereket, a botrányhősöket, a szélhámosokat és a tömeggyilkosokat is emlékezetükbe vésik az emberek, ugyanúgy emlékeznek minden gonoszságotokra és minden haragos szavatokra is azok, akiket megbántottatok.

Az út kezdetén figyelmeztettelek benneteket, hogy ki-kí érdeme szerint részesül majd jutalomban. Most hát eszerint részesültök a halhatatlanságban. Rajtatok múlt, hogy jó, vagy rossz emlékeketet őrzi az utókor. De bárhogy is legyen, egyvalami mindegyikötökre egyformán érvényes: a rólatok alkotott képet társaitok útjuk végéig szívéükben hordozzák. Csak akkor haltok meg, amikor az utolsó ember, aki még emlékezett rátok eltávozik az élők sorából.

Tartalom

Egy marék szamóca	7
Nagy ember	11
Bodri kutyám	18
Világvége	23
Házkutatás	27
Hívatlan vendég	31
Szép halál	43
Isten, áld meg a magyart	48
Mamaliga	51
Fekete leves	56
Könnyű szülés	60
Mókuskirály	64
Életre, halálra	68
Az ember, aki visszajött	76
Hangtalan fohász	81
A falu szája	84
Soha többé	91
Rekviem	94
A hallgatag tejesember	97
Özönvíz után	117

AZ ÁGHEGY LAPPFOLYAM KÖTETEI

Megjelent az
ÁGHEGY
KÖNYVEK
sorozatban

Tar Károly írása
Málthanczó

Tar Károly

Tar Károly
Száraz oázis

Tar Károly

Székely Sándor Ferenc
Kettéhasadt lélek

Székely Sándor
Ferenc

Személyes történet
A hódítói úttelepek

Tar Károly

MEMLÉKEZETEK ÉS
EMLEKKÖNYV
1988-1990

Tar Károly

Lőrinczi Beáta Ágnes
Állapotok

Lőrinczi Beáta
Ágnes

Alex Bóhi

Ágnes Beáta
Tillstånd

Ágnes Beáta

DOHI ALEX
**ILLATOK
KÖNYVE**

Dohi Alex

TAR KÁROLY

**PÁNIK
SIVNY**

Tar Károly

KIERKEGAARD

Søren Kierkegaard
kedőknék

Peller Elnök
Søren Kierkegaard

Tar Károly
Itt & ott

Tar Károly

Skandináviai helyőrség

Tar Károly

Elsők Ferenc
**Éden
Bádenben**

Elsők Ferenc

Jordanis Mihály József
Feloldozás
Egy 1944-es emléke

Jordanis Mihály
József

Hjalmar
Söderberg
**Jézus
Barabbás**

Hjalmar Söderberg

Tar Károly

Skandináviában
rengeteg a liget
(lund),
de
Magyar Liget
csak egy van!